

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

DE HEER, MERVI: Slangisanasto unkarilaisen keskustelupalstan viestiketjussa

Pro gradu -tutkielma, 89 s.

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, suomalais-ugrilainen kielentutkimus
Tammikuu 2016

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan unkarilaisen *Nők lapja café fórum* - keskustelupalstan *Barátok közt* –televisiosarjaa käsittelevässä viestiketjussa käytettyä slangia. Aineisto käsittää 181 slangisanaa ja –fraasia, jotka on kerätty viestiketjuun ajanjaksona 1.1.–29.12.2011 kirjoitetuista kommentteista. Materiaali on rajattu ottamalla tutkimukseen mukaan ne sanat, jotka on mainittu sekä keskustelupalstalla että verkon slangisanakirjoissa *Hogymondom* tai *Népszótár*. Kollektiiviselle sisällöntuotolle perustuvat verkon slangisanakirjat yhdessä viestiketjun antaman kontekstin kanssa antavat pohjan slangisanojen merkitysten arviointiin. Käyttäjäyhteisön merkinnät antavat ymmärtää, että osan aineistostani voi laskea kuuluvan yleisslangin piiriin.

Viestiketjun keskustelijat muodostavat harrastusryhmään verrattavan ryhmän, jota sitoo yhteen verkkoympäristön ohella paneutuminen televisiosarjaan. Suppean otannan perusteella *Barátok közt* – viestiketjuun osallistuvat keskustelijat ovat eri-ikäisiä naisia. Ryhmä ei rajoita keskustelun tyyliä sisäisin säännöin, mikä mahdollistaa affektiivisen sanaston käytön.

Slangi-ilmaisuja on muodostettu viestiketjussa eniten kielen sisäisin keinoin (54 %). Lisäksi sanoja tuotettu merkitystenmuutosten kautta (30 %) ja lainaamalla (16 %). Kielen sisäiset innovaatiot käsittävät yhdistämisen, deminutiivijohdosten muodostamisen, lyhentämisen, prefiksiverbien tuottamisen ja interjektioista johtamisen. Aineiston perusteella unkarin deminutiivijohtimia käytetään myös slangijohtimien tehtävissä. Merkitystenmuutosten ryhmässä yleisimmät slangisanaston kartuttamisen keinot ovat abstraktistuminen ja sanojen metaforinen käyttö. Kognitiivista metaforateoriaa hyödyntäen sana-aineiston pohjalta on hahmotettavissa kolme skeemaa, joissa ihmistä verrataan eläimeen, kasviin tai koneeseen. Suurimmat lainasanaryhmät ovat romanikielestä, englannista ja saksasta peräisin olevat sitaattilainat.

Tärkeimmäksi semanttiseksi keskittymäksi nousee ihmistarkoitteisten substantiivien ryhmä. Näistä substantiiveista 56 % on sukupuolittuneita. Sukupuolineutraaleja on 44 %. Valtaosa ihmiseen viittaavista substantiiveista on sävyltään selkeästi negatiivisia ja ne on tuotettu pääsääntöisesti metaforan kautta. Viestiketjun teemana oleva hahmovetoinen televisiosarja selittää ihmistarkoitteisten substantiivien runsauden.

Asiasanat: Internet, keskustelupalsta, sananmuodostus, semantiikka, slangi, unkarin kieli

Slangisanasto unkarilaisen keskustelupalstan viestiketjussa

Mervi de Heer
Pro gradu -tutkielma
Suomen kieli ja
suomalais-ugrilainen
kielentutkimus,
suomalais-ugrilainen
kielentutkimus
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Turun yliopisto
Tammikuu 2016

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TAUSTA	4
2.1. <i>Nök lapja café fórum</i> -keskustelupalstan toiminta ja kehityshistoria	4
2.2. Slangin piirteitä	6
2.3. Slangintutkimus Unkarissa	9
2.4. Unkarilaiset slangisanakirjat	10
2.5. <i>Nök lapja café fórumin</i> viestiketjun keskustelijat	15
3. YLEISKIELESTÄ POIKKEAVAN SANASTON MUODOSTUSKEINOJA	20
3.1. Johtaminen	20
3.2. Verbiprefiksit	24
3.3. Lyhentäminen	25
3.4. Yhdistäminen	25
3.4.1. Summayhdyssanat	26
3.4.2. Määritysyhdyssanat	26
3.5. Merkityksen muuttumiseen johtavat ilmiöt	27
3.6. Lainaaminen	29
4. AINEISTON ANALYYSI	31
4.1. Deminutiivijohdokset	31
4.2. Onomatopoeettiset ja ekspressiiviset sanat	34
4.3. Prefiksiverbit	36
4.4. Lyhenteet	38
4.4.1. Typistesanat	38
4.4.2. Kirjainlyhenteet ja ellipsit	40
4.5. Yhdyssanat	42
4.5.1. Summayhdyssanat	42
4.5.2. Määritysyhdyssanat	45
4.6. Merkityksenmuutokset	54
4.6.1. Abstraktistuminen	54
4.6.2. Merkityksen laajentuminen ja supistuminen	59
4.6.3. Metaforat ja metonyymit	61
4.6.4. Kiertoilmaisut	68
4.7. Lainat	70
5. KOKOAVA TARKASTELU	73

5.1. Yleiskielestä poikkeavan sanaston tuottamisen keinot ja aineiston sanaluokkajakauma	74
5.2. Semanttiset keskittymät	79
6. LOPUKSI	83
LÄHTEET	85

1. JOHDANTO

Tarkastelen työssäni unkarilaisen *Nők lapja café fórum* -keskustelupalstan viestiketjussa käytettyä yleiskielestä poikkeavaa sanastoa ja slangia. Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisen sosiaalisen ryhmän foorumin viestiketjun keskustelijat muodostavat?
2. Millaisin kielellisin keinoin yleiskielestä poikkeavaa sanastoa on tuotettu?
3. Millaisia merkityksiä aineistoni sanoilla on keskustelupalstalla ja verkon slangisanakirjoissa?
4. Mitkä käsitteet muodostuvat viestiketjussa semanttisiksi keskittymiksi?

Valitsin tutkimuskohteekseni keskustelupalstan, sillä sen sisältämät viestit ovat valmiiksi jäsenneltäviä ja julkisesti nähtävillä. Kirjallisena viestintäkenttänä Internet on verrattain uusi alue. Siksi on mielenkiintoista tarkastella sähköisessä ympäristössä muodostuneen yhteisön käyttämää sanastoa. Työni ei ole kattava kuvaus unkarin verkkokeskusteluissa käytetystä slangista, vaan otos toimii esimerkkinä tietyssä verkkoyhteisössä käytetystä yleiskielestä poikkeavasta sanastosta. En käsittele työssäni verkkokeskusteluissa tiheästi esiintyviä tunneikoneita ja muita kuvakkeita, koska ne eivät ole osa varsinaista sanastoa. Tarkasteleman viestiketjun kommentoijat käyttävät viesteissään sekä normien mukaista kirjakieltä että puheenomaista kirjoitettua kielimuotoa. Kirjoitetun puheen erottaa normien mukaisesta tekstistä erityisesti sävyiltään värittyneen sanaston käyttö, johon slangi-ilmaisut kuuluvat. Myös virkkeiden fragmentaarisuus ja typografiset keinot vahvistavat valitsemieni viestien puheenomaista tyyliä.

Aineistona käyttämäni sanat ovat peräisin *Barátok közt* -televisiosarjaa käsittelevästä viestiketjusta noin yhden vuoden (2011) ajanjaksolta. Perusteluita kyseisen ketjun valintaan on useita. Viestiketju on aloitettu vuonna 2004, ja se on vakiinnuttanut asemansa eräänä palstan suosituimmista keskusteluista. Keskustelun nimimerkkien profiililomakkeet mahdollistavat yleiskielestä poikkeavaa sanastoa käyttävien keskustelijoiden sosiaalisen ryhmän hahmottelun. Aiheiltaan viestiketjun keskustelu on rikas, sillä keskustelu televisiosarjasta mahdollistaa koko elämän kirjon monipuolisen käsittelyn. Keskustelun aiheina ovat muun muassa henkilöhahmojen ulkonäkö, luonteenpiirteet ja erilaiset elämäntapahtumat. Keskustelupalstan viestit ovat asynkronisina helposti tallennettavissa.

Viestit antavat keräämilleni sanoille kontekstin.

Sanastoa keräsin käymällä läpi ajanjaksona 1.1.–29.12.2011 kertyneet peräkkäiset viestit, joita keskustelijat ovat kirjoittaneet kyseisenä ajankohtana yhteensä 3203 kappaletta. Jokaisen viestin tarkka lähetysajankohta on foorumin käyttöliittymässä kirjautunut viestin yhteydessä olevaan aikaleimaan. Rajasin työssä käsittelemäni sanat sanakirjojen avulla. Jos sana esiintyi yleiskielen sanakirjoissa slangimerkityksessä, poistin sen materiaalista. Yleiskielen sanakirjoihin otetut slangisanat ovat jo lähellä vakiintumista osaksi yleiskielistä sanastoa. Karsimisprosessissa käytin WSOY:n *Suomi–unkari–suomi -sanakirjaa* (2009), István Pappin ja László Jakabin sanakirjaa *Magyar–Finn szótár* (1985), Internetissä toimivaa kolmikielistä (suomi–unkari–englanti) tietokantapohjaista FinnHun-sanakirjaa¹ ja etymologista sanakirjaa *Etimológiai szótár* (2006). Käsittelemäni sanat esiintyivät keskustelupalstalla ja Internetin slangisanakirjoissa. Poikkeukset on mainittu käsittelyluvuissa.

Ensimmäiseksi kartoitan tutkimukselle taustaa esittelemällä keskustelupalstan toimintaa, slangin käsitteen määritelmiä ja rajauksia. Seuraavaksi tarkastelen lyhyesti slangintutkimuksen historiaa Unkarissa ja julkaistujen slangisanakirjojen tyyppejä. Sitten käyn läpi tärkeimmät unkarilaiset verkossa toimivat slangisanakirjat, niiden kokoamisen peruseriaatteen ja sanakirjan käyttäjäyhteisöille asetetut säännöt. Hahmottelen *Nők lapja café fórumin* tarjoamista profiililomakkeista keräämieni taustatietojen pohjalta myös *Barátok közt* -viestiketjun keskustelijaryhmän profiilia. Seuraava kokonaisuus käsittelee unkarin slangisanojen tuottamisen keinoja. Aineiston käsittelyn runkona käytän taustaluvuissa hahmottelmaani kehystä. Metaforia ja merkityksenmuutoksia käsittelevissä luvuissa pyrin selvittämään, millaisia kognitiivisia malleja niiden muodostamisessa on voitu soveltaa ja syitä metaforien syntyyn. Lopuksi esitän kokoavan tarkastelun.

Lähteinä käytän Debrecenin yliopiston toimittamaa *Szlengkutató*-sarjaa ja Tamás Kisin ylläpitämää verkkosivustoa *Magyar Szleng*², joka tarjoaa teokseen *A magyar szlengkutató bibliográfiája* (Kis 2011) pohjautuvan sähköisen katalogin. Teokseen ja katalogiin on kerätty unkarilaista slangintutkimusta koskevia artikkeleita ja julkaisuja. Yleiskielestä poikkeavan sanaston tuottamisen keinojen esittelyssä lähteinäni ovat unkarin kieliopit ja semantiikkaa käsittelevät yleisesitykset. Sanojen merkitysten tarkistamiseen käytän Internetissä toimivia unkarinkielisiä slangisanakirjoja *Népszótár* ja *Hogymondom*.

¹ finnhun.com

² mnytud.arts.klte.hu/szleng/index.php

Aineiston käsittelyssä esittelen sanat viestikontekstissaan. Viestien pituuden vuoksi olen katkaissut esimerkkeihin vain olennaisimmat virkkeet. Polveilevia ja laajoja viestejä ei ole tarpeen esittää kokonaan analyysiluvuissa. Jos sana esiintyy monen kirjoittajan viesteissä, olen pyrkinyt valitsemaan niistä edustavimman viestikontekstin, josta yleiskielestä poikkeava merkitys käy selkeimmin ilmi. Toinen valintaperuste on viestin monikäyttöisyys. Muutama esimerkki sisältää useita käsittelemiäni sanoja Viestiesimerkin yhteyteen olen kääntänyt virkkeet suomeksi. Käytän esimerkeissä kirjakielen normien mukaista suomenkielistä käännöstä, mutta olen pyrkinyt tuomaan esiin käsitellyn sanan yleiskielestä poikkeavan merkityksen. Käännökset on tarkastanut äidinkielen unkarin puhuja³. Käsiteltävä sana on alleviivattu kustakin esimerkkivirkkeestä.

³ J.V. 12.11.2015: Henkilökohtainen sähköpostiviesti.

2. TAUSTA

2.1. *Nők lapja café fórum* -keskustelupalstan toiminta ja kehityshistoria

Nők lapja café -sivusto on erityisesti naisille ja *Nők lapja* -aikakauslehden lukijoille suunnattu *Central Média csoport Zrt* -yhtiön omistama viihdesivusto, joka tarjoaa käyttäjilleen muun muassa artikkeleita, ostospalveluita multimediaa, pelejä ja kommunikaatiopalveluita. Sivusto on perustettu lehden Facebook-sivun⁴ mukaan vuonna 2001. *Nők lapja café fórum* on sivuston ylläpitämä keskustelupalsta. Se koostuu kahdeksastatoista keskustelualueesta, joista jokaisella on oma teemansa. Keskustelu, josta olen kerännyt aineistoni kuuluu sekalaisten aiheiden *Ez van!* -alueelle. Keskustelupalstalle kirjoittaminen edellyttää rekisteröitymistä. Keskustelijat voivat kirjoittaa viestejä itse valitsemallaan nimimerkillä. Palstan pelkkä lukeminen on mahdollista rekisteröitymättä. Keskustelupalstan aihealueet jakaantuvat tuhansiin viestiketjuihin, joiden viestimäärä vaihtelee keskustelijoiden aktiivisuuden mukaan.

Nők lapja café fórumin käyttöä rajoitetaan sivustolla esitetyin käyttöehdoin⁵, joihin keskustelupalstan käyttäjän tulee sitoutua rekisteröityessään. Käyttäjät ovat itse vastuussa viestiensä pysyvistä tallentamisesta. Keskustelijoilta edellytetään kohteliasta käytöstä ja kunnioitusta muita käyttäjiä kohtaan. Kiellettyä on loukkaavan tai lakia rikkovan sisällön kirjoittaminen tai linkittäminen. Ikäryhmää, sukupuolta tai vakaumusta syrjivää kirjoittelua ei sallita. Käyttäjien tulee noudattaa Unkarin tekijänoikeuslakeja. Henkilötietoja, sähköpostiosoitteita tai pankkitietoja ei saa palstalla julkaista. Aikuisille suunnatun materiaalin julkaisu on sallittua ainoastaan yli 18-vuotiaille suunnatuilla keskustelualueilla. Nämä alueet on merkitty erikseen. Myös palstan teknisten puitteiden tahallinen kuormittaminen on vastoin käyttöehtoja. Sääntörikkomuksesta seuraa varoituksia tai keskustelupalstalta poistaminen. Sääntöjen noudattamista valvovat moderaattorit. He ovat palstan käyttäjiä, joilla on oikeudet poistaa ja muokata muiden käyttäjien lähettämiä viestejä tai kokonaisia keskusteluketjuja.

Internet-palvelun määritelmä sopii kuvaamaan *Nők lapja café* -sivustoa. Internet-palvelulla tarkoitetaan yksityisen tai julkisen tahon luomaa teknologista sovellusta, jota käytetään verkossa. (Arpro 2007: 31.) Keskustelupalstat eli foorumit perustuvat käyttäjien väliseen keskusteluun, jonka laatuun vaikuttavat keskustelijat itse ja käsiteltävä aihe.

⁴ facebook.com/noklapjacafe/info?ref=page_internal

⁵ nlcafe.hu/felhasznalasi_feltetelek

Keskustelupalstat toimivat yleensä osana verkkosivustoa, joka toimii palvelun tarjoajana. Palstan käyttäjät voivat keskustella haluamistaan aiheista eri keskustelualueilla. Alueiden avulla kootaan tietyn aihepiirin keskustelut yhteen paikkaan. Puheenvuorot muodostavat kaikkien nähtävillä olevia viestiketjuja. Ketjut tallentuvat palstalle pysyvästi, mutta käyttäjät voivat yleensä halutessaan muokata tai poistaa viestejä. Myös kokonaisten keskusteluiden poistaminen on mahdollista. (SMS 2010: 30.) Foorumeilla käydyt keskustelut ovat asynkronisia, ei-reaaliaikaisia. Viestit järjestyvät säikeiksi kirjoitusajankohdan mukaan. Vanhojen viestien säie antaa keskusteluille kontekstin. Asynkronisessa keskustelussa viestin kirjoittaja voi käyttää tekstin rakentamiseen haluamansa määrän aikaa ja lähettää sen osaksi keskustelua valitsemanaan ajankohtana. Säierakenne antaa kirjoittajan lainata aikaisempia viestejä ja sisällyttää ne kokonaan tai osittain vastausviestiin. Synkronisissa keskusteluissa palvelun käyttäjän on reagoitava nopeasti jatkuvasti päivittyvään viestivirtaan. (Arpro 2007: 1.)

Varsinaisia keskustelupalstoja edelsivät erilaiset postituslistat ja verkkopohjaiset uutisryhmät 1970–1980-luvuilla. Yksi ensimmäisistä merkittävistä palveluista oli Usenet (UNIX user network), jonka kehitti Steve Bellowin vuonna 1979. Varhaiset uutisryhmät olivat pääasiassa UNIX-käyttöjärjestelmän käyttäjien välisiä kommunikointikanavia. Käyttäjien oli mahdollista valita itse mitä ryhmiä tilata ja seurata. Ryhmät toimivat palvelimelta toiselle lähettyjen viestien varassa. Alusta asti viestien laatua ovat valvoneet moderaattorit. Seuraava kehitysaskel kohti nykyisiä keskustelupalstoja perustui Ward Christensenin Xmodem ja ”dial-in Bulletin Board System” -tekniikoihin ja Tom Jenningsin FidoBBS-ohjelmistoihin. Nämä ohjelmistot toimivat käyttäjien tietokoneissa modeemin kautta DOS-käyttöjärjestelmässä, mikä mahdollisti Usenetin ulkopuolelle jääneiden verkkopohjaisen kommunikaation. (Arpro 2007: 36–38.) Tietokoneasiantuntijat kehittivät sekä Usenetin että Bulletin Board -ryhmät päätyönsä ohessa kehittäessään muuta tietokoneteknologiaa. Tietokoneverkkojen teknologian historiassa ilmiö on yleinen. Kehittäjät loivat järjestelmät helpottaakseen yhteydenpitoa omalla alallaan. Kahden teknologian käyttäjäryhmät olivat aluksi heterogeeniset käyttäjien erilaisten kiinnostuksenkohteiden vuoksi. Keskusteluryhmien ydinjoukkoa olivat alun perin yliopisto-opiskelijat ja tutkijat, joiden mukaan liittyivät myöhemmin aktiiviset tietokoneharrastajat. Sittemmin palvelujen käyttöön vaadittavat teknologiat ja ohjelmistot ovat arkipäiväistyneet ja niiden käyttäjäkunta on kansainvälistynyt. (Arpro 2007: 39.)

Nõk lapja café fórum on World Wide Web -keskusteluryhmä. Se eroaa vanhoista keskusteluryhmistä siten, että se perustuu graafiselle käyttöliittymälle.

Hypertekstiteknologiaan perustuva World Wide Web syntyi vuonna 1990, ja sen kehittivät Tim Berners-Lee ja Robert Cailliau. World Wide Web -tietoverkko kehittyi nopeasti laajan yleisön viestintävälineeksi graafisten www-selainten ansiosta. World Wide Web on sähköpostin ohella suosituin Internet-tietoliikenteen palvelu. (Arpro 2007: 43, 45.) Graafisten selainten avulla voi siirtyä www-sivulta toiselle ja lukea hypertekstejä. Selaimet tuovat visuaalisen ulottuvuuden teksteihin perustuviin palveluihin. Niiden kehityksessä on kiinnitetty erityishuomiota helppokäyttöisyyteen. (Arpro 2007: 46.) Graafisen käyttöliittymän helppokäyttöisyys tekee *Nők lapja café fórumista* sujuvan kommunikointialustan.

Nők lapja café fórumin viestiketjujen päivitysaktiivisuus on vuoteen 2015 mennessä laskenut. Päivitysten vähentyminen liittyy todennäköisesti yhteisöpalvelu Facebookin suosion nousuun kommunikaatioalustana. Esimerkiksi *Barátok közt* -televisiosarjalla on Facebook-palvelussa oma tiheästi päivittyvä sivu⁶, joka toimii myös keskustelualustana. *Nők lapja café fórumin Barátok közt* -viestiketjuun kirjoitettujen kommenttien määrä on kuitenkin pysynyt aikavälillä 2011–2013 tasaisena. Keskimäärin nimimerkit ovat tuottaneet ketjuun noin 3500 viestiä. Vuonna 2014 viestejä on kirjoitettu 5561 kappaletta. Tarkasteleman viestiketjun päivitysaktiivisuus on kasvanut.

2.2. Slangin piirteitä

Slangin käsitteelle ei ole yhtä ainoaa selvärajasta määritelmää. Otan esille muutamia linjauksia, joiden avulla käsitettä on lähestytty.

Slangin nimi on peräisin englannin kielestä, mutta sen etymologia on epäselvä. Nykymerkityksessään on ollut käytössä 1800-luvun alkupuolelta lähtien. Slangin piiriin voidaan liittää erilaisia alakieliä, kuten tietyn ammattikunnan erityissanastoa tarkoittava *jargon* ja ranskankielisellä kielialueella käytetyt salakieltä merkitsevät *argot*, *cant* ja *lingo*. Nimitykset viittaavat erityisesti jonkin ryhmän omaan salakieleen. Slangisanasto on kehittynyt jonkin ryhmän sisäistä viestintää varten. Uudet ja nopeasti vaihtuvat sanat määrittävät sen koostumuksen. Slangisanojen elinkaari on yleensä lyhyt. (Karttunen 1989: 148.) Slangia voi luonnehtia epämuodollisissa yhteyksissä käytetyksi erityissanastoksi (Andersson & Trudgill 1990: 77).

⁶ facebook.com/BaratokKoztOfficial

Slangi on erityisesti puhutun kielen ilmiö, joka ilmenee sanaston moninaisuutena. Se ei ole oma erillinen kielimuotonsa tai murre, vaan slangipiirteet limittyvät normaalityylliseksi katsotun kielimuodon kanssa. Slangisanat ovat yleiskielen, ammattikielten ja murteiden ulkopuolella. Puhujan tai puhujaryhmän ei voi katsoa käyttävän kanssakäymiseen pelkkiä slangi-ilmauksia. (Saanihahti & Nahkola 2000: 88.) Slangilla on yhteisiä piirteitä myös jargonin, arkityylinen puhekielen ja kiroilun kanssa. Slangi ei kuitenkaan ole vain tyyliin liittyvä ilmiö, vaan sillä on oma sosiaalinen funktionsa. Se erottaa ja yhdistää käyttäjänsä tiettyihin ryhmiin, joiden arvomaailmaa ja asenteita kielenkäyttö välittää. Slangin käytöllä voidaan vahvistaa ryhmän koheesiota, tai puhuja osoittaa seuraavansa yhteisön muotivirtauksia. (Karttunen 1989: 149.)

Slangi kehittyy kielenkäyttäjän tarpeesta erottautua valtavirrasta ja halusta murtaa vanhoja tapoja ja malleja. Samalla hän asettuu itse osaksi ryhmää, johon haluaa kuulua. Slangin avulla voidaan tietoisesti osoittaa toisille heidän ulkopuolisuutensa. Taustalla voi olla myös halu rikastuttaa kieltä ja leikitellä sillä. Slangin käyttö on siis usein tietoista. (Partridge 1960: 6–7.) Sitä käyttävillä on tietoinen päämäärä sosiaaliseen kanssakäymiseen tietyssä kontekstissa.

Osa slangisanastosta ei ole kuitenkaan vain tarkoin määriteltyjen ryhmien omaisuutta. Sanat voivat olla laajemminkin käytössä. Nykyään on mahdollista puhua yleisslangista, jonka avulla puheeseen voi tuoda vaihtelua. Yleisslangi on laajalti ymmärrettyä, eikä sen käyttö kannu mukanaan negatiivisia tai leimaavia sävyjä. Nämä sanat eivät kuulu neutraaliin kielenkäyttöön. Ero yleisslangin ja arkisen puhekielen välillä on hämärä. Mahdolliseen yleisslangiin kuuluvat sanat ovat laajassa käytössä monenlaisissa konteksteissa. Sanojen tausta on kuitenkin usein selvemmin rajattavien ryhmien slangissa. (Saanihahti & Nahkola 2000: 88, 95–96.) Slangin käyttöaste vaihtelee sosiaalisesta ryhmästä toiseen, mutta ei ole syytä lokeroida slangia esimerkiksi vain nuorisokielen ilmiöksi (Andersson & Trudgill 1990: 80).

Slangille tärkeää on tehokkuus. Jotta slangi-ilmaisujen teho säilyisi, on kehitettävä uusia sanoja kuluneiden tilalle. Sanavalintoihin vaikuttavat pyrkimykset affektiivisuuteen ja ekspressiivisyyteen, joiden varassa slangi toimii. Slangisanastolle vaikuttaa olevan yleistä jyrkkä polaarisuus. Poikkeavuus yleiskielen normeista on eräs slangin keino lisätä siihen ilmaisuvoimaa. Konteksti, esimerkiksi sosiaalinen ryhmä tai asuinpaikka, vaikuttaa siihen, mikä katsotaan värittyneeksi kielenkäytöksi (Andersson & Trudgill 1990: 70; Karttunen 1989: 149.) Slangisanasto voi siirtyä ajan myötä toiseen kielen tyyliin, kuten arkikieleen, ja lopulta muuttua lähes normaalityyliksi. (Karttunen 1989: 151.) Vaikka slangi onkin

tyypillisesti puhutun kielen ilmiö, slangisanoja voi esiintyä myös osassa kirjoitetun kielen tekstilajeja. Slangi muodostuu nimenomaan sanaston kautta, ja se on kielikohtainen. Tyyli erottaa slangin murteista. Toisin kuin yleiskielen käyttöä, slangia eivät rajoita käsitykset hyväksyttävästä kielestä ja tabuista. Eri ryhmissä käytetyt rekisterit voivat sisältää slangia. (Andersson & Trudgill 1990: 73–77.) Puhujan käyttämä arjen puhekieli asettaa kehykset muoto- ja lauseopille (Saanihahti & Nahkola 2000: 88).

Lyhyys on slangisanoille ominaista. Slangisanojen muodostustavat voi jakaa karkeasti kolmeen ryhmään. Ensimmäisen muodostavat uudet kielen sisäiset innovaatiot, jotka voivat olla yksittäisiä sanoja tai pidempiä ilmaisuja. Tyypillinen slangisanojen muodostustapa on yleiskielen sanojen työstäminen ja slangisanojen johtaminen. Toiseen ryhmään kuuluvat yleiskieliset leksheet ja fraasit, joiden merkitys tai äänneasu muuttunut. Kuvailevuus ja erilaiset kiertoilmaukset kuuluvat myös tällaisten sanojen ominaisuuksiin. Yleiskielisten ilmaisujen lyhentäminen kuuluu tähän ryhmään. Sanan merkitys voi laajentua useisiin tarkoitteisiin. Samalla merkitys liukuu kauemmas ääripäistä. Sanan merkitys voi vastaavasti kaventua koskemaan vain tiettyä tarkoitetta. Kolmantena ryhmänä ovat lainasanat, jotka voivat olla sitaattilainoja tai käännöslainoja. (Andersson & Trudgill 1990: 81–84; Karttunen 1989: 151.) Lainasanojen osuus on slangissa yleensä suuri. Lainälhtöisyys on usein hyvin näkyvissä, mutta sanat mukautetaan jossain määrin kielen mukaisiksi. Sanan vieraslhtöisyys jätetään usein slangisanassa näkyviin. (Saanihahti & Nahkola 2000: 88.)

Slangissa esiintyy runsaasti myös fraaseja, mikä poikkeaa lyhyiden tavoitteesta. Toinen pidempiä ilmaisuja tuottava keino on yhdyssanojen muodostaminen. Ne voivat olla hyvinkin pitkiä ja kuvailevia. (Saanihahti & Nahkola 2000: 91.)

Slangisanojen tarkoitteet ovat puhujille keskeisessä asemassa. Semanttisina keskittyminä toimivat käsitteet voivat saada runsaasti erilaisia slangivariantteja. (VISK § 214.) Semanttisilla keskittymillä tarkoitetaan slangisanoilla viitattavia keskeisiä tarkoitteita ja aihealueita. Monet niistä ovat sosiaalisia tabuja kuten sukupuolielimet tai homoseksuaalisuus. Kielteiset käsitteet, esimerkiksi 'tyhmää' merkitsevät sanat, muodostavat laajoja semanttisia keskittymiä. (Saanihahti & Nahkola 2000: 99.)

Slangi voidaan määritellä yhtäältä tyyliin liittyväksi ilmiöksi, toisaalta sosiaalseksi ilmiöksi. Slangi ilmenee usein tiettyihin ikäryhmiin ja sosiaalseihin ryhmiin kuuluvien puhujien välisessä kommunikaatiossa. Kulttuurin normit taipuvat ryhmien sisällä. Slangin käyttö on sosiaalista, ja sen olemuksen tuntuvat määrittelevän sen käyttäjät omilla ehdoillaan. Slangi on käynyt läpi tyyliarvon nousun alatyylisenä pidetystä kielimuodosta jonkin ryhmän

omaksi sanastoksi. (Saanihahti & Nahkola 2000: 88.) Kontekstisidonnaisuus ja jatkuva muutos pitävät slangin käsitteen hämärärajaaisena.

Slangi todetaan erityisesti puhekielen ilmiöksi. Verkossa käytetty slangi on melko uusi kielimuoto, joka ei kuitenkaan ole yhtenäinen, tietyn ihmisryhmän erottautumisen tai keskinäisen kommunikoinnin keino. Sen ilmaukset käyttötapoineen muistuttavat yhtäältä yleisslangia ja puhekieltä. Toisaalta verkon pienten ryhmittymien käyttämä erikoissanasto sopii osaltaan slangin määritelmään. Rajaa kirjoitetun arkipuheen ja slangin välille on vaikea vetää. Verkko keskusteluympäristönä voi kattavuutensa ansiosta nopeuttaa sanojen kiertokulkua ja edistää niiden levikkiä. Tekstipohjaisena se on uudenlainen slangin käyttöympäristö, joka myös säilyttää ilmaisuja.

2.3. Slangintutkimus Unkarissa

Unkarissa slangitutkimuksen aktiivinen kausi on alkanut 1980-luvulla. Aikaisemmin slangia ja sen tutkimusta pidettiin poikkeavana ja vähemmän arvostettavana alana. Slangi katsottiin huonoksi kielenkäytöksi, ja sen ilmentymät esitettiin tutkimuksissa kurioositeetteina. Ennen toista maailmansotaa (1932) ilmestyi Géza Bárczin teoreettisesti ja johdonmukaisesti Budapestin alamaailman erityiskielen sanastoa käsittelevä *Pesti Nyelv*. (Kis 1997: 238.) Tätä ennen oli ilmestynyt useita pienempiä julkaisuja, joissa erityisryhmien sanastoa käsiteltiin temaattisesti. Erityisesti opiskelijoiden kieli sai hetkellisesti huomiota 1800-luvun lopussa. Myös sotilaiden erityiskieltä tutkittiin, mutta tarkastelu ei ollut systemaattista. (Kis 1997: 259–260.)

1960-luvulta lähtien huomio kiinnittyi alamaailman sijaan nuorison kieleen, mutta dokumentoinnin sijaan motivaationa oli kielen puhdistaminen haitallisina pidetyistä aineksista (Kis 2012: 22). Seuraavina vuosikymmeninä tutkimus oli tematiikaltaan ja metodeiltaan kapea-alaista. Esimerkiksi sopimattomaksi katsotut aiheet jätettiin huomiotta (Kis 1997: 265–266). Slangijulkaisuja käyttivät lähinnä viranomaiset ja lehdistö työnsä apuvälineinä. Sosialismin aikana yhteiskunnalliseen asemaan ja ryhmittymiin liittyvä kielentutkimus oli haasteellista, koska sen ei katsottu palvelevan sosialistista aatetta. Tutkimus keskittyikin sellaisiin kielen kerroksiin, joiden katsottiin olevan tärkeitä kansalliskielen kehittämisen näkökulmasta. Slangia pidettiin uhkana yhtenäisen kielen aatteelle. (Kis 1997: 238.)

Slangintutkimus alkoi saada jalansijaa 1980-luvulla Péter Mihály'n artikkelin *Szlang és*

költői nyelvhasználat myötä. Artikkelit esitteli muissa maissa tehtyä tutkimusta ja kielieteellisiä tapoja lähestyä slangin käsitettä objektiivisesta näkökulmasta asianmukaisin käsittein. Mihályin artikkeli rohkaisi nuoria tutkijoita koettelemaan vallinneita asenteita. Slangitutkimusten määrä moninkertaistui. Nuorisokielen lisäksi myös muiden ryhmien käyttämä slangit pääsi tutkimuskohteeksi. Esimerkiksi sotilasslangia, vankilaslangia ja alueellisia slangin muotoja alettiin tutkia. Nuorten ja koululaisten slangin tutkimus monipuolistui ja pääsi eroon rahvaankielen leimasta. 1990-luvulla slangitutkimus nousi yhä suosituimmaksi alaksi. (Kis 1997: 257.)

2.4. Unkarilaiset slangisanakirjat

Slangisanakirjat heijastavat sanaston monimuotoisuutta. Samalla ne edustavat väistämättä yksinkertaistettua lohkaisua kielellisestä materiaalista ja laatijoiden tulkintaa slangin ominaisuuksista. Slangisanakirjojen ja slangia teoreettisesti käsittelevien julkaisujen määrä kasvoi nopeasti 1990-luvulla. Sanakirjojen lukumäärä kertoo myös muutoksista. Vuonna 1989 ilmestyi ensimmäinen julkiseen levitykseen tehty slangisanakirja, László T. Andrásin ja Zoltán Kövecsesin kaksikielinen *Magyar–angol szlengszótár*. Samalla vuosikymmenellä ilmestyneet julkaisut olivat lähinnä tutkijoiden käytössä, tai ne jäivät arkistoihin. (Kis 2012: 8–9.) 2000-luvulla ilmestyneiden julkaisujen suosituimmat aihepiirit ovat olleet vankilaslangi ja koululaisslangi. Osa teoksista on amatöörien kokoamia. Myös vanhaa materiaalia on työstetty uudelleenjulkaisuiksi. Esimerkki verkkokeskustelumateriaalia hyödyntävästä sanakirjasta on vuonna 1997 ilmestynyt Péter Újn toimittama *Internettozsargon*. (Kis 2012: 13–14.)

Tamás Kis jakaa Unkarissa ilmestyneet slangisanakirjat neljään alaryhmään. Suurin osa unkarilaisista slangisanakirjoista käsittelee alakulttuurien slangia. Pienemmiksi ryhmiksi voi erotella alueellista slangia, *helyiszleng*, dokumentoivat sanakirjat ja yleisesitykset, jotka käsittelevät yleisslangiin, *közszleng*, luettavaa sanastoa. Yleisesityksissä on edustettuna myös sanakirjatyypin *általános szleng szótár*, jossa tarkastellaan rinnakkain usean eri ryhmän käyttämää sanastoa. Muutama sanakirja käsittelee laajalti koko maahan levinneitä slangitilaisuja. Laajalevittävä slangit ei kuitenkaan ole kaikkien kielenpuhujien käytössä, vaan se on osa tiettyjen ryhmien kielenkäyttöä. Alakulttuurien ja harrastus- sekä ammattiryhmien slangia, *szakzsleng*, kuvaavista sanakirjoista enemmistö käsittelee koululaisslangia ja rikollisten slangia. Sotilasslangista, vankilaslangista ja informaatioteknologiaan liittyvästä slangista on myös tehty sanakirjoja. (Kis 2012: 25–26.)

A magyar szlengkutató bibliográfián mukaan unkarilaista slangia käsitteleviä teoksia on julkaistu yhteensä 541 kappaletta ajanjaksolla 1880–2010 (Kis 2012: 8). Unkarilaiset slangisanakirjat ovat pääasiassa yksikielisiä deskriptiivisiä sanakirjoja. Yhteensä deskriptiivisiä sanakirjoja on julkaistu 58. Synonyymisanakirjat, joita on julkaistu 29, muodostavat toisen suuremman ryhmän. Näiden lisäksi on laadittu kaksi historiallista sanakirjaa ja kaksi fraasisanakirjaa. (Kis 2012: 33.) Kaksikielisten sanakirjojen suosituin kohdekieli on englantia, jonka lisäksi yksittäisten teosten kielinä ovat saksa, venäjä ja ranska. Nämä slangisanakirjat edustavat deskriptiivisiä sanakirjoja ja käänkössanakirjoja. Kaksikielisiä slangisanakirjoja on julkaistu 18. Osassa on mukana myös etymologiset selitykset. (Kis 2012: 40–41.)

Slangisanakirjojen tarkan lukumäärän arvioimisen haasteena on varsinaisten sanakirjojen erottaminen muiden leksikografisten tekstien joukosta. Vanhastaan Unkarissa sanakirjan peruspiirteenä on pidetty sanaesiintymien esittämistä aakkosjärjestyksessä. Sanastoissa sanaesiintymät on voitu järjestää muilla tavoin, esimerkiksi temaattisten ryhmien mukaan. Kaikkien slangisanastoa dokumentoivien julkaisujen rakenne ei noudata sanakirjalle ominaista aakkosjärjestykseen perustuvaa rakennetta. (Kis 2012: 10.) Unkarilaisen slangisanakirjan määrittelylle on ongelmallista myös se, voisiko muiden kielten slangisanakirjoja, joissa slangi-ilmaukset on käännetty unkarilaisiin slangivastainein, pitää myös unkarilaista slangia dokumentoivina julkaisuina. (Kis 2012: 12.) Yleisesityksinä markkinoitujen julkaisujen heikkoutena on materiaalin suppeus ja rajaamattomuus (Kis 2012: 14).

Verkossa toimivia slangisanakirjoja ja -kokoelmia on useita. Esittelen niiden toimintaperiaatteita ja sisältöä. Lopuksi nostan esiin muutamia verkkosanakirjojen perusongelmia.

*Népszótár*⁷ on portaalipalveluja tuottavan Központi Bitfeldolgozó⁸ -yrityksen verkossa vuodesta 2007 ylläpitämä slangisanakirja, jonka konsepti perustuu yhdysvaltalaiseen *Urban Dictionary* -slangisanakirjaan. Palvelun käyttäjät voivat lisätä itse sanoja sanakirjaan. Muut käyttäjät voivat ilmaista mielipiteensä kunkin sanan merkityksestä äänestämällä. Äänien määrä on merkitty jokaisen käänköksen yhteyteen nuolin. Eniten positiivisia ääniä saanut synonyymi tai kuvailu sijoittuu sivun ylälaitaan. Käyttäjä voi äänestää merkityksen

⁷ nepszotar.com

⁸ bitfeldolgozo.hu

oikeellisuudesta samasta IP-osoitteesta vain yhden kerran.

Sana-artikkelin yhteyteen on mahdollista liittää myös esimerkkejä sanan käytöstä ja lähde, josta käyttäjä on sanan löytänyt tai kuullut. Usein lähde ei ole merkitty lainkaan tai käyttäjä on lisännyt lähteeksi oman nimimerkkinsä. Sanakirjan ylläpitäjät voivat poistaa roskaviesteiksi tulkitsemansa merkinnät. Poistettaviin viesteihin kuuluvat henkilökohtaisuudet. *Népszótár* on määritelty erikseen slangisanakirjaksi. Väljän ohjeistuksen ja moderoinnin myötä sanakirjaan on lisätty slangisanojen lisäksi pidempiä ilmaisuja ja verkossa suosittuja tunneikoneita merkityksineen. Sanojen merkitys on usein ilmaistu synonyymein. Myös pidemmät deskriptiiviset sana-artikkelit ovat mahdollisia. Sivusto ei kerro hakusanojen tarkkaa määrää, mutta sananmuotoja ja fraaseja voi selata vapaasti aakkosjärjestyksessä. Suosituimpia hakusanoja on tilastoitu sivuilla epäsäännöllisesti. 7.8.2015 alkaen *Népszótár* on saatavissa vain arkistoituna versiona *Internet Archive* -sivuston⁹ kautta. Tämän työn analyysiosuudessa olen pääasiassa hyödyntänyt sanakirjan versiota, joka on ollut saatavissa kesäkuussa 2015.

*Hogymondom*¹⁰ on vuonna 2008 perustettu sivusto, jonka ylläpito on määritellyt puhekielen tietokannaksi ja slangisanakirjaksi. Sivustoa ylläpitää Felező Bt -yhtiö. Sanakirja sisältää sivuston mukaan noin 4500 hakusanaa. Käyttäjää rohkaistaan ohjeistuksessa lisäämään sanakirjaan sanoja vapaasti ja käyttämään kieltä luovasti. Muut voivat antaa ääniä sanoille ja niiden merkityksille. Vain aktiivisesti sanakirjaa päivittävät rekisteröityneet käyttäjät voivat antaa ääniä. Käyttäjät voivat äänestystulosten perusteella muokata ja korjata sana-artikkeleita. Sanoja voi merkata myös suosikeiksi. *Hogymondom* tarjoaa tilaston aktiivisimmista käyttäjistä. Sen tavoitteena on motivoida muita lisäämään sanoja ja antamaan palautetta. Sanakirja pyritään pitämään jatkuvasti aktiivisessa käytössä. Sanojen määritelmät tulevat rekisteröimättömille käyttäjille näkyväksi osaksi sanakirjaa vasta usean käyttäjän annettua vertaispalautetta. Peukalosymbolit kuvaavat määritelmän oikeellisuutta. Sanan ja määritelmän voi myös äänestää poistettavaksi kokonaan. Ylläpito ei erityisesti sensuroi sanakirjaa. Esimerkiksi kirosanojen suuri osuus selitetään sanakirjan tavoitteita tuntemattomille muodikkaaksi kielenkäytöksi. Kiellettyjä ovat tekijänoikeuslakeja rikkovat, henkilötietoja sisältävät tai muuten loukkaavat viestit. Lakipykälät on merkitty esiin sivustolle.

Sana-artikkeleiden sisältöä ei ole erityisesti määritelty. Ne koostuvat yleensä synonyymeistä

⁹ web.archive.org/web/20150801220021/http://nepszotar.com

¹⁰ hogymondom.hu

tai pidemmistä deskriptiivisistä kuvailuista ja esimerkeistä. Sana-artikkelien yhteyteen on toisinaan lisätty kuvia ja merkitty, mihin teemaan ne kuuluvat. Mahdolliset temaattiset listat eivät ole käytettävissä. Sanojen ohella *Hogymondom* sisältää tunneikoneja, muita verkkokielessä käytettyjä symboleja ja sanaa pidempiä ilmaisuja. Sanakirjan lisäksi sivusto tarjoaa linkkilistan unkarilaisista slangia ja kieliteemaa yleensä käsittelevistä verkkosivuista eräänlaiseksi itseopiskelumateriaaliksi. Käyttäjien ehdotukset sopivista linkeistä otetaan huomioon.

Suppeampi, 1048 hakusanaa sisältävä slangisanakirja *Napi szleng*¹¹ on *Népszótárin* ja *Hogymondomin* tapaan käyttäjäyhteisön kokoama. Käyttäjät voivat lisätä uusia slangisanoja esimerkkeineen sivulla olevan valmiin lomakkeen avulla. Sanakirjassa on vertaispalautesysteemi, jonka avulla käyttäjät voivat äänestää slangi-ilmaisun määritelmän osuvuudesta painamalla peukalosymboleja. Epäselväksi jää, mikä taho ylläpitää sanakirjaa. Samaa sivustopohjaa ja materiaalin keräystapaa käyttää myös laaja, 5373 sanaa käsittävä viron kielen slangisanasivusto *Slang Sõnastik*¹². *Napi szleng* -verkkosivusto on ollut satunnaisesti käytettävissä ajanjaksona 2011–2015.

Edellisten sanakirjojen lisäksi on muutamia pienempiä slangia käsitteleviä sivustoja, joilla on suppeampi käyttäjäkunta. Hans-Christian Holmin ylläpitämä ja vuonna 1994 perustama sanakirjasivusto *The Alternative Dictionaries*¹³ kerää yleiskielestä poikkeavaa sanastoa eri kielistä. Sisältöä tuottavat sanakirjan käyttäjät. Sana-artikkelit sisältävät sanan tai ilmaisun käännöksen englanniksi. Osassa annetaan käyttöesimerkkejä sanalle, etymologia ja englannin kielen mukaisia ääntämisohjeita. Sanojen yhteydessä voidaan myös kommentoida ilmaisun neutraaliutta tai tyyliä sekä levinneisyyttä. Kaikkien sanojen sanaluokat on pantu esiin.

Blogimuotoiset *Szlengblog*¹⁴ ja *Magyar Szleng*¹⁵ -sivut sisältävät slangisanoja käyttöesimerkkeineen. Blogeja päivittävät yksityishenkilöt. Lukijat voivat jakaa tekstejä eteenpäin sosiaalisen median palveluiden kautta. Blogisivut sisältävät huomattavasti pienemmän määrän merkintöjä kuin sanakirjoiksi itsensä luokittelevat sivustot. Sosiaalisen ryhmän mukaan rajautuvaa slangia käsittelee vankilaslangiin erikoistunut *Börtönszleng-*

¹¹ napiszleng.hu

¹² szlang.ee

¹³ alternative-dictionaries.net/dictionary/Hungarian

¹⁴ szleng.blog.hu

¹⁵ szleng.blog.hu

blogisivusto¹⁶. Verkkosanakirjojen ja blogien lisäksi yksittäiset keskustelupalstat sisältävät pieniä slangisanakokoelmia, joista osa kartoittaa harrastusryhmien slangia. *Szleng.hu*-sivu¹⁷ listaa lyhyesti kyseisiä palstoja. Sivusto on osa teemoittain sivuja listaavaa *Lap.hu*-portaalia.

Tamás Kis ei ota artikkelissaan *A magyar szlengszótárakról* (2012) huomioon verkossa toimivia sanakirjoja. Hän toteaa, että Internetin slangisanakirjojen ongelmana on niiden epäluotettavuus. Ei ole mahdollista todistaa, että niiden materiaali on autenttista ja luotettavasta lähteestä hankittua. Tekijät eivät ole tunnistettavissa ja jäljitettävissä. Sanakirjojen kokoamisperiaatteet eivät ole selkeitä. Verkkosanakirjat eivät täytä leksikografisilta kuvauksilta edellytettävää tarkkuutta, eikä niissä ei myöskään käytetä tarkkoja käsitteitä. (Kis 2012: 12.)

Internetin slangisanakirjojen ylläpitäjät eivät määrittele, minkä ryhmän slangia sanakirjan on tarkoitus kuvata tai mitä slangi on, vaan he antavat käyttäjien päättää itse sanakirjaan hyväksyttävät sanat äänestysysteemien avulla. Verkkosanakirjojen tavoitteena näyttää olevan kerätä tällä hetkellä aktiivikäytössä olevaa sanastoa houkuttelevaan ja helppokäyttöiseen muotoon. Dokumentoinnin mahdollistaa verkko, sillä usein lähteet ovat tallessa tekstimuodossa. Aktiivisimpien verkon slangisanakirjojen *Népszótárin* ja *Hogymondomin* toiminta noudattaa kollektiivisen sisällöntuotannon periaatteita. Kollektiivisessä sisällöntuotannossa vapaaehtoiset tuottavat ilmaiseksi sisältöä yleensä tietoverkon avulla. Osallistujat eivät ole yleensä ammattilaisia, vaan harrastajia. Yhteistyön tuloksena on palvelun sisältö. (SMS 2010: 15.)

Verkkosanakirjojen järjestelmät eivät kuitenkaan hyväksy mitä tahansa sisältöä mielivaltaisesti. Ylläpitäjät antavat tekijöille toimintakehykset ohjesivuillaan. Sisällön laatua ja oikeellisuutta valvoo käyttäjien vertaispalautesysteemi, joka karsii ja listaa merkintöjä luotettavuusjärjestykseen. Kollektiivisen sisällöntuotannon myötä sanakirjan kokoaminen on jatkuvasti käynnissä ja sisältö muokkauksen alaisena. Sana-artikkelien karsintaprosessi on aina näkyvissä. Osassa sana-artikkeleita lähdeviitteet johtavat sanan alkuperäiselle löytöpaikalle. Verkkosanakirjat ovat parhaimmillaan jatkuvasti kehittyviä palveluita, jotka ovat helposti käyttäjien saavutettavissa. *Hogymondom*-sanakirjassa tekijöiden osuus on osittain jäljitettävissä. Sana-artikkelien yhteyteen on merkitty kirjoitusaika ja tekijä nimimerkin suojissa. Nimimerkin yhteyteen on listattu käyttäjän kaikki merkinnät, jotka hän on kirjoittanut sanakirjaan.

¹⁶ bortonszleng.blog.hu

¹⁷ szleng.hu

Unkarilaiset Internetin slangisanakirjat ovat pääsääntöisesti yksikielisiä sanakirjoja. Niissä yhdistyy useiden eri sanakirjatyyppeiden ominaispiirteitä. Erityisesti *Hogymondomissa* on löydettävissä ensyklopedisia piirteitä. Havainnollistavat kuvat ja teemamäärittelyt tukevat tätä. Sanakirjojen sana-artikkelissa voidaan antaa parhaimmillaan deskriptiivinen määritelmä, synonyymeja, etymologia ja mahdollinen käyttöesimerkki lähdeviitteineen. Verkkosanakirjat eivät käytä johdonmukaisesti ja täydellisesti näitä mahdollisuuksia. Ne mahdollistavat kuitenkin monipuolisen sisällön löytämisen kielenkäyttäjien itse määrittelemänä ja muotoilemana.

2.5. *Nők lapja café fórumin* viestiketjun keskustelijat

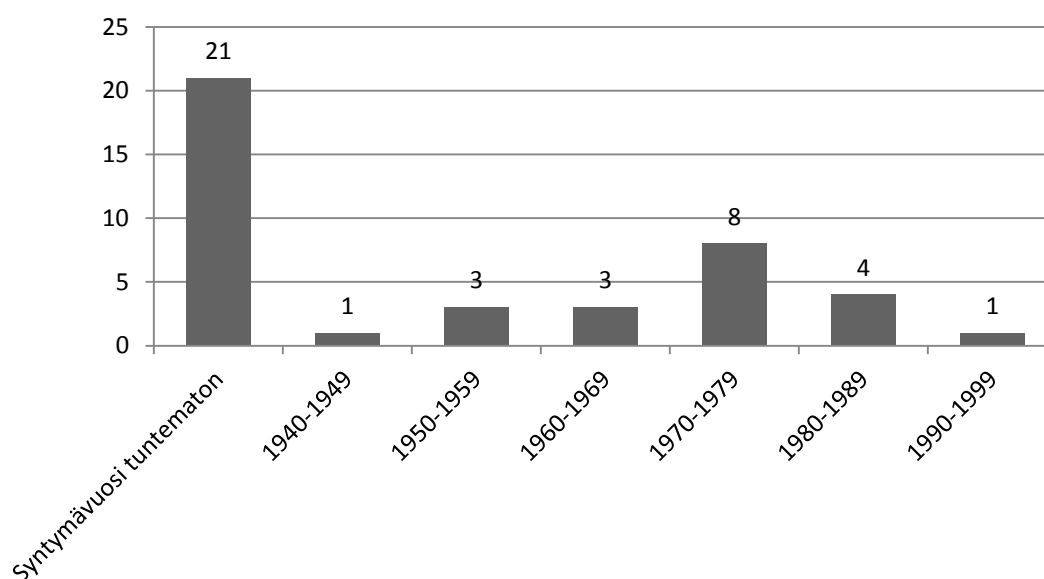
Nők lapja café fórumin Barátok közt -televisiosarjan ympärille rakentuvan viestiketjun osallistujat voivat halutessaan antaa yksityiskohtaisia tietoja itsestään keskustelupalstalla käytettyyn nimimerkkiin liittyvällä lomakkeella. Nimimerkin profiilisivun kautta keskustelijat voivat lähettää yksityisviestejä toisilleen ja tarkastella omia palstalle lähetettyjä viestejään. Profiililomake toimii julkisena käyntikorttina muille keskustelijoille. Profiililomake asettaa oletusarvoisesti kaikkien keskustelijoiden sukupuolen naiseksi. Myös vaihdettava kuvake kuvaa oletustilassa kasvotonta naista. Muut tiedot käyttäjän on syötettävä käsin, ja ne voi myös kätkeä halutessaan. Lomakkeella käyttäjä voi antaa tietoa muun muassa perhetilanteestaan, elintavoistaan ja harrastuksistaan.

Nők lapja café fórumin käyttöliittymä sallii viestiketjujen vapaan lukemisen rekisteröitymättä. Täysin anonyymi kommentointi ei ole keskusteluissa sallittua, vaan käyttäjät luovat jatkuvaan kommentointiin valitsemansa nimimerkin. Keskustelijoiden profiililomakkeiden tarkastelu edellyttää oman nimimerkin luomista palstalle. Rekisteröin keskustelupalstalle nimimerkin tarkastellakseni *Barátok közt* -viestiketjun käyttäjien lomakkeita, jotta voisin hahmottaa keskustelijaryhmän koostumuksen. En itse osallistu foorumin keskusteluihin. *Nők lapja café fórumin* käyttöehdot eivät rajoita palstaviestien käyttöä tutkimustarkoituksiin. Esitän profiililomakkeista keräämäni tiedot irrallaan käyttäjien nimimerkeistä heidän yksityisyytensä suojelemiseksi. Keskustelijoiden nimimerkkiä ei mielestäni ole mahdollista yhdistää palstaviestien perusteella tunnistettavaan henkilöön. Mahdollisten viestien käyttöoikeuksien hankkiminen keskustelijoilta on haastavaa tai mahdotonta, sillä valtaosa ei vaikuta käyttävän viestiketjuihin kommentoinnin lisäksi palstan muita ominaisuuksia kuten profiililomaketta tai yksityisviestejä. En pidä todennäköisenä, että kyselyn tekeminen yksityisviestitse tuottaisi vastauksia

tavoittelemiltani henkilöiltä myös nimimerkkien sisäänkirjautumisten epäsäännöllisyyden vuoksi.

Yhteensä 43 keskustelijaa tuotti tutkimukseni kannalta oleellista slangisanastoa viesteissään. Kävin tämän ryhmän profiililomakkeet järjestelmällisesti läpi. Keräsin tiedot keskustelijoiden sukupuolesta, syntymäajasta, perhetilanteesta, ja koulutustaustasta. Keskustelijoista 21 (49 %) on kytkenyt profiililomakkeen pois käytöstä, joten taustatietoja oli mahdollista kerätä vain 22 (51 %) nimimerkistä. Kaksikymmentä keskustelijaa on kirjannut syntymävuotensa. Keskustelijoiden ikäjakauma on laaja. Kuvioon 1 olen merkinnyt keskustelijoiden määrän syntymävuosikymmenen mukaan. Vanhin syntymävuotensa ilmoittanut nimimerkki on syntynyt vuonna 1949, nuorin vuonna 1994. 1950- ja 1960-luvuilla on syntynyt yhteensä kuusi keskustelijaa. Kahdeksan keskustelijaa on syntynyt aikavälillä 1970–1979. He muodostavat suurimman tiedetyn ikäryhmän. Neljä keskustelijaa on syntynyt 1980-luvulla.

KUVIO 1. Viestiketjun keskustelijoiden ikäjakauma.

Taulukkoon 1 olen koonnut profiililomakkeiden pohjalta muut taustatiedot viestiketjun keskustelijoista. Tietosarakkeisiin olen merkinnyt aineistoa tuottaneiden nimimerkkien profiilien antamat tiedot. Tietosarakkeen viereen olen merkinnyt prosenttiosuudet. Kaksikymmentäviisi nimimerkkiä on ilmoittanut sukupuolensa. He ovat kaikki naisia. Kahdeksantoista nimimerkeistä on perheellisiä. Yhdeksän ilmoittaa olevansa avioliitossa. Kuusi ilmoittaa elävänsä muunlaisessa perhetilanteessa (naimaton, eronnut, parisuhteessa tai

ei lapsia). Viisi keskustelijaa ilmoittaa asuinpaikakseen Budapestin. Muut kaupungit (Debrecen, Veszprém ja Lontoo) saavat yksittäiset maininnat. Nimimerkeistä yksitoista mainitsee koulutustaustansa. Heistä kuusi henkilöä antaa korkeimmaksi koulutusasteeksi keskikoulun ja viidellä on korkeakoulututkinto. Profiilijärjestelmä pitää kirjaa lisäksi kirjautumispäivämääristä ja yleisestä osallistumisaktiivisuudesta eri ketjuihin. Kirjautumistiedot oli saatavissa kaikista yhtä lukuun ottamatta. Lähes kaikki nimimerkit on luotu ennen vuotta 2011. Kirjoitusaktiivisuus *Barátok közt* -ketjuun vaihtelee yksittäisistä kirjoituskerroista satoihin viesteihin. Henkilökohtaisia tietojaan antanut keskustelijaryhmä on pieni otanta keskustelupalstan käyttäjäkunnasta, mutta ryhmä sulautuu *Nők lapja café* -sivuston määrittelemään naisista koostuvaan kohderyhmään.

TAULUKKO 1 *Barátok közt* -viestiketjun keskustelijoiden taustatiedot.

Sukupuoli	%	Siviilisääty	%	Perhetilanne		Koulutus	%
Nainen 25	58 %	Avoliitto 9	21 %	Lapsia 18	42 %	Keskikoulu 6	14 %
Tuntematon 18	42 %	Eronnut 3	7 %	Ei lapsia 2	5 %	Korkeakoulu 5	12 %
		Naimaton 3	7 %	Tuntematon 23	53 %	Tuntematon 32	74 %
		Tuntematon 28	65 %				
Yhteensä 43	100 %	Yhteensä 43	100 %	Yhteensä 43	100 %	Yhteensä 43	100 %

Profiililomaketta hyödyntävistä keskustelijoista 58 % on naisia. Sosiolingvivistisestä näkökulmasta naisten ja miesten kielenkäyttö eroavat toisistaan. Stereotyyppisesti naisten välisten keskustelun yleisiksi teemoiksi mainitaan läheiseen elämänpiiriin kuuluvat aiheet kuten tunteet, ihmissuhteet, koti ja perhe. Miesten puheessa aiheet keskittyvät henkilökohtaisen elämän ulkopuolelle yhteiskunnallisiin aiheisiin ja suoritusten vertailuun. Naiset tuovat ilmi miehiä useammin kohteliaisuutta. Yhteisessä vuorovaikutustilanteessa aihepiirien erot tasoittuvat. (Lakoff 2004: 101.)

Barátok közt -ketjussa keskustelun tärkeimpiä teemoja ovat televisiosarjan henkilöhahmojen toiminta, käytös ja ihmissuhteet. Pääaiheesta poikkeavasta metakeskustelussa nimimerkit

tuovat esiin perhe-elämäänsä ja kiinnostuksen kohteitaan. Keskustelupalstan ja viestiketjun funktio on viihteellinen. Keskustelunaiheet mukailevat kärjistetysti naisten aiheiksi katsottuja teemoja. Nämä teemat ovat ensisijaisesti televisiosarjan tapahtumien motivoimia, eivätkä heijasta ainoastaan naisille ominaisen kielenkäytön piirteitä. Janet Holmesin (1992: 167) mukaan länsimaissa sukupuolten sosiaaliset roolit limittyvät, mikä liudentaa stereotyyppisiä ääripäitä.

Miehet käyttävät naisia enemmän standardikielestä poikkeavia ilmaisuja. Naiset puolestaan suosivat enemmän prestiisi- ja standardi-ilmiöitä. Selitykseksi tälle tendenssille on tarjottu naisten statustietoisuutta. Heidän puhetapansa viestii sosiaalisesta taustasta ja statuksesta, jota he pyrkivät vahvistamaan. Ilmiö ei kuitenkaan ole yleistettävissä, sillä standardikielen ja siitä poikkeavien muotojen käyttöön vaikuttaa henkilön elämäntilanne, esimerkiksi kodin ulkopuolinen työ. Myös naisen rooliin kohdistuvat odotukset kohteliaasta käytöksestä voivat vaikuttaa joissain yhteisöissä. Sääntöjen murtaminen niin kielessä kuin muillakin elämän osa-alueilla on sallitumpaa miehille. (Holmes 1992: 170–173, 177.) Selvimmin pyrkimys yleiskielisten muotojen käyttöön pyrkivät keski-ikäiset naiset. Tätä piirrettä selitetään työ- ja perhe-elämän paineilla. Valitsemalla norminmukaiset kielivariantit, he välttävät puheensa leimautumista alueellisesti tai sosiaalisesti. (Mielikäinen 1988: 102, 108.)

Susan C. Herring (2004: 220) toteaa, että verkkokeskusteluissa naiset osoittavat viesteissään tukea toistensa mielipiteille ja kannustavat muita keskustelijoita jatkamaan aihetta eteenpäin. Miehet käyttävät aggressiivisempia, vastakkainasetteluja korostavia puheenvuoroja. Sukupuolten väliset erot ovat nähtävissä myös verkossa käytävässä kommunikaatiossa. Anonyymiyden mahdollistavat kommunikaatiokanavat saattavat myös tasoittaa mahdollisia eroja.

Tarkasteleman viestiketjun kommentoijat näyttävät muodostavan tiiviin harrasteryhmään vertautuvan yhteisön. Viestiketjun keskustelijat käyttävät slangia sosiaalisen ryhmänsä sisäisiin tarpeisiin. Ryhmää sitoo yhteen televisiosarjaan perehtyminen. Säännöllisesti ketjussa keskustelevat henkilöt ilmaisevat kantansa toistensa viesteihin kuljettaen keskustelua eteenpäin. Tietyt keskustelijat ovat ottaneet selkeän roolin ketjussa. Esimerkiksi nimimerkki Gerdamama tiivistää sarjan jakson päätapahtumat ja toimii eräänlaisena auktoriteettina, jonka mielipiteisiin muut tukeutuvat. *Barátok közt* -ketjun keskustelua ja siinä käytettyä sanastoa ei rajoiteta sisäisin säännöin toisin kuin muita suosittuja *Nők lapja* *café fórumin* viestiketjuja. Niissä ohjeistetaan osallistujia välttämään karkeita ilmaisuja, minkä vuoksi keskustelijat sensuroivat itseään. Televisiosarjan viestiketju on muita ketjuja epämuodollisempi keskusteluympäristö, jossa osallistujat voivat valita vapaasti

kirjoitustyylin. Viesteissä esiintyy sekä standardikieltä että runsaasti yleiskielestä poikkeavia ilmaisuja. Ehkä juuri fiktiota käsittelevä aihe jyrkkine kärjistyksineen rohkaisee käyttämään ääripäihin nojaavaa slangia. Kaikki keskustelijat eivät tosin käytä tekstissään lainkaan slangi-ilmaisuja.

Barátok közt -ketju eroaa muista palstan pitkistä ketjuista ja niiden kirjoittajaryhmistä kielenkäytöltään. Viestiketjun keskustelijat voi määritellä omaksi ryhmäkseen myös fiktion ja todellisuuden kahtiajaon kautta. Tosielämään ankkuroituneet nimimerkit korostavat fiktiivisten hahmojen ja niiden toiminnan epärealistisuutta. Hahmojen joukko suljetaan tosielämän ulkopuolelle puhumalla niistä värikkäin ilmaisin, sillä kohteliaisuusnormit eivät näytä ulottuvan kuvitteellisiin henkilöihin.

Epäselväksi jää, käydäänkö keskustelu vain naisten välillä. Suppean otannan perusteella *Barátok közt* -ketjun tyyppillinen keskustelija näyttää olevan perheellinen kaupungissa asuva nainen. Naisten kielenkäytön vanhoja malleja ei voi kuitenkaan soveltaa keskustelupalstan viestiketjuun varauksetta. Ketjun teema ja viihdefunktio näyttävät ohittavan standardikieleen pyrkimisen tavoitteet ja statusarvon.

3. YLEISKIELESTÄ POIKKEAVAN SANASTON MUODOSTUSKEINOJA

Esittelen tässä luvussa keinoja, joilla keskustelijat ovat tuottaneet slangisanoja ja yleiskielestä poikkeavia ilmaisuja *Barátok közt* -viestiketjuun. Slangisanoja muodostetaan samaan tapaan kuin yleiskieleen kuuluvia sanoja. Otan esiin vain keräämieni esimerkkisanojen analyysin kannalta olennaiset sananmuodostustavat ja merkityksenmuutoksia aiheuttavat ilmiöt. Käytän lähdekirjallisuuden esimerkkejä ja viittaan tarvittaessa keräämääni aineistoon.

3.1. Johtaminen

Johtimet sijoittuvat sanassa heti vartalon jälkeen ennen luvun, sijamuotojen, persoonan, tempusten ja moduksen tunnuksia. Johdoksen sanaluokka määräytyy johtimen mukaan. Johdinsuffiksin liittäminen myötä kantasanan alkuperäinen sanaluokka voi muuttua. Esimerkiksi: *tanul* → *tanul-ás* 'oppia → oppiminen'. Kantasan sanaluokan mukaisesti johdokset voivat olla joko verbikantaisia tai nominikantaisia. Johtimet eroavat toisistaan produktiivisuuden osalta. Vain osa suffikseista on produktiivisia ja yleisesti käytössä. Esittelen muutamia suffikseja, jotka esiintyvät usein sanamateriaalini yhteydessä. Monesta aineistoni slangisanasta on johdettu uusi toiseen sanaluokkaan kuuluva sana. Slangisanoja on tuotettu runsaasti deminutiivijohtimien avulla.

Adjektiivinjohdin *-(V)s* on aineistossani yleinen. Johdosten kantasana voi olla substantiivi tai adjektiivi. Substantiiveista johdetut adjektiivit ilmaisevat asian tai henkilön ominaisuutta tai jonkinlaista yhteenkuuluvuutta. Johdokset toimivat määritteinä, eikä niitä voi käyttää pääsanasta irrallaan. Adjektiivilla voi esimerkiksi viitata siihen, että henkilö on varustettu jollain esineellä tai pukeutunut johonkin vaatteeseen: *esernyős férfi* 'sateenvarjollinen mies', *miniszoknyás nő* 'minihameinen nainen'. Johdokset merkitsevät usein erottavia tai tunnusmerkillisiä ominaisuuksia. Kantasana voi olla ihmistarkoitteinen substantiivi sekä kansaa tai ainetta tarkoittava sana. Esimerkkejä, *gyerekes viselkedés* 'lapsellinen käytös', *selymes hajfűrtök* 'silkkiset hiukset'. (Forgács 2001: 287–288; Kiefer 2001: 238–239; Korchmáros 2007: 220.)

Johdin *-(j)Ú* liittyy sanaliittoihin ja yhdyssanoihin: *fekete hajú* 'mustatukkainen'. Se muuttaa attribuuttina tai predikatiivina toimivan nominilausekkeen adjektiiviseksi. (Korchmáros

2007: 222.) Yhdyssanan tai sanaliiton alkuosana voi olla nomini. Esimerkkejä: *vaz|kezű* 'rautakourainen', *hét|fejű* 'seitsenpäinen', (*olyan*) *eredetű* 'siitä peräisin oleva'. Usein rakennetta käytetään ulkonäön kuvailuun. Esimerkiksi, *nagy orrú férfi* 'isonenäinen mies',

Johtimet *-(j)ű* ja *-(V)s* ovat pitkälti synonyymiset. *-(j)ű* voi kuitenkin liittyä vain sellaiseen rakenteeseen, jossa on substantiivi ja laatua tai määrää ilmaiseva attribuutti. Sen avulla voidaan korostaa sanan tarkoitteen ominaisuuden määrää, laatua tai kokoa. Esimerkiksi *háromkerekű kerékpár* 'kolmipyöräinen polkupyörä', *göndör hajú baba* 'kiharatukkainen vauva/nukke'. Johdinta *-(V)s* käyttämällä voi ilmaista yhdellä substantiivilla, että henkilö tai asia on varustettu tietyllä ominaisuudella. Keskiössä on se, että määritteen tarkoitteella ylipäättään on kuvailtu ominaisuus. Esimerkiksi, *hajas baba* 'vauva/nukke, jolla on hiuksia'. (Kis 1998: 239–240; Kiefer 2001: 286–287; Korchmáros 2007: 222.)

Kari Nahkola esittelee artikkelissaan Nykyslangin sananmuodostusoppia (1999) slangin tuottamisen prosesseja. Slangisanoja voidaan muodostaa myös erityisillä slangijohtimilla, joilla melkein mistä tahansa sanasta voi johtaa tilapäisesti slangisanaston joukkoon sopivan ilmaisun. Tällöin yleiskielen sanan katkaistuun alkuosaan liitetään uusi aines. Slangijohdosten muodostamisen perustana on yleiskielen sanojen äännerakenne. Johtimilla ei aina ole erityistä merkitystehtävää, vaan ne muokkaavat sanoja slangiin sopiviksi. Slangijohdin vaikuttaa ainoastaan muotoon ja äänneasuun. Yleensä varsinainen johtaminen antaa sanalle uuden merkityksen. Slangijohtimen tehtävänä on osoittaa tyyllilajin muutosta. (Nahkola 1999: 195.)

Slangijohdoksen kantasanan katkaisukohta sijaitsee yleensä ensitavun vokaaliaineksen ja toisen tavun vokaaliaineksen välissä. Vokaalien välissä olevien konsonanttien edessä tai sisällä on tavuraja. Mahdollisten katkaisukohtien määrä riippuu konsonanttien määrästä. Kannan loppuun jäävä konsonanttiaines voi käydä läpi ääntenmuutoksia, jolloin sen perään liitetään usein lisää konsonantteja. Vokaaliloppuinen kanta saa myös peräänsä konsonantin. Lopuksi muokattuun kantaan liitetään slangisuffiksi. Esimerkkejä, *rek-isterinúmero* → *rek+k+ari*, *pul-petti* → *pul+s+a*, *lum-ipallo* → *lum+pp+ari*, *mie-lenosoitus* → *mie+kk+ari* (Nahkola 1999: 197–198.)

Unkarissa ei ole erityisiä slangijohtimia, mutta on yleistä muodostaa slangisanoja deminutiivisuffiksien avulla, joita on unkarissa runsaasti. Ne liitetään kantasanan lyhennettyyn muotoon. Suffiksi on voitu jättää pois sekaannuksen välttämiseksi silloin, kun deminutiivimuoto ja yleiskielen muoto ovat kirjoitusasultaan lähellä toisiaan. Slangissa tyypillisesti käytettyjä deminutiivijohtimia ovat denominaaliset *-ci*, *-si* ja *-i* (KSS: 42-43.)

László Büky (1974: 2) kirjoittaa koululaisslangia käsittelevässä tekstissään sanojen lyhentämisen olevan usein mielivaltaista. Suuressa osassa aineistoni lyhennetyistä slangisanoista katkaisukohdan sijainti on säännöllisesti ensitavun jälkeen ja mukana on vielä seuraavan tavun ensimmäinen konsonantti. Suffiksi liitetään typistettyyn kantaan. Prosessi muistuttaa Nahkolan kuvaamaa slangijohtamista, sillä lyhennetyt, edellä mainittuja deminutiivisuffikseja sisältävät sanat eivät eroa merkitykseltään yleiskielen vastaavista sanoista. Suffiksit voivat tuottaa sanoihin leikittelevää tyyliä. Edellä mainitulla tavalla on muodostettu deminutiivit muun muassa aineistoni esimerkeissä *cimbora* → *cimbi* 'ystävä' ja *izgalmas* → *izgi* 'jännittävä'. Sanojen merkitys on sama kuin niiden yleiskielisten vastineiden.

Deminutiivijohdinta *-i* on vanhastaan käytetty erisnimien lyhentämiseen ja lempinimien johtamiseen. Erityisesti se on esiintynyt saksalaisperäisten nimien kanssa. Myös muista ihmistarkoitteisista substantiiveista on voitu johtaa sävyltään leikitteleviä ja hellitteleviä muotoja. Nykykielessä *-i*-johdin on produktiivinen. Sitä käytetään erityisesti lyhennettyyn sanavartaloon liittyneenä yleiskielestä poikkeavissa sanoissa. (ES: 324.) Suffiksissa *-ci* deminutiivisuutta ilmaisevat *c* ja *i* ovat yhdistyneet. Sekin on yleinen henkilönnimistä tehdyissä lempinimissä. Suffiksi liittyy typistettyyn sanavartaloon samalla tavalla kuin *-i*-johdin. (ES: 100.) Yksittäistapauksessa, esimerkissä (9), aineistoni slangisanaan on liitetty deminutiivisuffiksi *-csi*. Harvinainen on myös deminutiivisuffiksi *-nyó*. (Érsök 2007: 143). Sekin esiintyy aineistossani vain kerran esimerkissä (58). Lyhennetystä vartalosta johdetut deminutiivit ovat usein nuorten kielenkäyttäjien suosiossa. Aineistossani *-ci*-suffiksi voi liittyä suoraa yksitavuiseen sanavartaloon: *nő-ci*. Kontekstin mukaan vaihdellen deminutiivi voi olla samassa merkityksessä kuin yleiskielinen vastineensa 'nainen' tai olla merkitykseltään hellittelevä 'söpöliini'. Myös pidempiä yksiköitä voi typistää. Yhdyssanan tai sanaliiton toinen osa voi kadota. Ellipsin eli rakenneosan kadon myötä käyttöön jää pelkkä edus- tai määriteosa. Alkuperäisen merkityksen saa tällöin jäljelle jäävä osa. Esimerkiksi: *zűrzavar* → *zűr* 'häiriö'. (Rácz & Takács 2006: 202.) Typistämisen piiriin kuuluvat myös yhdyssubstantiiveista tehdyt verbit: *szakdolgozat* → *szakdolgozik* 'lopputyö' → kirjoittaa lopputyötä'. (Rácz & Takács 2006: 203.)

Aineistossani esiintyvät myös johtimet *-ka* ja *-(V)cska*. Niiden avulla muodostetaan deminutiiveja ja hellittelynimiä toisista substantiiveista. Esimerkiksi puhekielessä voidaan käyttää jo leksikaalistuneita muotoja *vidámka* 'iloinen tyyppi' tai *szegényke* 'rassukka'. Johtimista produktiivisempi on *-(V)cska*. Sen käyttöä ei ole rajoitettu fonologisin säännöin. Johdinta käytetään erityisesti vokaaliloppuisten sanojen kanssa. Esimerkkejä: *csárdácska*

'pikku kapakka', *gyrűcske* 'pikku sormus'. Kuitenkin *-i* -päätteisten sanojen kanssa käytetään *-kA* -johdinta. (Forgács 2001: 280; Kiefer 1998: 236.)

Johdinta *-kA* ei voi liittää klusiililoppuisiin sanoihin. Lisäksi johdinta ei voi liittää *-kA* -loppuisiin vartaloihin, vaan on käytettävä johdinta *-(V)cskA*. Esimerkiksi: *puskácska* 'pieni pyssy'. Sama pätee *-a/-e* -loppuisiin vartaloihin. Sen sijaan sitä käytetään erityisesti sellaisten sanojen kanssa, joiden vartalon viimeinen äänne on *-r*, *-l*, *-n*, *-ny* tai *-s*. Esimerkkejä: *asztalka* 'pieni pöytä', *kenyérke* 'leipänen'. Yleensä sekä *-(V)cskA* että *-kA* -johtimilla tehtyt deminutiivimuodot ovat mahdollisia, jos säännöt eivät sitä estä. Esimerkiksi muodot *fiúcska* ja *fiúka* 'poikanen' ovat molemmat käyttökelpoisia. (Forgács 2001: 281; Kiefer 1998: 237; Korchmáros 2007: 219.)

Substantiivinjohdin *-kó* on käytössä yhdessä käsittelemässäni slangisanassa esimerkissä (99). Sen avulla muodostetaan substantiiveja verbeistä tai muista substantiiveista. Johdin liitetään tavallisesti katkaistuun sanavartaloon. Johdinta on käytetty sotilaslangiin kuuluvien sanojen muodostamiseen. Esimerkkejä, *kimaradás* → *kimarkó* 'keskeytys', *szesz* → *szeszkó* 'alkoholi' (KSS: 42.)

Muutama aineistoni sana on johdettu interjektioden pohjalta. Interjektiot jäljittelevät luonnollista ääntä ja ilmaisevat puhujan reaktiota havaitsemaansa. Interjektiot voi jakaa tunnetta ilmaiseviin ekspressiivisiin sanoihin ja ääntä jäljitteleviin onomatopoeettisiin sanoihin. (Korchmáros 2007: 192–193.)

Ekspressiivisten sanojen kohdalla voi olettaa puhekumppanin ymmärtävän sanan tarkoituksen, sillä ne noudattavat kielen äänneopillisia sääntöjä ja pyrkivät vakiintumaan. Ekspressiivisten sanojen sävy voi vaihdella leikkilisestä karkeaan. Onomatopoeettiset sanat eivät sisällä odotuksia kuulijalle. Niihin kuuluvat esimerkiksi esineiden ja eläinten ääniä jäljittelevät ilmaukset. Interjektioista voidaan johtaa verbejä liittämällä liiden perään verbijohdin. Ne kuvaavat kantasanan ilmaiseman äänen tuottamista tai äänen liittyvän toiminnan suorittamista. Esimerkkejä: *csipog* 'piipittää', *sercint* 'sylkäistä'. (Korchmáros 2007: 193–194.)

Suuri osa aineistoni johdoksista on nomineja. Joitain verbijohdoksia on kuitenkin muodostettu johtimen *-kVdik* avulla, jolla muodostetaan verbejä nomineista. Johdokset ovat statiivista toimintaa kuvaavia verbejä. Johdoksen kantasana usein ilmaisee ammattia, tekijää tai ominaisuutta. Esimerkkejä: *tanárkodik* 'toimia opettajana', *nyelvészkedik* 'toimia kielitieteilijänä', *okoskodik* 'viisastua'. Vokaaliin tai klusiiliin päättyvän kantasanan kanssa käytetään johtimesta varianttia *-skVdik*. Esimerkkejä: *bíróskodik* 'toimia tuomarina',

mérnökösködik 'toimia insinöörinä'. (Kis 1998: 234; Korchmáros 2007: 210.)

3.2. Verbiprefiksit

Unkarin verbiprefiksit ovat oma luokkansa, jonka jäsenet eivät ole itsenäisiä sanoja tai affiksejakaan, vaan ne ovat jotain siltä väliltä. Alun perin ne ovat olleet suuntaa osoittavia adverbejä. Ne voivat lauseympäristönsä vaikutuspiirissä ottaa kantaakseen myös muiden sanaluokkien merkityksiä. Verbiprefiksien pääfunktiot ovat suunnan ilmaiseminen, aspektin ilmaisu ja leksikaalisen merkityksen muuttaminen. Aspektia muuttavassa tehtävässään ne ilmaisevat toiminnan ajallista kulkua ja laatua. Verbin aspektin voi muuttaa verbiprefiksin sijainti lauseessa. (Korchmáros 2007: 183–185.)

Prefiksi *be* ilmaisee jonkin sisälle tai keskelle liikkumista. Lisäksi sillä voidaan ilmaista loppuun saatettua toimintaa. (Kiefer–Ladányi 2000: 484–493). Prefiksin *be* sisältävät verbit ovat yleisiä slangikäytössä. *Be* on voinut myös syrjäyttää aiemmin käytössä olleen prefiksin. (Sólyom 2010: 2.) Verbiprefiksi *el* voi ilmaista suuntaa, tai se voi muuttaa verbin merkityksen duratiiviseksi tai iteratiiviseksi. Jos duratiivisuus sisältyy verbin perusmerkitykseen, prefiksi vahvistaa sitä. Joskus prefiksin luoman merkitysvivahteen selvittäminen onnistuu vain tekstikontekstin tarkastelun avulla. Iteratiivisuus ilmaistaan prefiksin toistolla. *Meg*-verbiprefiksi on kadottanut kokonaan suunnan merkityksen, ja se ilmaisee ainoastaan aspektia. Sen ensisijainen tehtävä on päättyneen tekemisen merkitseminen. Lisäksi se voi ilmaista kantaverbin ilmaiseman toiminnan tuloksellisuutta, olotilan muutosta, momentaanisuutta tai toiminnan alkamista. Prefiksit *fel* ja *le* voivat myös ilmaista suuntaa ylös tai alas ja muuttaa kantaverbin aspektia samaan tapaan kuin *meg*. Näillä kahdella prefiksillä aspektin laji on riippuvainen kantaverbin merkityksestä. (Korchmáros 2007: 185–186.)

Slangissa monet prefiksilliset verbit ovat kadottaneet kokonaan kantaverbin alkuperäisen merkityksen. Merkityksen muutokset ovat tapauskohtauksia. Uuden sanan merkitys ei ole pääteltävissä osiensa perusteella. Esimerkiksi prefiksiverbin *berűg* sanantarkka käännös on 'potkaista sisään'. Prefiksi on aiheuttanut sanan merkityksen muutoksen. Verbin *berűg* merkitys on 'humaltua', mikä ei selviä prefiksiverbin osista. (Korchmáros 2007: 186.)

3.3. Lyhentäminen

Lyhentämällä muodostetaan lekseemejä, jotka ovat kantaansa lyhyempiä. Kanta voi koostua yhdestä tai useammasta sanasta. Lyhennesanojen tyyppejä ovat kirjainsanat, koostesanat ja typistesanat. Kirjainsana koostuu sanayhtymän ensimmäisistä kirjaimista. Niitä tuotetaan usein erisnimien pohjalta, esimerkiksi *EU* 'Euroopan unioni'. Kirjainsanan ääntämys voi olla vakiintuneen kirjainten lukuasun mukainen tai fonemaattinen. Jos sanan ääntämys on yksinomaan fonemaattinen, se kuuluu koostesanoihin. Koostesanat osat voivat olla sanayhtymän alkukirjaimia kuten kirjainsanoissa tai pidempiä jaksoja, esimerkiksi tavuja: *Kela* (Kansaneläkelaitos). Koostesana äännetään tavallisen sanan tapaan, mikä erottaa sen kirjainsanasta. Typistesanoissa kantasanaa on lyhennetty. Tavallisesti sana on typistetty lopusta, esimerkiksi *opettaja* → *ope*. Typisteitä voidaan käyttää yhdyssanojen osina tai johdosten vartaloina. (VISK § 167, § 169.)

3.4. Yhdistäminen

Yhdyssana koostuu kahdesta tai useammasta sanasta, ja morfologisesti se on uusi sana. Unkarissa yhdistäminen on johtamista produktiivisempi sananmuodostuskeino. Slangisanoja muodostetaan yhdistämällä samalla tavalla kuin yleiskielisiä sanoja. Siksi esittelen yhdistämistä yleiskielen kielioppikuvauksen ja yleiskielisten esimerkkien avulla. Keskustelupalstan viestiketjusta kerätyt slangiyhdyssanat analysoin luvuissa 4.5. Produktiivisen yhdyssanarakenteen osat ovat peräisin avoimista sanaluokista. Tyypilliset yhdyssanat koostuvat yleensä itsenäisistä sanoista, mutta määrite- tai edusosana voi esiintyä myös toinen kokonainen yhdyssana. Yhdyssanan perusrakenne on kaksiosainen. Taivutuspäätteet ja johtimet liitetään usein edusosaan, mikä korostaa osien yhteenkuuluvuutta. Osien välinen yhteys voi olla myös löyhempi. Epätyypillisissä yhdyssanoissa edusosana voi olla suffiksinkaltainen aines tai määriteosana osana lyhennetty prefiksinkaltainen elementti. Esimerkiksi, *ésszerű* 'järkevä', *alorvos* 'alilääkäri'. Yhdistäminen on luonteeltaan rekursiivista, eli yhdyssanoista on mahdollista muodostaa uusia yhdyssanoja. Yhdyssanat voi jakaa kahteen perustyyppiin: summayhdyssanoihin ja määritysyhdyssanoihin. (Forgács 2001: 318; Kiefer 2009: 263.)

3.4.1. Summayhdyssanat

Summayhdyssanojen osat ovat rinnakkaisessa asemassa toisiinsa nähden. Ne voidaan jakaa kolmeen alalajiin, reduplikaation tai geminaation kautta muodostettaviin kompositioihin sekä itsenäisistä sanoista muodostettuihin yhdistelmiin. Ensimmäiseen ryhmän muodostavat sanantoistoyhdyssanat. Nimensä mukaisesti niissä yhdyssana muodostuu kahdesta samasta sanasta. Esimerkiksi: *már-már* 'melkein, lähes'. Toistolla voidaan korostaa ilmaisun merkitystä kuten asian toistuvuutta tai painoarvoa. Toiseen ryhmään kuuluvissa vartalontoistoa käyttävissä yhdyssanoissa sanavartalo on nähtävissä yhdyssanan kaikissa osissa: *réges-régen* 'ennen vanhaan'. Tämä tyyppi ei ole enää produktiivinen. Kolmanteen ryhmään kuuluvat aidot yhdyssanat. Niiden osat ovat semanttisessa suhteessa toistensa kanssa. Osat voivat olla synonyymeja tai antonyymeja toisilleen. Esimerkiksi: *ázik-fázik* 'palella'. Myös prefiksin toistolla tehtyt sanat ovat oma ryhmänsä. Näillä sanoilla on iteratiivinen merkitys: *ki-kinéz* 'katsoa ulos vähän väliä'. Summayhdyssanojen yhteyteen luokitellaan unkarissa lisäksi erilaiset sanaparit, jotka koostuvat usein yhtyeensulautuneista itsenäisistä sanoista. Käytän tässä työssä unkarilaisesta käsitteestä *ikerszó* käännoästä 'sanapari' Valéria Korchmárosin kielioppiteoksen *Lépésenként magyarul. Unkarin kielioppi - muillekin kuin unkarilaisille*. (2007) mukaan. Sanapareissa taivutuspäätteet ja johtimet liitetään jälkiosaan. Esimerkiksi: *tarkabarkaság* 'värikkyys'. Osien yhteys voi myös olla väljempi, jolloin molemmat osat voivat saada taivutuspäätteitä ja johtimia. Usein vain toisella yhdistelmän osalla on itsenäinen merkitys. On myös mahdollista, ettei kummallakaan osalla ole itsenäistä merkitystä. Nämä sanat ovat usein onomatopoeettisia: *csip-csup* 'pikkuruinen'. Sanaparit pitävät sisällään lapsenomaisia sävyjä, tai toistaminen voi korostaa sanan merkitystä. Kaikki parit eivät ole pysyvät osa sanastoa, vaan osa rinnasteisista sanoista on väliaikaisia tuotoksia. (Forgács 2007: 329–330; Korchmáros 2007: 227–228).

3.4.2. Määritysyhdyssanat

Määritysyhdyssanoissa edusosa asettaa rajat yhdyssanan merkitykselle. Määritysyhdyssanat koostuvat itsenäisistä sanoista. Määriteosa supistaa ja tarkentaa käsitettä, jota edusosa nimeää. Määritysyhdyssanan ilmaisema entiteetti lukeutuu samaan luokkaan kuin kyseiseen lajiin tai luokkaan kuuluva edusosa yksinkin. (VISK § 408.) Yhdyssanan osat ovat tavallisesti substantiiveja ja adjektiiveja, adverbeja ja verbejä. (Korchmáros 2007: 228–

229.) Määrittelysyhdyssanan rakenneosat ovat alun perin olleet syntaktisessa suhteessa toisiinsa nähden. Rakenneosien yhdistymisen myötä niiden välinen syntaktinen kytkös ei ole yleensä näkyvissä (Korchmáros 2007: 227.)

Bahuvriihit ovat määrittelysyhdyssanoja, joiden tarkoite on eri kuin sen edusosan, joten ne eivät ole edusosansa alakäsitteitä. Yhdyssana on voinut eriytyä konkreettisesta merkityksestään. Bahuvriihien tarkoite on usein ihminen tai jokin muu elävä olio. Edusosana on usein ruumiinosa tai jokin muu tarkkaan semanttiseen ryhmään luokiteltava substantiivi. Määriteosana on substantiivi tai joskus adjektiivi. Sanaluokaltaan bahuvriihit ovat yleensä substantiiveja, mutta ne voivat olla lauseessa myös adjektiivien kaltaisina määritteinä. Bahuvriiihyhdyssanojen merkitys on yleensä väritynyt. (VISK § 424.) Niillä voi luokitella esimerkiksi henkilöitä tietyn huomiota herättävän piirteen perusteella (Heinonen 2001: 630).

Metaforisiksi luokiteltavat yhdyssanat ovat merkitystä tiivistäviä. Ne muodostetaan usein analogian kautta nimeämään kokonaan uutta käsitettä. Sanojen merkitys selviää kontekstin perusteella, sillä yhdyssanan osilla on myös oma merkityksensä. Merkitystä tiivistävät yhdyssanat ovat luonteeltaan vertailevia. (Korchmáros 2007: 229–230.) Yhteistä bahuvriiihyhdyssanoille ja metaforisille yhdyssanoille on se, että edusosa ei viittaa suoraan yhdyssanan tarkoitteeseen. Bahuvriihin viittaustapa tarkoitteeseensa on metonymyminen, metaforisen yhdyssanan taas nimensä mukaisesti metaforinen. Metaforan ja metonymian välille ei voi vetää tarkkaa rajaa, joten bahuvriihien ja metaforistenkin yhdyssanojen kategoriat limittyvät toistensa kanssa. (Malmivaara 2004: 350.)

3.5. Merkityksen muuttumiseen johtavat ilmiöt

Merkitystenmuutosten loogisen jäsennyksen mukaan muutokset voi jäsentää muuttumisen lopputuloksen mukaan. Merkityksen muutoksessa sanan käyttöala laajenee tai supistuu. Merkityksen laajenemisessa alkuperäisen tarkoitteen lisäksi sana siirtyy merkitsemään muita tarkoitteita. Usein uusilla tarkoitteilla on yhteys alkuperäiseen tai ne muistuttavat alkuperäistä tarkoitetta. Merkityksen supistuessa sanan käyttöala on kaventunut ja tarkentunut. Sanan merkitys voi myös siirtyä, kun sanan aikaisempi merkitys poistuu käytöstä. Vanhan ja uuden merkityksen välillä ei ole löydettävissä enää tunnistettavaa yhteyttä. (Kangasniemi 1997: 75–77.)

Sanan merkityksenmuutosten taustalla voi olla myös psykologisia tai sosiaalisia syitä. Psykologisten muutosten kategorioista esittelen aineistoni kannalta olennaisimmat. Yleinen

merkityksen muutos on abstraktistuminen, jonka tuloksena konkreettinen käsite saa abstraktin merkityksen. Kielellinen esiintymisympäristö voi muuttaa sanan merkitystä siten, että esimerkiksi elliptisen kehityksen kautta yhdyssanan tai sanaliiton osa on saanut kantaakseen koko merkityksen. Sanan arvo voi vaihdella eri puhujayhteisöissä. Arvon laskun eli pejoratiivistumisen kautta sana saa halventavan merkityksen. Myös päinvastainen ilmiö, melioratiivistuminen, on mahdollinen. Merkityksen muuttuessa sanan arvo voi laajentua tai supistua. (Kangasniemi 1997: 81–82.)

Aineistossani yleinen merkityksen muuttumiseen johtava ilmiö on sanan metaforinen käyttö. Lähestyn metaforan käsitettä kognitiivisen metaforateorian kautta. Kognitiivisen kieliopin ajattelutavan mukaan metaforat ovat läsnä aina kielenkäyttäjän havainnoidessa maailmaa aisteillaan. Ihmisen ajatusprosessin luonne on metaforinen. Välittömän kokemuksen ulkopuolella olevat abstraktit käsitteet muodostuvat mielikuvien kautta konkreettisten käsitteiden pohjalta. (Lakoff 1987: 14.)

Lakoffin ja Johnsonin (1980: 5) mukaan metafora on vertauskuva, joka syntyy, kun tietty asia vertautuu toiseen. Vertauskuva perustuu käsitteiden merkitysten samankaltaisuudelle. Metaforien ominaispiirre on vertailevuus, jonka lähtökohtia voi lähestyä lähde- ja kohdedomeenien käsitteiden kautta. Metaforan konkreettinen merkitys on lähdedomeeni. Uusi, abstrakti merkitys on kohdedomeeni. Lähdedomeeni antaa tutun mallin, jonka avulla uusi käsite voidaan ymmärtää. Lähdedomeenin rakenne toistuu siten uudessa kohdedomeenissa. Metafora ei ole käsitteen neutraali korvaaja, vaan se nostaa keskiöön käsitteen eri piirteitä antaen sille uusia merkityksiä. (Idström 2010: 52; Lakoff & Johnson 1980: 10–13.) Skeema on abstrakti malli, joka syntyy toistuvien havaintojen ja kokemusten kautta. Skeeman avulla lähde- ja kohdedomeenien samankaltaisuuden pohjalta voi tuottaa erilaisia metaforia. Samankaltaisuus hahmottuu skeemoissa, jotka noudattavat mallia 'asia on kuin X'. (Lakoff 1987: 167–268.)

Samankaltaisuudelle perustuvaa skeemaa voi soveltaa edelleen uusiin ilmaisuihin, sillä samaan teemaan kuuluvat metaforat hyödyntävät samaa lähidomeemia. Samaan teemaan kuuluvia metaforia kutsutaan käsittemetaforiksi (Lakoff & Johnson 1980: 7.) Skeemat asettavat rajoja erilaisten metaforien kategorioiden välille. Ihminen voi niiden avulla järjestää tietoa useissa domeemeissa. (Lakoff 1987: 113–114, Saeed 2002: 308.) Ne rakentuvat prototyyppien varaan, joten osa sanoista asettuu skeemaan toisia paremmin. Skeemat eivät ole universaaleja, vaan puhujan sosiaalinen tausta vaikuttaa skeeman rakentumiseen. (Leino 1993: 213).

Metaforat voidaan jakaa kahteen ryhmään, konventionaalisiin ja innovatiivisiin metaforiin. Konventionaaliset metaforat ovat kieleen vakiintuneita ja usein toistuvia ilmauksia. Ne perustuvat ajattelua ohjaaville systemaattisille rakenteille. Konventionaalisissa metaforissa sanan metaforisuus on hälventynyt ja se on otettu käyttöön yhden sanan merkityksenä. Innovatiivisissa metaforissa korostuu niiden tuoreus. (Kangasniemi 1997: 78–79; Lakoff & Johnson 1980: 55.)

Yleisiä metaforien lajeja ovat luontoaiheiset vertauskuvat. Myös tabusanojen eufemismeina toimivat metaforat ovat tavallisia. Slangissa ilmauksia käytetään runsaasti metaforisesti. Yleiskielisiä sanoja voidaan ottaa metaforiseen käyttöön, jolloin ne saavat uuden tuoreen merkityksen. (Saaniolahti & Nahkola 2000: 91.) Kognitiivisen metaforateorian ongelmana on yksinkertaistamisen vaara. Ei voi olettaa, että kieli heijastaa kehon aistimusten kautta syntyneitä metaforia, jotka olisivat syntyneet irrallaan kielestä. Havaintojen lisäksi metaforien syntymiseen vaikuttaa kulttuuri, jossa puhuja elää. (Idström 2010: 79.)

Metaforan alalaji on metonymia. Ilmiö perustuu kahden käsitteen läheisyydelle. Tarkoitetta metonymyisesti edustava käsite liittyy toiseen assosiaation kautta tai ne ovat muuten hyvin läheisessä suhteessa toisiinsa. Esimerkiksi ruumiinosan nimitys on voinut kehittyä koko olennon nimitykseksi. (Kangasniemi 1997: 80; Lakoff 1987: 84–85.)

Kiertoilmaisujen eli eufemismien merkitys ei käy ilmi sen kirjaimellisesta tulkinnasta, vaan merkitys voidaan hahmottaa vain kontekstin avulla. Eufemismit ovat usein vakiintumattomia. Ne eivät toimi yleiskielisten käsitteiden synonyymeina. Kiertoilmaisun käytön taustalla on kielenkäyttäjän tabuaiheiden suoran mainitsemisen välttäminen. (Varis: 1998: 58–59.)

3.6. Lainaaminen

Osa aineistoni sanoista on lainattu lähes sellaisenaan muista kielistä. Tärkeimmät lainanantajakielet ovat englanti ja romanikieli. Merkitysten selvittämiseen olen käyttänyt verkon slangisanakirjojen merkintöjä ja *Idegen Szavak*-sivustoa¹⁸ Yksittäiset sanat ovat löydettävissä painetuista sanakirjoista ja sanastoista kuten *Etimológiai szótár* (2006). Lainasanat ovat pääasiassa sitattilainoja. Niiden kirjoitusasu on lähtökielen mukainen tai

18 idegen-szavak.hu

hyvin lähellä sitä. Lainatut slangisanat ovat sävyltään melko neutraaleja ja lähellä yleiskielisiä vastineitaan. Lainasanat tuovat slangiin variaatiota, leikitteleviä sävyjä ja uutuusarvoa. (Karttunen 1989: 149, 151.)

4. AINEISTON ANALYYSI

4.1. Deminutiivijohdokset

Deminutiivijohdokset ovat suurin lyhentymisen kautta muodostettu sanaryhmä. Olen ryhmitellyt ne sanaluokan ja mahdollisuuksien mukaan tarkoitteiden mukaan.

Palstakeskustelijat käyttävät viesteissään runsaasti substantiiveista ja adjektiiveista tehtyjä deminutiivimuotoja. Olen valinnut käsiteltäviksi ainoastaan sellaiset sanat, jotka on merkitty palstan kommentteihin ja lisätty Internetin slangisanakirjoihin. Sanakirjojen käyttäjäyhteisö pitää deminutiiveja osana slangisanastoa. Varsinaisen sana-artikkelin sijaan käyttäjät selittävät deminutiivin merkityksen yleiskielisellä sanalla. Sanakirjamerkinnän olemassaolo viittaa siihen, että deminutiiviesimerkit ovat melko vakiintuneita. Deminutiivit on siroteltu muiden slangisanojen tapaan osaksi yleiskielistä tekstiä. Ne tuovat kirjoitettuun viestiin puhekielimäisyyttä ja leikittelevää tyyliä. Deminutiivit ovat ominaisia lasten ja vanhempien koululaisten käyttämälle slangille. (Rónaky 1995.) Keskustelufoorumilla deminutiivien muodostaminen on suosittu sananmuodostuskeino, josta olen kerännyt yhteensä 26 esimerkkiä.

Merkitykseltään *Barátok közt* -ketjun viesteissä käytetyt deminutiivit eivät ratkaisevasti eroa yleiskielisestä vastineestaan. Johdokset muistuttavat siksi slangijohtamisen kautta muodostettuja sanavariantteja. Palstalta keräämässäni aineistoissa deminutiiveja on muodostettu tasapuolisesti sekä substantiiveista että adjektiiveista. Myös interjektioista on voitu tehdä deminutiivi katkaisemalla se ja lisäämällä deminutiivisuffikseja: *köszönöm* → *köszi, köszike* 'kiitos'.

Substantiiveista kaksi on ihmistarkoitteisia. Niillä viitataan tuttavallisesti televisiosarjan hahmoihin. Ihmistarkoitteiset deminutiivit on tehty ihmissuhteisiin viittaavista erisnimistä ja ammattien nimistä.

Romanikielestä lainattusta *cimborasta* 'ystävä' muodostettu deminutiivi *cimbi*. Lainasana esiintyy tarkastelemallani vuoden ajanjaksolla vain deminutiivijohdokseksi.

(1) Menjen, csak vigye magával cimbi Julit is. [Bababetű 16.1.2011]

Menköön, vieköön Juli ystävänsä mukanaan.

Keskustelija käyttää deminutiivia ammatista *doktor* → *doki* 'lääkäri'. Verkon slangisanakirjat määrittelevät substantiivin *doki* lääkärin ohella minkä tahansa alan asiantuntijaksi. Laajimmillaan ilmaisu *doki* voi käyttää yleisesti älykkään ihmisen merkityksessä. Viestin (2) nimetön asiantuntija jää sivuosaan. Substantiivi *bibi* 'ongelma, vika, haava' määritellään *Hogymondomissa* pieneksi tapaturmaksi. Sanan kerrotaan olevan käytössä lapsen ja aikuisen välisessä kommunikaatiossa. *BibiI*-sanana voi tulkita hoivakieleen alun perin kuuluvaksi ilmaisuksi. Slangi-ilmausten käytön voi tulkita lisäävän viestiin puhekielimäisyyttä tai keventävän lapsen kuolemasta käytävää keskustelua.

- (2) A doki is monda Zsófinak, hogy valszeg valami genetikai bibi miatt ment el a baba. [Anam 24.6.2011]

Lääkärikin sanoi Zsófile, että vauva menehtyi mahdollisesti jonkinlaisen geneettisen ongelman takia.

Deminutiiveja muodostetaan myös paikkoja, esineitä ja abstrakteja asioita tarkoittavista substantiiveista. Esimerkiksi: *vacsora* → *vaci* 'illallinen' ja *sorozat* → *sori* 'sarja'. Paikkaa merkitsevän deminutiivin tarkoite on kaikissa tapauksissa julkinen paikka. Niistä kolme *iskola* → *suli* 'koulu', *gymnázium* → *gimi* 'lukio' ja *óvoda* → *ovi* 'päiväkoti' nimeävät lastenkasvatukseen liittyviä instituutioita, jotka ovat syntyneet koululaisslangin piirissä. (Rónaky 1995) Yksittäisen maininnan saa muu julkinen tila *lóversenyter* → *lovi* 'ravirata', jossa deminutiivi on yhdyssanan määriteosana.

Esinedeminutiivien tarkoitteet ovat arjen käyttöesineitä. Niiden käytön taustalla voi puhekielisyyden korostamisen ohella taloudellisuus. Esimerkiksi viestissä (3) koko sanaa *motórkerekpár* 'moottoripyörä' edustaa ellipsistä *motór* 'moottori' muodostettu deminutiivi *moci*.

- (3) Hajlandó lesz bárkit és bármit felrobbantani, csak hogy vehessen egy mocit a rabolt pénzből. [Gerdamama 25.5.2011]

Hän on myöntäväinen räjäyttämään kenet tahansa tai mitä tahansa vain ostaakseen moottoripyörän varastetulla rahalla.

Yksittäistapauksena esimerkissä (4) on sekä yhdyssanan edus- että määriteosasta kummastakin tehty deminutiivi. Oloasua merkitsevä yhdyssana *mackónadrág* koostuu eduosasta *nadrág* 'housut' ja määriteosasta *mackó* 'nalle'. Nimityksen ennestään leikittelevä sävy korostuu molempien osien deminutiivisuffiksien loppusoinnussa.

- (4) Annál már csak az jobb, ha nyakkendő+öltöny dobja le a szemetet ahelyett, h átöltözne maci naciba. [Jázmin7 2.10.2011]

Vielä parempi on vain, kun hän vie roskat puvussa ja kravatisissa sen sijaan, että hän

vaihtaisi vaatteita ja käyttäisi oloasua.

Esimerkissä (5) *ruha* → *ruci* 'vaate' deminutiivin käyttö voi korostaa vaateen pienuutta. Keskustelijan käyttämässä ilmaisussa *szexi ruci* 'seksikäs vaate' loppusointu värittää keskustelua. Palstaviestin kontekstin perusteella deminutiivi voi esimerkissä tuoda esiin vähätteleviä sävyjä. Esimerkki on aito deminutiivi.

- (5) Persze, hogy akkor fog Peti meg Linda betoppani, amikor Gizi egy szál szexi ruciban riszálja magát a színpadon. [Diana80 28.1.2011]

Tottakai Peti ja Linda ilmestyvät, kun Gizi keimailee lavalla pelkässä seksikkäässä vaatteessa.

Keskustelupalstan viestiketjussa esiintyy muutamia sanoja, jotka määritellään Internetin slangisanakirjoissa kirjallisille verkkokeskusteluille tyypillisiksi käsitteiksi. Viestiketjun keskustelijat käyttävät esimerkkien verkkoslangisanoja erityisesti foorumin tekniikkaa ja käyttöliittymää koskevilla viesteillä. Keskustelijat ilmoittavat usein viestinsä käsittelevän pääaiheen ulkopuolisia teemoja. Televisiosarjaan liittymätön metakeskustelu on osittain erotettu viestissä omaksi kappaleekseen tai kokonaan uudeksi viestiksi. Verkkokeskusteluun kehittyneet konventiot näyttävät vaikuttavan keskustelijoiden viestien rakenteeseen.

Palstan kirjoittajat voivat lähettää kahdenlaisia viestejä toisilleen. Esimerkissä (6) keskustelija Picivirág käyttää sanasta *üzenet* 'viesti' lyhennettyä muotoa *üzi*. Näillä viesteillä tarkoitetaan kaikkien nähtäville kirjoitettuja viestiketjun viestejä. Seuraavassa esimerkissä (7) hän käyttää sanaa *privi*, joka merkitsee yksityisviestiä. Sana on lyhennetty sanasta *privát üzenet* 'yksityisviesti'. Molemmat substantiivit on lyhennetty ja varustettu deminutiivisuffiksilla *-i*. Substantiivista on johdettu edelleen verbi, jonka merkitys on 'privata, lähettää yksityisviesti'.

- (6) Nagyon nagyon sokat bolyongtam, de megtaláltam az üzit. [Picivirág 1.5.2011]

Harhailin todella todella kauan, mutta löysin viestin.

- (7) Bocs, ha hosszan priviztem. [Picivirág 1.5.2011]

Anteeksi, jos privasin pitkästi.

Adjektiiveista muodostetuista deminutiivien joukossa on sävyltään positiivisia (*biztos* → *bizti* 'varma', *csinos* → *csini* 'nätti', *izgalmas* → *izgi* 'jännittävä' *szimpatikus* → *szimpi* 'sympaattinen', *szuper* → *szupi* 'super') ja negatiivisia (*cikornya* → *ciki* 'kummallinen', *furcsa* → *furi* 'outo', *durcás* → *durci* 'murjottava', *unalmas* → *uncsi* 'tylsä') adjektiiveja. Kahdessa adjektiivissa *depressziós* → *depis* 'masentunut' ja

hisztérikus → *hisztis* 'hysterinen' on deminutiivisuffiksin *-i* perään liitetty adjektiivijohdin *-(V)s*. Adjektiiveissa on käytössä suffiksi *-i* lukuun ottamatta esimerkiksi *unalmas* → *uncsi*, jossa on käytössä johtimia *-i* ja *-ci* harvinaisempi *-csi*.

Negatiivisia ominaisuuksia ilmaisevien adjektiivien deminutiivit voivat laimentaa henkilöön tai asiaan liitettävää kielteistä ominaisuutta. Positiivisilla deminutiiveilla ei ole samanlaista pehmentävää vaikutusta. Sekä sävyltään positiivisten että negatiivisten adjektiivien affektiivisuutta lisätään viesteissä käyttämällä yleisesti vahvistussanoja *tök* 'todella' tai *nagyon* 'erittäin'.

(8) -- tök izgi volt szerintem. [Biobula 25.1.2011]

Se oli mielestäni todella jännittävää.

(9) Na igen, ez a szellemesdi kezd nagyon uncsi lenni. [Szemírámsz 22.1.2011]

Nojoo, se kummitustarina alkaa olla erittäin tylsä.

4.2. Onomatopoeettiset ja ekspressiiviset sanat

Onomatopoeettisia verbejä ja niistä johdettuja sanoja käytetään keskustelupalstalla tuomassa variaatiota erityisesti puhumista tarkoittavien verbien joukkoon. Aineistossani niitä esiintyy seitsemän. Ihmisen puhetta ilmaistaan varsinkin eläinten ääntelyä kuvaavilla verbeillä. Ärsyttävää tai kovaäänistä puhetapaa kuvaavat verbit ovat kaikki sävyltään negatiivisia.

Lintujen ääntelyä jäljittelevät verbi *csicsereg* ja prefiksiverbi *elcsicsereg* 'visertää' käytetään keskustelupalstan viestissä iloisen lörpöttelyn merkityksessä. *Népszótárissa* prefiksittömälle verbille annetaan merkitys 'myydä'. Prefiksillinen puolestaan merkitsee sanakirjan mukaan pettämistä ja lavertelua. Palstakeskustelu ei tue sanakirjan merkityksiä. Naisten kovaäänistä puhetta kuvataan myös kanan ääntelyä kuvaavalla verbillä *kotkodácsol* 'kotkottaa', jonka voi yhdistää kanaan naisen metaforana. *Hogymondomin* mukaan kotkotus voi merkitä myös riitelyä. Linnun ääntelyä jäljittelevät verbit puhumisen merkityksessä kantavat negatiivisia sävyjä.

(10) Nekem még ez tetszett ahogy Márta csicseregte Nórának, jaj kettesben maradtunk, mi lenne ha kibontanánk egy üveg bort? Máshogy már nem is lehet eltöntenünk kellemben az időt? [Barackmano 18.2.2011]

Pidin myös siitä, kun Márta lörpötteli Nóralle: "Ai, jäimme kahden. Mitä jos avattaisiin pullo viiniä?" Muuten siis ei voi viettää mukavasti aikaa, vai?

Monotonista puheen sointia jäljittelee verbi *papol* 'paapattaa'. *Népszótár* antaa sille määrittelyn 'selittää' tai 'puhua jatkuvasti'. Keskustelupalstan viestissä verbillä ilmaistaan asian seikkaperäistä selittämistä. Yleiskielisissä sanakirjoissa sillä on merkitys 'saarnata'. Verbin merkitys on voinut laajentuakin merkitsemään jatkuvaa puhumista.

- (11) *Úgy papol, mintha ott lenne a glória a feje felett. Hányinger ez a pasas.* [Qtyi 7.3.2011]

Hän puhui kuin hänen päänsä päällä olisi sädekehä. Tämä tyyppi on kuvottava.

Esimerkissä (12) verbistä *puffog* 'puhista, mutista' on johdettu substantiivi *puffogás* 'mutina'. *Népszótár*-sanakirjassa sille on annettu myös merkitys 'valittaa'. Nimimerkki Kristinen kuvaileman teatteriesityksen kontekstissa kumpikin merkitys voisi olla mahdollinen.

- (12) *Igen, néha színházjegyük van, de akkor nagyon nem érnek rá, ez a tegnapi puffogás szerintem is felesleges volt.* [Kristine 22.2.2011]

Kyllä, joskus heillä on teatterilippuja, mutta se ei ole sen arvoista. Eilinen valitus oli mielestäni myös tarpeetonta.

Ekspressiivisestä sanasta *kuss* on johdettu verbi *kussol* 'vaeta'. Kantasanana on koiran pois käskemiseen käytetty ääni (Korchmáros 2007: 193). Siirtymä eläimen käskemisestä ihmisen hiljentämiseen tekee verbistä negatiivissävytteisen. Esimerkissä (13) hahmo András vaientaa itse itsensä.

- (13) *Én is úgy látom András csak Juli miatt kussol, ő sem egészen így csinálná.* [Barackmano 13.5.2011]

Minäkin näen asian niin, että András vaikeni Julin takia. Hänkään ei tekisi aivan niin.

Esimerkin (14) taustalla on syömisestä lähtevää ääntä jäljittelevä verbi *csócsál* 'mutustaa'. Keskustelupalstalla esiintyy myös liiallisen keskustelemisen merkityksessä.

- (14) *Azt nem lehet két hétig csócsálni, hogy időben jött a taxi.* [Gerdamama 1 0.2.2011]

Sitä ei voi jauhaa kahta viikkoa, että taksi tuli ajoissa

Verbistä *punnyad* 'vetelehtiä' on johdettu esimerkissä (15) substantiivi *punnyadt* 'laiskuri, vetelys'. Ekspressiivisen verbin kuvaaman toiminnan laatu on epäselvä. János Mulvain¹⁹ slangisanakokoelman mukaan se voi mahdollisesti viitata krapulaiseen olotilaan. Nuorten

19 mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/mulvai.htm. Viitattu 1.6.2015

kielenkäytössä sanalla viitataan rentoon oleiluun tai vetelehtimiseen (Károly 2013: Mi ez punnyadás, fiatalok?). Vartalolla *punny-* ei ole itsenäistä merkitystä. Attila Hegedűsin (2006: 499) mukaan Vartalo voi kuvata alluusion kautta tunnetilaa, joka yhdistyy pehmeeseen ja raukeuteen. Äänteellisesti vartalo muistuttaa ensitavultaan myös adjektiivia *puha* 'pehmeä', Verbi *punnyad* yhdistyy sanahahmoltaan ja merkitykseltäänkin verbiin *fonnyad* 'lakastua'. Alluusio 'nilviäiseen' *puhány* vahvistaa mielikuvaa vetelyydestä, jota johdokset voivat ilmentää.

- (15) Milyen kis punnyadt, legalább lejárna konditerembe ha már ezzel akar pénzt keresni. [Barackmano 6.4.2011]

Millainen pieni vetelys. Kävisi edes kuntosalilla, kun kerran aikoo tienata sillä rahaa.

4.3. Prefiksiverbit

Esittelen prefiksiverbit ja niistä johdetut sanat järjesteltyinä prefiksin yleisyyden mukaan. Verbiprefiksit *be* ja *el* ovat yleisimmät aineistossani. Esimerkit demonstroivat eri merkitysmahdollisuuksia.

Prefiksi *be* ilmaisee suuntaa esimerkissä (16). Verbi *becuccol* 'muuttaa' on johdettu substantiivista *cucc* 'asia, tavara'. Muuttamisen yhteydessä tavarat siirretään sisään taloon.

- (16) --de így, hogy Attila gyerekei csak úgy becuccoljanak, mert az anyuk setét-- [Bababetű 1.2.2011]

--mutta kun Attilan lapset muuttavat vain siksi, että heidän äitinsä tyhmä--

Prefiksi *be* korostaa seuraavissa esimerkeissä henkilöön itseensä kohdistuvaa toimintaa. Verbissä *befuccol* 'pilata, mennä mönkään' kantana on substantiivi *fuccs* 'pieleen mennyt asia'. Prefiksiverbi ilmaisee asian täydellistä epäonnistumista, josta esimerkkinä on viestin (17) mönkään mennyt avioliitto. Epäonnistumista ilmaistaan viestiketjusa myös *el*-prefiksin sisältävillä verbeillä *elbaltáz* 'pilata' ja *elcseszik* 'erehtyä, tyriä'. Näistä ensimmäinen on käytössä vankilaslangissa.

- (17) Hiába futottak neki többször is, mindig befuccsolt a házasságuk. [Gerdamama 7.2.2011]

He menivät harhaan useitakin kertoja. Heidän avioliittonsa meni aina mönkään.

Esimerkin (18) prefiksiverbillä *bekattan* on merkitys 'seota, olla (kokonaan) seonnut'. Sen lähteeksi ilmoitetaan *Népszótárissa* sotilasslangi. *Kattan* ilman prefiksiä merkitsee

napsahtamista. Réka Sólyomin (2010: 3) mukaan ilmauksen taustalla on metaforamalli AIVOT OVAT KONE, jonka avulla napsahtaminen assosioituu negatiivisesti ihmismieleen.

- (18) Laci most akkor bekattan és lefejez mindenkit, a ló csak gyakorlás volt? [Barackmano 10.4.2011]

Laci sekoaa nyt sitten ja mestaa kaikki. Hevonen oli vain harjoitus?

Sisäänpäin kohdistuvaa suuntaa *be-* ilmaisee verbissä *bekavar* 'sekaantua asioihin aiheuttaen ongelmia muille'. Sanan *kavar* perusmerkitys on 'sekoittaa'. Verbi on käytössä ilman prefiksiä johdetussa adjektiivissa *kavaró* 'olla hermostunut' ja varianttina *kever* 'hämmentää, valehdella ympäriinsä'.

- (19) Ja és linda is bekavar minden nap háromszor! [Ildee 21.2.2011]

Ai ja Lindakin sekaantuu asioihin joka päivä kolmesti!

Prefiksi voisi olla viittaamassa henkilön mielen sisäiseen maailmaan partisiipissa *berezelt* 'olla ahdistunut, ottaa sydäimestä'. Substantiivissa *beszólás* 'kritisointi' kantaverbin *szól* 'sanoa, puhutella' ilmaisema toiminta yhdessä prefiksin kanssa kohdistuu toiseen puhuteltavaan. Substantiivi *beszari* 'pelkuri' koostuu prefiksistä ja substantiivista *szar* 'paska'. Ilmauksella viitataan henkilöön itseensä.

- (20) Aztán összehozták Vili bával és szépen hozzá öregedett és olyan semmien beszari lett. [Manócska 8.4.2011]

Sitten he menivät yhteen Vili-sedän kanssa, ja hän vanheni yhdessä tämän kanssa kivasti, ja hänestä tuli sellainen tavallinen pelkuri.

Prefiksi *el-* 'pois' esiintyy kolmessa esimerkkiverbissä. Verbin *elpaterol* merkitys on 'hylätä, päästä eroon'. Ilman prefiksiä *paterol* merkitsee 'poistamista'. Prefiksi esiintyy myös kiertoilmaisujen yhteydessä esitetyssä verbissä *eldugul* 'hiljentyä'. Lisäksi verbin *csicsereg* 'visertää' kanssa voi käyttää *el*-prefiksiä. Verbissä *elköt* 'varastaa' *köt* 'sitoo' yhdistettynä prefiksiin *el* 'pois' kuvaa tapaa, jolla varastaminen toteutetaan. Verbi on peräisin vankilaslangista, ja sitä käytetään erityisesti autojen varastamisen yhteydessä. Aiemmin sillä on viitattu vain hevosen varastamiseen.

- (21) Felcsillan a szemük, megvan a verda, amit el lehet kötöni este. [Gerdamama 10.2.2011]

Heidän silmänsä alkoivat loistaa. On löytynyt auto, jonka voi varastaa illalla.

Verbi *lelécel* 'mennä pois, paeta' on johdettu substantiivista *léc* 'rima'. Prefiksin *le* 'alas' kanssa sen voi kääntää 'riman alittamiseksi'. Verkon slangisanakirjoissa verbiä käytetään abstraktissa merkityksessä vankilasta pakenemisen yhteydessä. Esimerkissä (22)

lapsenvahdit ovat poistuneet hahmon luota. Verbivalinta voi kuvastaa hahmon kodin huonoa ilmapiiriä, joka on teemana keskustelupalstalla. Prefiksiverbille voi myös tulkita neutraalin merkityksen 'lähteä'.

- (22) Juli a végén csak magára marad, a lehetséges szitterek lelécelnek? [Barackmano 17.1.2011]

Juli jää lopuksi yksin. Pakenevatko / lähtevätkö mahdolliset lastenvahdit?

Meg-prefiksi voi ilmaista mahdollista olotilan muutosta tai momentaanisuuttakin esimerkillä (23). *Népszótár* antaa verbille *megszív* useita merkityksiä, jotka ilmaisevat pääpiirteissään 'hävitä, käydä huonosti'. Nóra-hahmon käytös saa aikaan negatiivisen muutoksen Lacin olotilassa.

- (23) Nóra meg mehet Mikihez. Laci megint jól megszívja. [Barackmano 8.2.2011]

Nóra puolestaan saa mennä Mikin luo. Laci saa taas hävitä todella.

4.4. Lyhenteet

4.4.1. Typistesanat

Tässä alaluvussa käsittelen sanoja, jotka on otettu slangikäyttöön typistämällä ne yleiskielen sanoista. Käsittelen tässä alaluvussa yhteensä 17 typistesanaa. Merkitykseltään keräämäni typistesanat eivät eroa yleiskielen typistämättömistä sanoista. Typistesanat muodostetaan poistamalla osa pidemmästä sanasta. Aineistoni typistesanat on tavallisesti muodostettu katkaisemalla sana tavurajalta. Yleensä katkaisukohta sijaitsee toisen tavun jälkeen. Typistetyssä sanassa mukana voi olla toisen tavun konsonantti tai koko tavu.

Esimerkiksi: *sztuáció* → *szitú* 'tilanne', *prostituált* → *prosti* 'prostituoitu' *leszbikus* → *leszbi* 'lesbo'. *A Magyar Börtönszlang Szótára* -vankilaslangisanakirjan mukaan esimerkin (26) substantiivi *kamu* 'vale, huijaus' on typistetty substantiivista *kamuflázs* 'naamiointi'. *Kamu* määritellään *Hogymondomissa* turhaksi asiaksi tai toiminnaksi. Koululaisslangisanakirja *Mini Tini Szótárin* ja vankilaslangisanakirjan (BSS) mukaan sanan *kamu* merkitys on 'vale'. Myös *Hogymondomissa* sana esiintyy valheen merkityksessä metaforisessa yhdyssanassa *kamugép* 'valehtelija'. Yhdyssanan määriteosana esiintyy typistesana myös sanassa *diliház* 'hullujenhuone'. Deminutiivi *dili* on typistetty romanikielestä lainatusta adjektiivista *dilinós* tai *dilinyós* 'hullu'. Adjektiivit ovat synonyymiset. Typistämättömänä viestiketjussa esiintyy variantti *dilinyós*. Esimerkissä (8) vahvistussanana käytetyn adverbien *tök* 'erittäin' taustalla on adjektiivi *tökéletes*

'täydellinen'. Adjektiivista typistettyyn muotoon on voitu lisätä myös johdin *-(V)s* ja johtaa uusi adjektiivi *tökös*, jolla on merkitys 'fiksi'.

Typistesanan katkaisukohdan perään on voinut liittyä suffiksi. Esimerkiksi substantiivi *paranoia* on katkaistu toisen tavun jälkeen ja sanasta on johdettu verbi *paraz* 'pelätä'. Katkaisukohta voi sijaita myös kolmannen tavun jälkeen kuten persoonapäätteen sisältävästä verbimuodosta johdetussa typisteessä *gratulálok* → *gratula* 'onnittelen'.

Setää merkitsevää typistesanaa *bacsi* → *bá* käytetään pääsääntöisesti henkilöahmon etunimen kanssa, esimerkiksi: *Vili-bá* 'Vili-setä'. Puolilainausmerkki merkitsee sanan katkaisukohdan. Typisteen Merkintätapa on vakiintunut viestiketjussa. Valmiiksi kaksitavuinen sana on typistetty ensimmäisen tavun jälkeen.

Kirjakielen konventioista poikkeavia typistettyjä muotoja on tuotettu palstalle myös verbimuodoista ja pidemmistä ilmaisuista. Pääsääntöisesti monitavuiset ilmaukset on typistetty sanan keskeltä yksi- tai kaksitavuisiksi. Esimerkissä (25) preesensin yksikön ensimmäisen persoonan taivutusmuoto on yksitavuinen. Kaksitavuinen verbimuoto *tudom* 'tiedän' on lyhennetty keskeltä muotoon *t'om*. Puolilainausmerkki havainnollistaa lyhennyksen katkaisukohdan. Kolmitavuinen verbimuoto *szerintem* 'mielestäni' on muodossa *sztem* säilyttänyt ensitavun ensimmäisen äänteen ja viimeisen tavun kokonaan. Esimerkin (26) kirjoittajaa ei voi yhdistää tiettyyn keskustelijaan. Nimimerkin paikalla on koodi *Torolt_felhasznalo_827676*, joka merkitsee poistettua nimimerkkiä. Epäselväksi jää, onko nimimerkki ylläpidon vai keskustelijan itsensä poistama. Viestin adverbi (25) *valószínűleg* 'todennäköisesti' on tiivistetty viisitavuisesta kaksitavuiseksi: *valszeg*. Toisen ja kolmannen tavun vokaaliaines on pudotettu pois, samoin neljäs tavu kokonaan ja viimeisen tavun ensimmäinen konsonantti.

Kaksisanaisten fraasien *azt hiszem* 'luulen' ja *legyen szíves* 'ole hyvä' osat on tiivistetty yhteen palstan viesteissä. Ensimmäisen fraasin osat on yhdistetty sibilanttiaineksen kohdalta muotoon *asszem*. Muodossa *légyszi* (esimerkki (30)) molempien osien ensimmäiset tavut on liitetty yhteen. Mahdollinen on myös muoto *lécci*, jossa palataalinen äänne *gy* ja soinniton äänne *sz* ovat sulautuneet yhteen, jolloin lopputulos on affrikaatta. Tiivistettyjen muotojen taustalla voi olla pyrkimys puhekielen ääntämystä mukailevaan kirjoitusasuun.

(24) Nem t'om, nekem se mutatta. [Gerdamama 16.2.2011]

En tiedä, minullekaan se ei näyttänyt.

(25) Amúgy valszeg a májával van valami, legalábbis azon a tájékon fogta, hogy fáj. Asszem Bár anatómiából vannak hiányosságaim... [Biobula 6.1.2011]

Toisaalta todennäköisesti hänellä on maksassa jotain. Joka tapauksessa hän piteli sitä aluetta, joka on kipeä. Luullakseni. Vaikka minulla on puutteita anatomian tiedoissa.

- (26) Sztem ez az énekesi pálya kamu. [Torolt_felhasznalo_827676 1.3.2011]

Mielestäni tämä laulajan ura on huijaus.

Barátok közt -viestiketjun keskustelijat käyttävät viesteissään lyhennesanoja, jotka esiintyvät vain kirjoitetussa kielessä. Näiden lyhenteiden lukuasu on vastaavan lyhentämättömän sanan mukainen. (VISK § 170). *Népszótár* kertoo lyhenteiden kuuluneen alun perin tekstiviestien ja reaaliaikaisten chat-palveluiden kieleen. Lyhenteiden syntymisen taustalla on todennäköisesti rajatun kirjoitustilan herättämä tarve typistää sanoja mahdollisimman tiiviiseen muotoon. Tiivistämällä sanat äärimmilleen käyttäjä voi mahdollistaa tietyn merkkimäärän puitteisiin enemmän asiaa. Reaaliaikaisessa keskustelussa lyhennykset nopeuttavat viestien kirjoittamista. Keskustelufoorumilla ei ole vastaavia tiukkoja merkkirajoituksia kuin tekstiviesteissä, mutta lyhennyskonventiot näyttävät kulkeutuvan epämuodollisesta kirjoitetusta tekstilajista toiseen. Lyhenteitä käytetään tekstissä siroteltuina kirjakielen sääntöjä noudattavien sanojen joukkoon.

Nimimerkki MGAgika käyttää viestissään runsaasti lyhenteitä. Konjunktoiden lyhentäminen on yleistä kirjoitetulle verkkokielelle. Yksitavuiset konjunktiot *vagy* 'vai, tai, taikka' ja *hogy* 'että, jotta' on typistetty yhden grafeemin mittaisiksi muotoon *v* ja *h*. Konjunktio *valami* 'jokin, joku' on lyhennetty kolmitavuisesta yksitavuiseksi muotoon *vmi*. Lyhenteeseen on sisällytetty ensimmäisen ja toisen tavun ensimmäiset grafeemit ja viimeisen tavun viimeinen grafeemi. Se on myös sanakirjoihin ja sanastoihin vakiintunut lyhenne. Se on voinut tulla osaksi keskustelupalstalla käytettyä sanastoa myös muualta kuin chat-palveluiden ja tekstiviestien kielen kautta.

- (27) Próbálok vmi idősíkokat (y miket?) beállítani, ami tudom, h BK esetén marhaság, de segítsetek, légyiszi! [MGAgika 7.1.2011]

Yritän säätää jotain aikahorisontteja (vai mitähän) ja tästä tiedän, että BK:n tapauksessa se on hölmöilyä, mutta auttakaa, olkaa hyvät.

4.4.2. Kirjainlyhenteet ja ellipsit

Aineistossani esiintyy kolme kirjainlyhennettä, joista kaksi kappaletta, *BK* ja *HP*, ovat viestiketjussa yleisessä käytössä. Esimerkit edustavat lyhenteiden tyypillisintä käyttöä palstan viesteissä. Esimerkiksi viesteissä (27) ja (36) televisiosarjan nimestä *Barátok közt* on tehty kirjainlyhenne *BK*. Palstan keskustelijat käyttävät sitä jatkuvasti viitatessaan sarjaan.

Kirjainlyhenne on otettu mukaan myös *Népszótárin*. On mahdollista, että suosittu viestiketju on ollut osatekijänä lyhenteen vakiintumiseen. Sanakirjan käyttäjäyhteisö hyväksyy televisiosarjan nimen yhdeksi kirjainlyhenteen mahdollisista merkityksistä.

Kirjainlyhenne *HP* saa slangisanakirjoissa kaksi määritelmää. Se voi olla koostettu sanoista *hülye picsa* 'tyhmä pillu' tai *hisztis picsa* 'hysterinen pillu'. Vaihtoehtoista ensimmäinen on saanut laajemman käyttäjäkunnan tuen. Lyhenne on pejoratiivinen nimitys naiselle. *Népszótár* tarjoaa myös mieheen viittaamisen mahdollisuuden. Lyhenne olisi tällöin koostettu sanoista *hülye pöcs* 'tyhmä kulli'. Palstaviestit tai sanakirjan äänestyksen tulos eivät kuitenkaan suosi miespuoliseen henkilöön viittaamista *HP*-lyhenteellä. Viestiketjussa lyhenteellä tarkoitetaan aina naista tai luonnehditaan tämän käytöstä. Nimitys on poikkeuksetta pejoratiivinen. Foorumilla keskustelijat käyttävät sekä suuraakkosin että pienaakkosin kirjoitettuja variantteja sekaisin. *HP* voi kontekstin mukaan vaihdellen substantiivi (esimerkki (27)) tai adjektiivi (esimerkki (28))

- (28) Lehet hogy Nóra egy HP, de nekem a haja tetszik így hátrafogva. [Barackmano 2.2.2011]

Voi olla, että Nóra on hullu ämmä, mutta pidän hänen hiuksistaan noin taaksepäin kammattuina.

- (29) Andrásnak miért ilyen hp hisztérikák jutnak? [Bababetű 2.2.2011]

Miksi Andrásille ajautuu sellaisia hulluja hysteerisiä naisia?

Foorumin keskustelussa käytetään yksittäisiä kertoja adjektiivijohtimella -s varustettua kirjainlyhennettä *gyp*. Lyhenne on peräisin hoitotieteen opiskelijaa merkitsevästä sanasta *gyógypedagógiás*. Slangikäytössä ilmaisulle on kehittynyt merkitys 'kehitysvammainen' tai 'käytöshäiriöinen'. Alan opiskelijan merkityksestä kirjainlyhenteen merkitys on siirtynyt yhdistämään opiskelun kohteena olevat piirteet keskustelussa viitatus henkilön luonteenpiirteiksi. Nimitys on sävyiltään negatiivinen ja sen juuret ovat koululaisslangissa. *Népszótáris*sa ja palstan viestin perusteella ilmaisun käyttöala on laajentunut koskemaan alan opiskelijoiden lisäksi ketä tahansa henkilöä, jota voi nimitellä käytöshäiriöiseksi.

- (30) Ilyen ember nincs a valóságban vagy gyp-s. [Bababetű 11.1.2011]

Tällaista ihmistä ei ole olemassakaan (todellisuudessa) tai hän on häiriintynyt.

Keskustelupalstalla käytetään yhdyssanoista ellipsin kautta muodostettuja sanoja, jotka tuovat keskusteluun puhekielimäistä taloudellisuutta. Käsittelen kolme palstalla esiintyvää

ellipsiä. Koko yhdyssanaa edustava osa voi olla yhdyssanan alkuperäinen edusosa tai määriteosa. Esimerkiksi matkapuhelimesta käytetään *mobíltelefónin* asemesta pelkkää ellipsiä *mobíl* ja jääkaappi *hűtőszekrény* on palstaviesteissä pelkkä *hűtő*. Esimerkissä (31) koko yhdyssanan merkitystä kantavasta edusosasta on yleisesti käytetty tietokonetta merkitsevä *számítógép* → *gép*. Internetin slangisanakirjoissa ellipsit luetaan mukaan slangisanastoon ja niiden lähteeksi on ehdotettu sopivia yhdyssanoja.

(31) Nem voltam a gépnél-- [Gerdamama 4.2.2011]

En ollut (tieto)koneella--

4.5. Yhdyssanat

4.5.1. Summayhdyssanat

Aineistoni summayhdyssanoihin kuuluvat slangisanat ovat sanapareja. Niistä neljällä on merkintä verkon slangisanakirjoissa. Niiden lisäksi keskustelupalstan ketjussa esiintyy sanapareja, jotka eivät esiinny sellaisinaan tarkastelemissani Internetin slangisanakirjoissa. Nämä parit olen tulkinut vakiintumattomiksi sanapareiksi, jotka keskustelija on muodostanut kirjoittamaansa viestiä varten. Vakiintumattomista sanapareista annan neljä esimerkkiä. Olen valinnut esimerkit edustamaan sanaparien lajeja monipuolisesti.

Sanaparien muodostamista voi ohjata muotti, joka asettaa rajat sanahahmolle. Muotti rakentuu sanavartalon loppuosasta. Se koostuu suffiksista ja vartaloaineksesta. Aines voi olla leksikaalinen vartalo, mutta myös muunlainen aines, esimerkiksi deskriptiivinen äännejono, voi olla mahdollinen. Muotin avulla voi muodostaa analogian kautta johdoksia ja samaa sanahahmoa noudattavia sanoja. Sanoja voi myös yhdistää merkitys, joka liittyy sanat samaan ilmiöluokkaan. Deskriptiivisanoissa vokaalivaihtelu voi tuottaa paljon samasta muotista tehtyjä sanoja. (VISK § 148.) Vokaalivaihtelu, jossa sanaparin jälkiosassa on takavokaali ja etuosassa etuvokaali, esiintyy neljässä tarkastelemissani sanaparissa: (72) *tesze-tosza*, (34) *ripsz-ropsz*, (36) *pikk-pakk* ja (38) *ken-vág*.

Esimerkin (72) substantiivina käytetty *tesze-tosza* 'avuton ihminen' esiintyy *Hogymondom*-sanakirjassa avutonta merkitsevän slangisanan *tető* synonyyminä. Sanaparin etuosan taustalla on verbi *tesz* 'tehdä'. Jälkiosa voi olla typistetty verbin *tusakodik* 'kamppailla' variantista *toszakodik* (MNS). Osien merkityksistä 'tehdä' ja 'kamppailla' syntyy mielle yhtymä avuttomuuteen.

Deminutiivisuffiksin *-i* avulla muodostettuun johdostyyppiin kuuluvat seuraavat kaksi sanaparia. Niiden alkuosilla on itsenäinen merkitys. Jälkiosat mukailevat alkuosan sanahahmoa, mutta ensimmäinen äänne on erilainen. Esimerkin (32) alkuosa *tündi* on lempinimi naisen erisnimestä Tünde, joka on johdettu substantiivista *tündér* 'keiju' (Parapatics 2011: 7). Nimi on typistetty ennen toisen tavun vokaaliainesta. Typistettyyn muotoon on lisätty deminutiivisuffiksi *-i*. Parin toisen osan sanahahmo on samanlainen kuin ensimmäisenkin. Sen ensimmäinen konsonantti on kuitenkin soinnillinen klusiili. Sanaparin merkitys on 'kiltti, kultainen'. *Népszótár*-sanakirjan mukaan substantiivi *tünder* 'keiju' on slangi-ilmaus miellyttävälle tytölle tai naiselle. Sanakirjassa sanaparin molemmat osat on kirjoitettu yhteen. Yhdyssanan merkitykseksi on annettu 'ihana'.

(32) Képzeld el, hogy egy tündi bündi, elragadó nő lenne Márta. [Picivirág 18.2.2011]

Kuvittele, että Márta olisi ihana, hurmaava nainen.

Samaa kaavaa toistaa esimerkki (33). Sen alkusosa on *Népszótárin* sana-artikkelin mukaan lyhennetty adjektiivista *édes* 'makea'. Toisen tavun vokaaliaineksen jälkeen se on saanut *-i*-suffiksin. Jälkiosaan on lisätty sanan alkuun soinnillinen klusiili. Merkitykseltään sanapari on synonyymi edelliselle. *Népszótár*-sanakirjan äänestyksessä merkitys ei kuitenkaan ole saanut enemmistön hyväksyntää. *Hogymondom*-sanakirja korostaa sanaparin liioittelevaa sävyä, ja kertoo sen merkityksen olevan 'kultainen'. Sanapari kuuluu sanakirjan mukaan erityisesti nuorten tyttöjen kielenkäyttöön.

(33) Jaj, Szabi annyira édi-bédi volt, amikor mondta a haverjainak, hogy az lenne neki az igazi elégtétel, ha látná, hogy otthon milyen fejmosást kapnak a fiúk. [Gnévi 19.4.2011]

Voi, kun Szabi oli kultainen sanoessaan kavereilleen, että saisi todellista tyydytystä, jos näkisi millaisen ojennuksen pojat saavat.

Yhden sanaparin osilla ei ole merkitystä erikseen, vaan ne ovat deskriptiivisiä.

Viestissä (34) sanaparin osat erottaa toisistaan vokaalin laatu. Ensimmäisen osan vokaali on suppea etuvokaali. Toisen osan vokaali on puolestaan puolisuppea takavokaali. *Népszótárin* mukaan sana merkitys on 'nopeasti' tai 'pian'. *Ripsz-ropsz* on viestissä tekemisen tapaa kuvaileva interjektio.

(34) Kitalálta, hogy költözik, és ripsz-ropsz össze is csomagolt mindent 1(azaz egy) darab gurulós bőröndbe. [Diana80 28.1.2011]

Hän keksi, että muuttaisi, ja pakkasi nopeasti kaiken yhteen (siis yhteen) pyörälliseen matkalaukkuun.

Esimerkit (35), (36), (37) ja (38) ovat slangisanakirjojen ulkopuolelta. Niistä kahden ensimmäisen sanaparin jälkiosalla on itsenäinen merkitys. Esimerkit osoittavat, että sanaparien muodostaminen on keskustelupalstalla produktiivinen tapa tuottaa leikitteleviä yleiskielestä poikkeavia sanoja.

Sanaparin (35) osien välille tulkitseen synonyymisen suhteen. Sanaparin osat kuuluvat muottiin, jota edustaa suffiksin *-(V)s* sisältävät adjektiivit. Alkuosa koostuu adjektiivista *báj* ja adjektiivin johtimesta *-(V)s*: *bájos* 'viejättävä'. Jälkiosan *nyájas* merkitys on 'lempeä, ystävällinen, hellä'.

- (35) Meglepően intelligensen viselkedett Juli Markó Rozáliával, aki mindig annyira bájos-nyájas, hogy néha szinte fááj.

Juli käyttäytyi yllättävän fiksusti Rozália Markoa kohtaan, joka on aina niin viejättävä, että pahaa tekee. [Jumbo3 5.2.2011]

Esimerkin (36) jälkiosasta *pakk* on merkintä Népszótárissa. Sen mukaan sana merkitsee 'matkatavaraa'. Sanan juuret ovat vankilaslangissa. Osilla on sama sanahahmo, mutta vokaali on jälkiosassa väljä, alkuosassa suppea. Sana vaikuttaa ilmaisevan tekemisen tapaa. Keskustelija Diana80 on saattanut pyrkiä leikittelemään hyödyntämällä prefiksiverbin *összepakol* 'pakata' *pa*-tavua sanaparissa. Temaattisesti sanat sopivat yhteen. Sanaparin luoma rytmikkyys voi ilmaista pakkaamisen helppoutta tai nopeutta.

- (36) Azt bírom még ebben a BK-ban, hogy ha valaki elköltözik valahova, akkor pikk-pakk összepakolja MINDENÉT egy bőröndbe/táskába, és később sem megy vissza ezt-azt elvinni. [Diana80 28.1.2011]

Tykkään siitä Barátok Közt-sarjassa, kun joku muuttaa, niin hän nopeasti pakkaa kaiken matkalaukkuun/kassiin, eikä mene myöhemminkään takaisin hakemaan sitä sun tätä.

Seuraavassa esimerkissä jälkiosana on yleiskielinen verbi *pörög* 'pyöriä'. Jälkiosassa on kaksi puolisupeaa etuvokaalia *ö*. Etuosassa ensitavun vokaali on suppea etuvokaali *i* ja jälkitavussa väljä etuvokaali *e*. Etuosa muistuttaa yleiskielistä verbiä *pereg* 'pyöriä'. Sanaparin ensimmäisen osan taustalla on todennäköisesti kyseinen verbi. Sanahahmo liittää sanaparin osan *pireg* pyörimistä merkitsevien sanojen sarjaan. Sanaparin etuosa on vokaalivaihtelulla tuotettu vartalojohdos. Toiston avulla keskustelija Qtyj saattaa haluta

korostaa tekemisen intensiteettiä.

- (37) Gondolom Laci még pireg-pörög egy kicsit egyedül, utána megint összejön az Orsival. [Qtyi 3.4.2011]

Luulen, että Laci pyörii ympäriinsä hetken yksin. Sitten hän palaa taas yhteen Orsin kanssa.

Sanapari *ken-vág* 'tajuta' koostuu verbeistä 'voidella' ja 'leikata'. *Népszótárissa* koko merkitys on verbillä *ken*. Sanapari luo miellelyhtymän ajatusprosessin nopeuteen ja syvyyteen. Sanaparia vaikuttaa sitovan yhteen sanahahmon muotinmukaisuutta enemmän sanaparin osien samaan ilmiöön yhdistettävä merkitys. Yksitavuisina verbit ovat hahmoltaan samankaltaiset, mutta jälkiosan pitkä vokaali erottaa ne toisistaan.

- (38) Én is ezen csodálkoztam, ahhoz képest eléggé képpen van hogy tök külön is laknak, keni-vágja a tanárok neveit. [Barackmano 1.8.2011]

Minäkin ihmettelin sitä. Vaikka ollaan perillä siitä, että he asuvat aivan erillään, he tuntevat hyvin opettajien nimet.

Esimerkkisanat *tündi bündi*, *édi-bédi* ja *bájos-nyájas* ovat adjektiiveja. Ensimmäinen on attribuuttina, jälkimmäiset ovat lauseessa predikatiiveina. Keskustelijoiden antamassa kontekstissa adjektiivit vaikuttavat välittävän ironisia sävyjä. Mikäli sana on mukana slangisanakirjassa, sen kerrotaan liioittelevan ja korostavan henkilön ominaisuuksia. Adjektiivien *tündi-bündi*, *édi-bédi* ja *bájos-nyájas* merkitys on 'herttainen'. Toisto näyttää korostavan merkitystä liioitteluun saakka. Esimerkkisanat näyttävät käsittelevän erityisesti naisiin liittyvää herttaisuuden ideaa, jota televisiosarjan hahmot eivät toteuta.

Adverbit *ripsz-ropsz* ja *pikk-pakk* toimivat virkkeessä tavan adverbiaaleina. Niiden merkityksessä korostuu tekemisen nopeus ja helppous. Mahdollisesti pakkaaminen tapahtuu keskustelijan mielestä liiankin helposti. Verbit *pireg-pörög* ja *ken-vág* ovat virkkeessä predikaatteina. Myös verbi *kén-vág* ilmaisee sulavaa ja vaivatonta tekemistä.

Keskustelusta poimimiani sanapareja näyttää yhdistävän liioitteleva merkitys, joka rakentuu toiston kautta. Sanaparit edustavat tyyppejä, joissa parin toisella osalla tai molemmilla on itsenäinen merkitys tai kummallakaan osalla ei ole omaa merkitystä

4.5.2. Määritysyhdyssanat

Esitän määritysyhdyssanoista yhteensä 18 esimerkkiä. Ensin esittelen määritysyhdyssanat, sitten bahuvriihiyhdyssanat ja metaforiset yhdyssanat omina ryhminään. Bahuvriihejä on

neljä ja metaforisia yhdyssanoja 11. Määrittelen esimerkkisanojen sanaluokat ensisijaisesti keskustelupalstan viestien antaman kontekstin perusteella.

Esimerkki (39) *selyemfiú* 'silkkipoika' viittaa miespuoliseen henkilöön kuten edusosa ilmoittaa. *Népszótár* antaa substantiiville useita eri määritelmiä, mutta sanakirjan käyttäjäyhteisö on hylännyt niistä valtaosan. Hylättyjen määritelmien mukaan *selyemfiú* olisi kiertoilmaus homoseksuaaliselle miehelle tai prostituoidulle. Eniten suosiollisia ääniä saanut merkitys on vanhempien naisten kustannuksella elävän gigolon määritelmä. Vankilaslangissa *selyemfiú* merkitsee prostituoitua (BS: 189). Mahdollisesti substantiivin merkitys voi olla siirtymässä tai laajentumassa. Keskustelija Bababetű käyttää ilmaisua luomaan kontrastin kahden hahmon välille. Hän liittää nimitykseen deminutiivisuffiksiin *-ka*, joka on nähtävissä myös erisnimen jäljessä. Johtimen tehtävänä voisi olla viestissä esiintyvän henkilöhahmon Ádamin alentaminen ja mitättömyyden korostaminen. Keskustelija luettelee myös erikseen silkkipojan luonteenpiirteiden vastakohdat. Määriteosan silkin voi nähdä metaforana lipevälle käytökselle tai ehkä varakkaalle ulkonäölle.

- (39) Ó nem volt selyemfiú, és nem elvett, hanem adott. Egyenes, tisztességes és gerinces volt, nem úgy, mint Ádámka selyemfiúka. [Bababetű 23.6.2011]

Hän ei ollut prostituoitu/gigolo. Hän ei ottanut, vaan antoi. Kunnollinen, oikeudenmukainen ja suorasekäinen, ei sellainen kuin prostituoitu/gigolo pieni Ádám.

Viestin (40) *agyturkász* 'kallonkutistaja' merkitsee psykiatria. Sana on todennäköisesti käännöslaina englannin leikittelevästä psykiatrin nimityksestä *shrink*²⁰. Populaarikulttuurin antama kuva ihmisten henkisiä ongelmia kutistavasta psykologista on ilmaissut taustalla. Unkarilaisessa vastineessa kutistettavana on pääkallon sijaan aivot. *Agyturkász* on aineistoni ainoa esimerkki ammatin nimestä.

- (40) Tényleg szüksége lenne egy agyturkászra. [Bababetű 18.5.2011]

Hän todellakin tarvitsisi psykiatria.

Cukrosbácsi 'namusetä' on negatiivinen nimitys miehelle, joka hakee nuorten tyttöjen seuraa, tai se voi olla kiertoilmaus pedofiilille. Yhdyssanan määriteosassa substantiiviin

20 worldwidewords.org/qa/qa-shr1.htm

cukor 'sokeri' on liittynyt adjektiivinjohdin -os. Merkitykseksi muodostuu nyt 'sokerinen' tai 'makeileva setä'. Keskustelija Biobula on johtanut substantiivista adjektiivin, jolla hän luonnehtii hahmon mahdollisesti uhkaavaa käytöstä.

- (41) --szerintem ez akkor is olyan rokonszenvéssé teszi, hogy így szereti a kislányát, főleg, hogy már természetesen viselkedik vele, elhagyta a cukrosbácsis negédes felhangot. [Biobula 25.2.2011]

--mielestäni se tekee kuitenkin vaikutelmasta sympaattisen, että hän rakastaa tytärtään. Varsinkin, kun hän jo käyttäytyy luonnollisesti tämän kanssa ja jätti imelän namusetämäisen vireen.

Bahuvriiheiksi luokittelemieni yhdyssanojen edusosana on metonyymisesti käytetty substantiivi, joka on ruumiinosa. Bahuvriihiryhmän sisällä edusosien metonymioina toimivat ruumiinosat muodostavat jatkumon, joka etenee ihmisen alaruumiista päähän. Määriteosina on ominaisuutta *puha* 'pehmo-' materiaalia *fa* 'puu', tai ruoka-ainetta *tök* 'kurpitsa', *kalács* 'pulla' ilmaiseva substantiivi. Yhden bahuvriihin tarkoite on mies ja yhden nainen. Muista esimerkeistä tarkoitteen sukupuoli ei käy ilmi. Bahuvriihit korostavat tarkoitteensa negatiivisia ulkoisia ja henkisiä ominaisuuksia.

Esimerkissä (42) keskustelija on muodostanut kylmäkiskoiseen naiseen viittaavan ilmaisun yhdistämällä alatyylisen naisen sukupuolielimen nimityksen ja puuta tarkoittavan substantiivin. Edusosa *picha* 'pillu' on *Népszótárin* merkinnän mukaan suosittu erityisesti nuorten verkkokeskustelussa ja sitä käytetään naisen nimityksenä. Tulkitsen sen samaa merkitystä kantavan ja kirjoitusasultaan samankaltaisen ilmauksen *picsa* variantiksi. Slangisanakirjoissa mainitaan myös takapuolen merkitys. Sanan voi tulkita metonymiaksi, jossa naisen osa on laajentunut tarkoittamaan naiskehon alaosia ja henkilöä kokonaisuutena. *Picha* (myös esimerkissä (99)) ja *picsa* kantavat molemmat yhtä aikaa konkreettista sukupuolielimen merkitystä ja abstraktimpaa käytökseltään epämiellyttävän naisen merkitystä. Yhdyssanan määriteosan *fa* 'puu' valinnan taustalla voisi olla miellelyhtymä kovuudesta ja materiaalin joustamattomuudesta. Tällöin puuta voisi verrata joustamattomaan käyttöseen.

- (42) Ha egy sznob angol fapichát játszana, aki rezzenéstelen arccal, a foga között szűri fensőbbiségesen a mondanivalóját, elismerném, hogy jól adja. (Gerdamama 20.2.2011]

Jos hän esittää hienostelevaa, englantilaista puupillua, joka sanoo jäykin kasvoin hampaittensa välistä ylevästi sanottavansa, myönnän hänen esiintyvän hyvin.

Viestissä (43) esiintyvä ilmaisu *puhapöcs* 'pehmokulli' merkitsee henkilöä, joka ei kykene puolustamaan itseään ja jonka ulkonäkö on muodoton, ehkä lihava. Yhdyssanan edusosana on miehen sukupuolielintä tarkoittava *pöcs*, joka on ruumiinosan alatyylinen nimitys. Yksin *pöcs* voi olla myös yleisnimenä miehen merkityksessä. *Puhapöcs* on halventava ilmaisu, jota käytetään henkisesti heikosta miehestä, johon voi liittyä mielleyhtymä rujosta ulkonäöstä. Nimimerkki Qtyi käyttää sitä keskustelussa suositun miespuolisen hahmon luonnehdintaan.

(43) Tipikus puhap.cs, nyálgép. Ez kell a nöknek??? [Qtyi 22.6.2011]

Tyypillinen pehmokulli ja nuoleskelija. Sitäkö naiset haluavat?

Esimerkeissä (42) ja (43) edusosina on sukupuolielimiä tarkoittavat substantiivit, jotka kertovat kumpaa sukupuolta ilmauksen tarkoite on. Naisen negatiiviseen käytökseen yhdistyy puun kautta kovuus. Pehmeys taas on miestarkoitteen kohdalla negatiivinen ominaisuus. Sukupuolielinten kanssa rinnastetut kovuus ja pehmeys voivat viitata seksuaalisen kyvykkyyteen, minkä voi osaltaan selittää ominaisuuksien negatiivisuutta miehen ja naisen kohdalla. Sukupuolielimet voi tulkita tabuaiheiksi. Niiden esiin merkitseminen alatyylisin nimityksin alleviivaa koko yhdyssanan tarkoitteena olevan henkilöön liitettävää ei-toivottua käytöstä.

Esimerkeissä (44) ja (45) kasvoja tai koko päätä verrataan ruoka-aineisiin. Viestissä (44) adjektiivia *kalácsképű* 'pullanaamainen' on käytetty substantiivisesti. Pyöreäkasvoisuutta tarkoittava nimitys lienee tarkoitettu negatiiviseksi luonnehdinnaksi henkilön olemuksesta. Pulla pyöreäksi leivottuna ja pehmeänä aineena vertautuu pehmeäpiirteisiin kasvoihin. *Népszótár*-verkkosanakirjaan se on otettu vankilaslangin sanakirjasta (BS: 126).

(44) Kár, hogy Vandálka nem a kalácsképűvel van már, kiírhatták volna őket együtt. [Pbd 28.1.2011]

Harmi, ettei pikku Vandaali ole pullanaamaisen kanssa. Heidät olisi voinut kirjoittaa yhdessä ulos (sarjasta).

Yhdyssanan osien välillä on näkyvissä vertaileva suhde esimerkissä (45) *tökfej* 'typerä, pölkypää'. Tyhmä ihminen nimetään uudelleen vertailevaa merkitystä kantavalla yhdyssanalla, jossa ihmisen päätä verrataan kurpitsaan. Pää edustaa henkilön älynlahjoja. Palstan viestin ja *Népszótárin* perusteella ilmaisu voi olla joko adjektiivi tai substantiivi. Esimerkissä (45) se on adjektiiviattribuuttina.

(45) Bár ezt a tökfej Gézát is sajnáltam, egy kicsit, annyira hülye, mint egy szöke lánybrigád együttléve. [Gerdamama 24.6.2011]

Vaikka säälinkin vähän pölkypää Gézaakin, hän on yhtä hullu kuin kokonainen

vaalea tyttörikaatti.

Metaforiset yhdyssanat toimivat keskustelupalstalla usein ihmisen tai hänen ominaisuuksiensa metaforina. Ne luonnehtivat täsmällisesti tietynlaista ihmistyyppiä, jolloin kyseessä on uusi käsite. Metaforisesti käytetyt yhdyssanat eivät ole merkitykseltään läpinäkyviä, vaan niiden merkitys käy ilmi vain kontekstin perusteella. Esimerkit ovat merkitystä tiivistäviä, joten merkityksen kuvaamiseen tarvitaan yleensä kokonaisia lausekkeita. (Korchmáros 2007: 230.) Esimerkkiyhdyssanojen osat ovat alisteisessa suhteessa toisiinsa, mutta osat ovat kieliopillisesti merkitsemättömiä. Esitän metaforisista yhdyssanoista työssäni yhteensä 12 esimerkkiä.

Olen ryhmitellyt metaforat pääsääntöisesti niitä yhdistävien metaforisten skeemojen mukaan. Aineistoni metaforien pohjalta on erotettavissa kaksi skeemaa, joissa ihmistä verrataan elollisiin olioihin: IHMINEN ON KASVI²¹ ja IHMINEN ON ELÄIN. Eläinmetaforien lähidomeeni käsittää kognitioltaan ihmisen alapuolella olevat oliot, jotka voivat olla todellisia tai fiktiivisiä. Yhdistämättömät eläinmetaforat käsittelen alaluvussa 4.6.3. Olen jaotellut eläinmetaforiin myös sellaiset metaforat, joissa ihmiseen verrataan muita eläviä olentoja kuin eläimiä. Mukana on yliluonnollista elämää edustava *bányarém* 'kaivosaaave' esimerkissä (46). Lisäksi viestiketjussa lasta verrataan demoniin metaforalla *ördögfió* ja enkeliin *angyalka*. Lapsen herttaisuutta korostetaan deminutiivisuffiksilla *-ka*.

Metaforisista yhdyssanoista kuusi on muodostettu skeeman IHMINEN ON ELÄIN avulla. *Barátok közt* -viestiketjun metaforisten yhdyssanojen perusteella skeema IHMINEN ON ESINE on mahdollinen, mutta mallia noudattavat esimerkit eivät muodosta yhtä selkeää ryhmää kuin eläinmetaforat. Yksi esimerkki noudattaa skeemaa IHMINEN ON KASVI. Metaforisiin yhdyssanoihin lukeutuu myös esimerkki (56), joka ei asetu hahmottelemiini skeemoihin. Käyttämäni mallit perustuvat kognitiiviseen metaforateoriaan. Lähde- ja kohdedomeenien vastaavuudet auttavat hahmottamaan metaforaryhmille yhteisiä aihepiirejä. (Lakoff & Johnson 1980: 7.) Esimerkkisanat ovat esimerkin (50) verbiä lukuun ottamatta ihmistarkoitteisia substantiiveja.

Substantiivi *bányarém* 'kaivosaaave' korostaa nimimerkki Gerdamaman viestissä esiintyvän henkilöahmon rumuutta. Viestissä kuvailtu pettymys naisen ulkonäön suhteen on ehkä innoittanut kirjoittajaa ensin korostamaan ikävää yllätystä toistamalla r-grafeemia

²¹ Olen merkinnyt käsitemetaforien abstraktit skeemat vakiintuneen tavan mukaisesti kapiteelein erotukseksi niiden kielellisistä ilmentymistä.

lausekkeessa *borrrrzalmasan csúnya* 'hervittävän ruma', minkä jälkeen hahmoon viitataan saman merkityksen sisältävällä substantiivilla. Slangisanakirjat kuvituksineen vahvistavat substantiivin merkitykseksi 'erittäin ruma nainen'.

- (46) --mikor a srácok meglátták a fényképeken, hogy milyen borrrrzalmasan csúnya, kitalálták, hogy a könyvtárba kell menniük, mert nem égne egy ilyen bányarém társaságában. [Gerdamama 23.6.2011]

--kun pojat nákvät valokuvasta miten hervittävän ruma tämä oli, he keksivät, että heidän oli mentävä kirjastoon, sillä he eivät halunneet hävetä sellaisen rumiluksen seurassa.

Esimerkissä (47) *plázacica* 'ostoskeskuskissa' esiintyy eläintä merkitsevä lähdedomeeni. Sen kerrotaan tarkoittavan ostoskeskuksessa viihtyvää muodikasta ja luonteeltaan mahdollisesti pinnallista nuorta naista. Kohdedomeemi on siis ihminen. Edusosan eläimen nimitys *cica* 'kissa' ei ole neutraali yleiskielinen kissan nimitys, vaan sävyltään arkikielinen ja lapsenomainen. Sekä yleiskielistä kissan nimitystä *macska* että *cicaa* käytetään naisen metaforana. *Népszótárin* mukaan ilmaus *plázamacska* on myös mahdollinen. Määriteosan ostoskeskus viittaa konkreettiseen paikkaan, jossa naisilla on tapana kokoontua. Se voisi viitata myös *plázacican* määritelmään kuuluvaan muodikkaaseen ulkonäköön. Muodin ostospaikan merkitys olisi tavallaan laajentunut kuvaamaan henkilön ulkonäköäkin. Nimitys on pejoratiivinen, sillä siihen liitetään ulkonäkökeskeisyyden lisäksi tyhmyys. *Plázacica* ja *plázamacska* ovat toistensa synonyymejä. Lapsenomainen *cica* voi kuitenkin luoda mielleyhtymän naisen nuoreen ikään.

- (47) Zsófiból is egy plázacica lett, és a két pasi is ilyen jól fésült pubi. [Gerdamama 31.1.2011]

Zsófistakin tuli ostoskeskuksissa aikaa viettävä tyttö ja kahdesta kaveristakin tällaisia hyvin kammattuja teinipoikia.

Sukupuoleen ei oteta kantaa substantiivin *kukabúvár* 'roskissukeltaja' kohdalla. Sekä keskustelupalstan viestissä että slangisanakirjoissa yhdyssanan merkitykseksi annetaan koditon henkilö. Nimitys heijastaa stereotypiaa, jonka mukaan kodittomat henkilöt asuvat jätteastioissa. Edusosan *búvár* merkitsee myös kuikkaa, ja edusosan voi tulkita eläinmetaforaksikin. *Népszótár* ehdottaa nimityksen merkitsevän edellisen lisäksi romanivähemmistön edustajaa, mutta nimimerkki ei ota kantaa etniseen taustaan.

- (48) Ehhez jön még az alkalmankénti harmincezres bírság, amivel a pécsi kukabúvárokat sújtják. [Gerdamama 19.3.2011]

Siihen päälle tulee ajoittainen kolmenkymmentuhannen sakko, jolla uhataan

kodittomia.

Nimityksen *papucsállatka* 'tohvelieläin' voi tulkita kahdella tavalla. *Hogymondom* kertoo, että sillä viitataan käytökseltään moukkamaiseen kehonrakennusta harrastavaan henkilöön. Harjoituksissa käytettävät jalkineet ovat sana-artikkelin mukaan nimen taustalla. Edusosan *állatka* 'eläin' voisi olla harrasteen tuoman voiman motivoima tai viitata eläimelliseen, huonoon käytökseen. Lopun deminutiivisuffiksi *-ka* luo humoristisen kontrastin isokokoisen kehonrakentajan ja hellittelyä tai pienuutta ilmaisevan elementin välille. Mielestäni *papucsállatkan* voisi tulkita myös eläinmetaforaksi, vaikka sanakirjat eivät tuo esiin tätä mahdollisuutta. Yksisolaiseen mikroskooppisen pieneen tohvelieläimeen vertaaminen mitätöi kehonrakentajan saavutukset ja on siten avoimen negatiivinen nimitys.

(49) András egy papucsállatka. [Szemirámisz 9.2.2011]

András on moukka.

Esimerkin (50) *bálgúnár* määritellään slangisanakirjoissa epätarkasti. Niiden mukaan *bálgúnár* on jollain tavalla itsekeskeinen henkilö. Sanassa on yhdistyneenä *báj* 'viehkeys' ja *gúnár* 'uroshanhi'. *Hogymondom* linkittää sanan myös naistenmiestä tarkoittavaan sanaan *gígerli*. Sanan voisi päätellä merkitsevän miespuolista hurmaavaa henkilöä, jolle ulkonäkö on tärkeää. Yhdyssanan edusosana oleva eläinmetafora tukee mielikuvaa pöyhkeästä käytöksestä. Keskustelija Anam on johtanut substantiivista verbin johtimella *-kodik*. Verbi merkitsee hurmaamista. Tekijänä on miespuolinen henkilö András. Verbit *leüvölt* 'haukkua' ja *bálgúnárkodik* 'hurmata' korostavat hahmon kahta ääripäätä edustavaa toimintaa.

(50) András elég gáz volt. múltkor leüvölti gyereket, tegnap meg ott bálgúnárkodott neki. [Anam 11.5.2011]

András oli tosi nolo. Viimeksi hän haukkui lapsen, eilen hurmasi hänet.

Seuraavan esimerkin voi luokitella mallin IHMINEN ON KASVI avulla muodostetuksi metaforaksi. Luokka on pienempi ja hämärärajaisempi kuin eläinmetaforien. Kasvimetaforia olen kerännyt yhteensä kolme, joista yhdistämättömät esittelen alaluvussa 4.6.3.

Nimitys *penészvirág* 'homekukka' viittaa ulkonäöltään riutuneeseen henkilöön. Slangisanakirja *Népszótár* kertoo ilmaisun merkitsevän liikaa aikaa sisällä viettänyttä kalpeaa henkilöä. Sanakirjan äänestysjärjestelmän mukaan selitys ei ole tyydyttävä. *Hogymondom* antaa tarkemman kuvauksen, jossa henkilö tarkentuu poikkeuksellisen hoikaksi sairaalloisen näköiseksi naiseksi. Homeen väri ja kasvin muoto selittänevät assosiaation.

(51) Ellentétbe a kis penészvirág Lindával.... [Csupaszp 2.3.2011]

Päinvastoin kuin pieni homekukka Lindan...

IHMINEN ON ESINE –skeeman mukaan muodostetut metaforat voi jakaa kahtia. Esinemetaforien luokan sisällä konemetaforat kuvaavat aktiivista toimintaa suorittavia ihmistarkoituksia. Muut esinemetaforat ilmaisevat tarkoitteen passiivista olemista tai vastaanottajan asemaa.

Esimerkissä (43) *nyálgép* 'sylkikone' merkitsee yleensä hierarkiassa ylempään mielistelevää henkilöä, joten sen merkitys on 'mielistelijä'. Verkon slangisanakirjaan se on otettu vankilaslangin sanakirjasta. Keskustelijat vaikuttavat käyttävän ilmaisua viesteissään kenen tahansa suosiota tavoittelevan henkilön merkityksessä. Molemmissa esimerkeissä sillä viitataan miehen toimintaan. Edusosa *gép* 'kone' tuottaa mielleyhtymän toistuvuudesta ja jatkuvuudesta. Samantyyppisen merkityksen sisältäviä yhdyssanoja on aineistossani kaksi lisää (viestit (52) ja (53)). Niissä edusosana on jälleen *gép* 'kone' ja määriteosana verbin partisiiplin preesensmuoto. Koneesta on tullut tässä kontekstissa sellaisen henkilön metafora, joka toistaa muita häiritsevää käytöstä. Määriteosien verbit *hazudik* 'valehdella' ja *pofázik* 'pälpättää, puhua liikaa' ilmaisevat molemmat ei-toivottua tekemistä.

(52) Attilából is hazudozógép lett? [Barackmano 5.1.2011]

Attilastakin tuli valehtelija?

(53) Az irodából meg már rég kirúgtam volna Attila helyében ezt a pofázógépet. [Gerdamama 8.1.2011]

Olisin antanut toimistosta potkut jo kauan sitten sille pälättäjälle, jos olisin Attila.

Esimerkin (54) *seggdugasz* 'persetappi' taustaa selventää *Nyelv és tudomány* -sivuston slangiaiheinen artikkeli (Fejes 2014: Egy kis seggdugasz). Yhdyssanan edusosassa esiintyy verbi *dug* 'työntää', josta on edelleen johdettu substantiivi *dugasz* 'tappi'. Määriteosa *segg* 'perse' rajaa tapin määritelmän pieneen aukkoon sopivaksi esineeksi. Viittaus takapuoleen alatyylisellä sanalla luo nimitykselle nöyryyttävän sävyn. Verbi *dug* merkitsee myös sukupuoliyhteydessä olemista, mikä osaltaan voi lisätä nöyryyttäviä mielleyhtymiä. Substantiivin *seggdugasz* ensisijainen merkitys on slangisanakirjojen perusteella pienikokoinen ihminen. Toiseksi sille annetaan jollain tavalla yhdentekevän ihmisen merkitys. Keskustelija Barackmano on asettanut nimityksen lainausmerkkeihin. Se voisi viitata hänen käyttävän sanaa sen toissijaisessa merkityksessä. Adjektiivi *kis* 'pieni' voi viitata siihen, että mitättömästä hahmosta on voinut tulla keskustelijoiden mukaan vielä

mitättömämpi.²²

- (54) Szerintem sem áll jól Szabinak ez a pattogás, eddig is az volt, de ettől még jobban olyan kis "seggdugasz" lett. [Barackmano 7.2.2011]

Minunkaan mielestäni se levoton liikehdintä ei sovi Szabille, vaikka sekin parempi kuin että hänestä tuli sellainen pieni persetappi.

Esimerkkien (55) ja (56) ainoa yhdistävä tekijä on paikkaa ilmaiseva edusosa. Yksittäiset esimerkit eivät kuitenkaan riitä johdonmukaisen mallin muodostamiseen, jossa käsite vertautuu paikkaan.

Esimerkin (55) *pletykafészek* 'juorupesä' merkitsee henkilöä, joka juoruilee paljon ja levittää huhupuheita. Edusosan 'pesä' antaa ymmärtää, että paikka ja sitä myötä henkilö voi olla puheiden alkulähde. Keskustelija Fru vaikuttaa käyttävän sitä kollektiivisanana. Juorupesä on tässä yhteydessä yhden henkilön sijaan kokonainen ryhmä. Metaforan voi katsoa olevan termiytynyt, sillä se ilmaisee täsmällistä kokonaisuutta. Sitä voi käyttää luokasta, jota se edustaa tai luokkaan kuuluvasta yksilöstä.

- (55) Ebben a házban micsoda egy pletykafészek MINDENKI. [Fru 23.2.2011]

Millaisia juorupesiä kaikki ovat tässä talossa.

Yksittäiset yhdyssanat aineistossani ovat myös muiden kuin ihmistarkoitteisten käsitteiden metaforia. Ne eivät asetu mihinkään aiemmin esittelemääni malliin. Viestissä (56) käytetty *nyáltenger* 'sylkimeri' saa *Népszótárissa* vahvaa kannatusta nauttivan määrittelyn. Sen sanotaan olevan sanomaltaan tyhjä ja kehno rakkauslaulu. Taustalla voisi mahdollisesti olla assosiaatio romanttiseen kanssakäymiseen liitettyyn yltiöpäiseen suuteluun tai sellaiseen käytöksestä johtuvaan sivustaseuraajan kehnoon oloon. Ilmaus voisi olla myös rakkaustarinan metafora, johon sisältyy ironinen sävy. Google-hakukoneen tekstihaku hakutermillä *nyáltenger* antaa tulokseksi viihteellisiä, eri tekstilajeihin kuuluvia verkossa julkaistuja tekstejä, joissa *nyáltenger* on juuri rakkaustarinan merkityksessä. Esimerkiksi elokuva-arvostelussa²³ ja blogitekstien²⁴ tunnisteena ilmaisulla *nyáltenger* ei viitata rakkauslauluun, vaan laajasti tunne-elämän osa-alueeseen ja rakkaustarinaa. Ilmauksella kuvattu rakkaustarina toistaa kliseiksi muodosteita, melodramaattisia tapahtumia, joita kirjoittaja voi hyödyntää ironisesti.

²² J.V. 3.11.2015: Henkilökohtainen sähköpostiviesti.

²³ offline.hu/kikapcs/2014/07/dracula-untold-vegre-nem-tinivampir-nyaltenger-jon

²⁴ vandorcirkusz.com/category/vigyazat_nyaltenger/

(56) Annyira nem illenek össze és még ez a nyáltenger is pluszban. [Qtyi 8.2.2011]

Siinä määrin he eivät sovi yhteen, ja tämä romanssikin on lisä.

Metaforisten yhdyssanojen muodostamisen malleissa on nähtävissä, että ihmistarkoitteisten substantiivien kohdedomeeneina voivat olla sekä tarkoitteiltaan elottomat että elolliset substantiivit. Määriteosat kaventavat viittausalaa. Ne ilmaisevat esimerkkisanoissa paikkaa, käytöstä tai muuta ominaisuutta, joka kuvaa yhdyssanan tarkoitteen helposti tunnistettavaa ominaisuutta. Selvärajaisimman luokan muodostavat eläinmetaforia ilmaisevat yhdyssanat. Yksittäistapauksessa, esimerkissä (55), yhdyssanan tarkoite on yksilön sijaan ihmisjoukko. Esimerkki (56) on ainoa metafora aineistossani, jonka tarkoite ei ole ihminen, vaan abstrakti rakkauslaulun tai romanssin käsite.

4.6. Merkityksenmuutokset

Käsittelen tässä luvussa sanoja, joiden merkitys on muuttunut slangikäytössä. Olen jaotellut sanat pääasiallisesti merkitystenmuutosten psykologisen luokittelun mukaan, sillä sanakirjojen antamat määrittelyt yhdessä mahdollisten assosiaatioprosessien kanssa antavat laajemman näkökulman muutoksiin. Looginen jaottelu auttaa lokeroimaan sanat sanakirjamerkitysten perusteella omiin ryhmiinsä. Valtaosassa kokoamistani esimerkeistä sanan käyttöala on laajentunut käsittämään konkreettisen tarkoitteen lisäksi abstraktin merkityksen. Verkon slangisanakirjoissa merkitys annetaan listaamalla synonyymejä tai selittämällä ilmiö lyhyellä sana-artikkelilla. Käsittelen sanat merkityksenmuutoksen lajin ja sanan sanaluokan mukaan järjesteltyinä.

4.6.1. Abstraktistuminen

Abstraktistumisen läpikäyneitä substantiiveja on aineistossani kaksi. Molemmissa konkreettisen tarkoitteen luomaa miellelyhtymää sovelletaan abstraktiin tarkoitteeseen.

Langasta sotkeentunutta myttyä tai hiusten takkua merkitsevä *gubanc* viittaa palstan kontekstissa abstraktimpaan sotkuun elämässä. Slangisanakirjoissa sana määritellään yleisesti 'harmiksi' elämässä tai epäjärjestykseksi. Nimimerkki Barackmano viittaa ensin määrittelemättömään harmiin. Toisessa virkkeessä hän elollistaa sen nimeämällä harmin aiheuttajaksi tietyn henkilöhahmon.

- (57) Biztos lesz itt még valami gubanc ami megbolygatja még a Nóra-Attila-Timike trió békés életét. A gubanc jelenlegi neve Márta, de szerintem ez még nincs lefutva. [Barackmano 20.1.2011]

Varmasti tulee vielä joku harmi, joka pilaa Nóra-Attila-Timi -trion rauhallisen elämän. Harmin tämänhetkinen nimi on Márta, mutta mielestäni se ei vielä päättynyt.

Esimerkki (58) on ihmistarkoitteinen. Substantiivin *szenyó* 'häikäilemätön, röyhkeä henkilö' on mahdollisesti johdettu substantiivista *szemét* 'jätteet'. Suffiksi *-nyó* on liitetty sanaan ensitavun jälkeen. *Hogymondom* vertaa substantiivin tarkoitetta pieneen roskaan. Keskustelupalstan viestissä 'häikäilemätön, röyhkeä henkilö' sotkee kuvainnollisesti naisen elämän. Verkon slangisanakirjoissa substantiivin *szenyó* merkitys on 'asenteeltaan negatiivinen tai paheksuttavasti käyttäytyvä henkilö'. *Hogymondomissa* sanan synonyymiksi annetaan *genyó* 'paha ihminen, pahis'.

- (58) Azt hiszem, vannak ilyen nők, akik szinte vonzzák a szenyó pasikat. [Vorii 4.4.2011]

Mielestäni on sellaisia naisia, jotka vetävät puoleensa öykkärityyppejä.

Abstraktia ominaisuutta kuvaavia adjektiiveja on viestiketjussa viisi kappaletta. Kolmen ensimmäisen taustalla olevat substantiivit kuvaavat alun perin luonnonilmiöitä. Niiden viittausala on laajentunut keskustelupalstan kontekstissa.

Nimimerkki Barackmano ei liitä itseensä adjektiivia *csöpögős* 'tunteellinen'. Adjektiivi on johdettu verbistä *csöpög* 'pisaroida', joka onomatopoeettinen. Se jäljittelee pisanan putoamisesta syntyvää ääntä. Ihmisen käytöstä kuvaavana pisarointi synnyttää assosiaation kyyneliin ja niiden myötä vahvoihin tunnetiloihin.

- (59) Ez nem szívtelenség gerdamama, én sem vagyok az a csöpögős fajta, a romantikát szeretem, de nem kell hogy vakká tegye az embert. [Barackmano 23.1.2011]

Se ei ole sydämettömyyttä, Gerdamama. En ole minäkään tunteellista lajia. Pidän romantiikasta, mutta sen ei pidä sokaista ketään.

Kaasua merkitsevää substantiivia *gáz* 'kaasu' käytetään viestiketjussa adjektiivina. *Népszótárin* ja *Hogymondomin* mukaan sanalla on adjektiivisessa käytössä merkitykset 'sääliittävä, ongelmallinen, hankala' ja 'sivistymätön'. Palstaviestien konteksteissa adjektiiviin päämerkitykseksi muotoutuu 'sääliittävä'. Adjektiivia käytetään kuvaamaan sekä henkilöhahmojen käytöstä että tapahtumien toteutusta. Esimerkissä (60) keskustelija tuo esiin tyytymättömyytensä jakson kohtaukseen. Substantiiville *gáz* annetaan

merkitykset 'ilmavaivat' ja 'ongelma'. Epämukavan olotilan tuoma ongelma on laajentunut tarkoittamaan mitä tahansa ongelmaa. Ulostamisen voi tulkita tabuaiheeksi, jonka ilmitulo voi selittää merkitykset 'säälittävä', 'hankala' ja 'nolo'. Viestiketjussa esiintyy myös verbistä *gázol* 'kaasuttaa' johdettu substantiivi *gázolás*, jolle tulkitseen merkityksen 'hölmöily' eli 'tuottaa itselleen ongelmia'.

(60) Jól láttad. Halál gáz volt. És micsoda böhömnagy szerep. [Adelinus 20.1.2011]

Näit oikein. Hirvittävän noloa. Ja miten valtavan suuri rooli

Esimerkin (61) adjektiivina *ködös* 'sumuinen' käytetään viesteissä merkityksessä 'epäselvä' tai 'epätodellinen'. Sanan kantana on substantiivi *köd* 'utu, sumu'. Näkyvyyttä rajoittavaa luonnonilmiötä kuvaava adjektiivisesti käytetty substantiivi on abstraktistunut, ja sen käyttö on laajentunut luonnehtimaan abstrakteja käsitteitä, kuten sairautta tai tilanteita yleensä. Slangisanakirja *Hogymondom* luonnehtii ilmaisua *lila köd* 'violetti sumu' rakastumisen aiheuttamaksi tilaksi, jossa kumppanit eivät löydä toisistaan virheitä. Sumun voisi tulkita rakastumisen metaforaksi. Violetti väri voi luoda miellelyhtymän hämäryyteen. Edelleen ilmaisu on voinut kehittyä merkitsemään mitä tahansa epätodellista tunnetta.

(61) Ezt a lila ködös 'autoimmun betegséget' tényleg kár volt benyögni. [Gerdamama 6.1.2011]

Tätä epätodellista "autoimmuunisairautta" oli todella turha mainita.

Partisiippi *bombázó* 'pommi-' saa merkityksen 'seksikäs' viestiyhteydessä. Pommituksen dramaattinen vaikutus voi olla assosiaation taustalla. Viestiyhteydessä sanaa käytetään adjektiivina. *Hogymondomin* mukaan sanaa käytetään vain naisista. *Népszótari*ssa kerrotaan, että sekä mies tai nainen voi olla *bomba* 'pommi' merkityksessä 'erittäin hyvä'. Pommiin liittyvät uudet merkitykset kuvaavat positiivisia ominaisuuksia. Positiivinen ilmaisu on myös esimerkissä (63) adjektiivisesti käytetty *király* 'kuningas', jonka uusi merkitys on 'miellyttävä ominaisuus' tai 'erittäin hyvä asia'.

(62) Zsófié nekem is feltűnt, legalább 20 cm-es sarka volt. Lehet anélkül nem is lenne ilyen bombázó alakja. Ez olyan mint a smink, nem? [Barackmano 10.2.2011]

Zsófin (kengistä) huomasin minäkin, että niissä oli ainakin 20 cm:n korot. Voi olla, ettei ilman niitä hänellä olisi niin seksikäs vartalo. Se on kuin meikkiä, eikö?

(63) Király volt!!! [Kincsem6 2.3.2011]

Se oli erittäin hyvä.

Kymmenen verbiä on saanut slangikäytössä abstraktin merkityksen. Neljän verbin

perusmerkitys kuvaa toimintaa, jonka lopputulos voi olla konkreettinen tai selvärajainen.

Myös verbin *gyúr* 'hieroa, vaivata, vatkata' ilmaiseva teonlaatu on jatkuvaa. Asian tai aineen työstäminen toistuvalla liikkeellä toistuu assosiaation kautta slangisanakirjojen ehdottamissa merkityksissä 'harjoitella, rakastella, kohdistaa kaipuu johonkin'. *Hogymondom* tarkoittaa harjoittelun viittaavan nimenomaan lihasvoimaa kohottavaan kuntosaliharjoitteluun. *Népszótár* antaa mahdollisuuden käsittää harjoittelun laajemmin minkä tahansa suorituksen parantamiseksi. Verbillä voi olla myös merkitys 'valmistaa, valmistautua'. Ilmauksen lähteeksi on kirjattu vankilaslangi.

- (64) Most vajon mi lesz? Azt láttam, hogy az alibire már ezerrel gyúr...[Biobula 21.6.2011]

Mitä nyt. Huomasin, että hän harjoittelee/valmistautuu alibiaan varten tuhatta ja sataa.

Yleiskielisessä kontekstissa *falaz* merkitsee 'muurata'. Slangikäytössä sillä on merkitys 'suojella, avustaa rikoksessa'. Yleiskielisen sanakirjan mukaan (MFS: 247) verbiä käytetään merkityksessä 'suojata murto miestä'. Verkon slangisanakirjoissa sillä voi viitata minkälaisen tahansa rikollisen suojelemiseen. Muuraamalla rakennettu konkreettinen suoja yhdistyy mielikuvaan henkilön tarjoamasta suojasta. Muurattu muuri ja suojelejan toiminta estävät näkemästä asian tapahtuman todellista tilaa. Assosiaation kautta syntyy myös mielikuva luotettavuudesta. *Falaz* esiintyy vankilaslangissa. *Barátok közt* -ketjun viestissäkin se on rikolliseen toimintaan liittyvä käsite.

- (65) Kinga a bűnözők védőszentje. Szabinak is ő falazott, mikor az belenyúlt a Rózsa kasszájába. [Gerdamama 21.6.2011]

Kinga on rikollisten suojeleja. Hän suojelee Szabiakin, kun tämä pani sormensa Rózsán kassaan.

Prefiksiverbi *felcsíp* sisältää verbin *csíp* 'nokkia' ja suuntaa ilmaisevan prefiksin *fel* 'ylös'. Verbiille muodostuu merkitys 'poimia mukaansa'. Verkon slangisanakirjoissa sille annetaan spesifi merkitys 'hankkia itselleen seurustelukumppani'. Esimerkin (98) konteksti tukee merkitystä. Henkilöhahmon aikomuksena on poimia mukaansa vaaleatukkainen nainen seurustelumielessä.

Esimerkissä (60) substantiivia *halál* 'kuolema' käytetään adverbina 'hurvittävän (nolo)'. *Hogymondom*-slangisanakirja esittää, että verbistä *hal* 'kuolla' johdettuja sanoja käytetään liioittelun merkityksessä. Sanan merkitys vaikuttaa slangikontekstissa abstraktistuneen. Substantiivin *halál* merkitys on *Népszótárissa* 'kauhea, hirveä, hurvittävä'. Kuoleman suuren

menetyksen ilmaisuvoima on tallella esimerkkisanassa *halál*. Se korostaa käsiteltävän tapahtuman noloutta.

Prefiksi *meg* esiintyy verbissä *megfúr* 'estää'. Verbin perusmerkitys on 'porata, lävistää', mutta slangikäytössä verbiä ei käytetä konkreettisessa merkityksessään. Slangimerkitys vaikuttaa olevan toisen toiminnan häiritseminen. Esimerkissä (66) viestin konteksti viittaa merkitykseen 'estää, tehdä aie tyhjäksi'.

(66) Ezek szerint Juli mégsem fúrja meg Mikit. [Évanyó 4.2.2011]

Niiden mukaan Juli ei kuitenkaan estä Mikiä.

Esimerkin (67) *pumpol* 'pumpata' tarkoittaa jatkuvaa rahan tai hyödykkeiden lainaamista palauttamatta niitä koskaan takaisin. *Népszótár* ilmoittaa verbin olevan lähtöisin vankilangista. Pumpaamiseen sisältyy jatkuvan ja toistuvan tekemisen merkitys, mitä palstaviestin kuvaama hyväksikäyttökin heijastaa. Keskustelija Qtyi ei hyväksy hahmon toimintaa isäänsä kohtaan. Verbillä on slangisanana ainoastaan negatiivisesti sävyttynyt merkitys. Yleiskielisen sanakirjan (MFS: 656) mukaan verbillä on merkitys 'vipata'. Verkon slangisanakirjat viittaavat jatkuvampaan, vakaluonteiseen lainaamiseen.

(67) Gézába az idegesít, hogy lassan negyven évesen még mindig szegény öreg apját pumpolná. [Qtyi 7.3.2011]

Gézassa minua hermostuttaa se, että hän kohta nelikymppisenä yhä lypsää vanhaa isäraukkaansa.

Kolmessa verbissä ja yhdessä fraasissa perusmerkitykseen kuvaama liike tai toiminnasta johtuva liike tai ääni toistuu verbin uudessa merkityksessä. Esimerkissä (68) verbin *csámcsog* 'mutustaa' perusmerkitystä ja uudessa käyttöyhteydessä ilmi tulevaa merkitystä 'juoruilla' yhdistää suun liike. Juorua mutustellaan samaan tapaan kuin ruokaa. Jatkuva juorun työstäminen antaa verbille frekventatiivisen merkityksen 'juoruilla'. *Népszótár* korostaa tapahtuman kestävän pidempään kuin hetken.

(68) Egy darabig csámcsognának rajta a jónépek aztán el lenne felejtve. De ez így nevetséges. Most vagy rakják ki vagy ne. [Barackmano 25.1.2011]

Jonkin aikaa hyvät ihmiset juoruilisivat siitä. Sitten se olisi unohdettu. Mutta se on naurettavaa. Asia puretaan nyt tai ei ollenkaan.

Verbin *pattog* perusmerkitys on 'räiskyä, pomppia'. Sen kuvaama liike mahdollistaa assosiaation ihmisen käytökseen. *Népszótárissa* suosituin merkitys on 'liikkua levottomasti'. *Hogymondom* ehdottaa merkityksiä 'olla levoton, hermoilla, reklamoida, huutaa'. Foorumiviestin konteksti tukee vahvimmin tulkintaa, jonka mukaan *pattog* ilmaisee hermostumista. Epäselvät asiat saavat esimerkissä (69) hahmon käyttäytymään

hermostuneesti ja mahdollisesti ilmaisemaan sen myös liikehtimällä. Myös esimerkissä (54) verbi *pattog* ilmaisee levottomuutta. Viestikonteksti ei ilmaise, käsittääkö verbi pelkän huutamisen, liikkeen vai molemmat.

- (69) De mikor elkezdett pattogni, hogy mi az, hogy Attila nem mondja meg, hová megy, akkor még eszébe se jutott Cserép. [Gerdamama 7.1.2011]

Mutta kun hän alkoi hermostua, miksi Attila ei kerro, mihin hän menee/missä hän käy, silloin hänen mieleensä ei tullut Cserép.

Äänen kautta syntyy verbin (rá)csörög 'kalista' uusi merkitys 'soittaa puhelimella'.

- (70) --ha gond van, csörögjön rám. [*Boriska 8.5.2011]

Jos on ongelma, soittakoon minulle

Aggressiivista ääntelyä ilmaiseva (*fel*)*hergel* 'murista' tarkoittaa *Hogymondomin* määrittelyn mukaan 'harmittaa, kiihtyä'. Foorumilla keskustelija tuo ilmi oman tunnetilansa. Murinaa kuvaava ääni kattaa uudessa merkityksessä myös tunteen, joka voi tuottaa äänen.

- (71) (na azért nem hergelem fel magam nagyon) [Bababetű 6.1.2011]

No siksi minua ei harmita niin kovasti.

Esimerkissä (57) esiintyy fraasi *nincs lefutva*, joka viestissä on merkityksessä on 'ei ole vielä päättynyt'. Se koostuu apuverbistä ja prefiksiverbistä muodostetusta partisiipista. Prefiksiverbi *lefut* ilmaisee pois päin tai alaspäin juoksemista. Abstraktiin, ajanjakson loppumisen merkitykseen näyttää ilmaisussa yhdistyvän lineaarinen liike.

4.6.2. Merkityksen laajentuminen ja supistuminen

Seuraavan viiden esimerkin merkitys on laajentunut. Esimerkissä (72) affektiivisesti värittänyt nimitys *gnóm* 'kääpiö' on adjektiivisessa käytössä luonnehtimassa henkilöhahmon olemusta. Sanan voi tulkita tarkoittavan lyhytkasvuista henkilöä tai siihen voi soveltaa Internetin slangisanakirjojen tarjoamaa laajempaa merkitystä. Niiden mukaan *gnóm* tarkoittaa ulkonäöltään groteskia tai muuten negatiivisella tavalla erikoiselta näyttävää henkilöä. Esimerkissä keskustelija ilmaisee inhonsa henkilöhahmon luonnetta ja ulkonäköä kohtaan. Viestikonteksti tukee laajempaa merkitystä.

- (72) Legalább valami gusztusos pasi lenne, de az embernek felfordul tőle a gyomra, annyira gnóm szegény...olyan málészájú teszetosza. [Bababetű 7.5.2011]

Jos hän olisi edes joku herkullinen tyyppi, mutta sellainen oudonnäköinen raukka saa

ihmisten vatsat solmuun... sellainen saamaton avuton ihminen.

Esimerkissä (73) esiintyvä *agytröszt* 'aivoriihi' on tuottavuutta lisääviä toimintamalleja esittelevän sivuston Brainstorming.co.uk-sivuston²⁵ mukaan alkujaan Alex Osbornin vuonna 1941 kehittämä yritysten käyttöön suunniteltu ongelmaratkaisumalli. Keskustelupalstan viestiketjussa ja Népszótárissa menetelmän nimi *agytröszt* on laajentunut tarkoittamaan adjektiivia 'älykäs'. Keskustelija käyttää sanaa viestissään substantiivina. Verkon slangisanakirjan mukaan adjektiivi on peräisin vankilaslangista. *Agytröszt* esiintyy kuitenkin myös koululaisslangia käsittelevässä opinnäytetyössä (Helle 1992: A debreceni diáknyelv szótára.)

(73) Vilibá az agytröszt. [Barackmano 31.3 2011]

Vili-setä on älykkö.

Alkuperältään epäselvä *bumburnyak* on merkinnyt aiemmin 'töykeää' ja 'ajattelematonta'. Verkon slangisanakirjoissa sanan sävy vaikuttaa muuttuneen. Uusi merkitys olisi 'hassusti yksinkertainen ihminen'.

(74) Kérem vissza a régi bumburnyák Lacit! [Bababetű 20.5.2011]

Pyydän takaisin vanhan hömelö-Lacin!

Substantiivi *lotyó* 'prostituoitu' esimerkissä (75) on aiemmin merkinnyt nuorta naista tai naista, jonka käytös ei ollut toivottua (ES: 495). Sittemmin nimityksen merkitys on pejoratiivistunut ja kaventunut slangisanakirjoissa luonnehtimaan seksuaalisesti aktiivista naista negatiivisesti. *Népszótár* nimeää prostituoidun määritelmän lähteeksi vankilaslangin. Hogymondom korostaa erikseen nimityksen loukkaavaa sävyä. Palstaviestissä keskustelija halveksuu naisten käytöstä ja hän tuo asenteensa esiin viittaamalla naisiin pejoratiivisella substantiivilla *lotyó*.

(75) Egyszerűen nem tudom megérteni az ilyen lotyókat, aki képes az első találkozáskor ágyban ugrani... [Csupaszp 13.1.2011]

En voi yksinkertaisesti ymmärtää sellaisia huoria, jotka pystyvät hyppäämään sänkyyn ensitapaamisella.

Esimerkissä (76) sanan merkitys on laajentunut tarkoittamaan mitä tahansa ihmisjoukkoa. Alun perin substantiivi *pereputty* on ensyklopedisen Szójelentése.com-sanakirjasivuston²⁶

²⁵ brainstorming.co.uk/tutorials/historyofbrainstorming.html

²⁶ pereputty.szojelentese.com

mukaan alun perin tarkoittanut perhettä tai sukua. Esimerkissä (77) keskustelija vaikuttaa viittaavaan koko hahmogalleriaan. *Népszótarin* käyttäjät ehdottavat perheen merkityksen ohella määritelmiä 'ylimääräiset henkilöt' ja 'seurue'. Sanakirjan käyttäjäyhteisö on kuitenkin hylännyt jokaisen määritelmistä. Pienin ero positiivisten ja negatiivisten äänien välillä on määritelmällä 'seurue'. Perheen ohella *pereputty* voisi sisältää suuren joukon määrittelemättömiä henkilöitä. Viestiketjussa nimimerkit keskustelevat kuin tyhjästä televisiosarjaan ilmestyneistä uusista henkilöhahmoista.

- (76) Azért tényleg pofátlanság, azaz igazi BK-húzás, jön most Pestre az egész pereputty, van hol lakni. [Barackmano 6.5 2011]

Se on oikeasti hävytöntä, eli tämä varsinainen Barátok köztin veto. Koko joukko tulee nyt Pestiin. On missä asua.

Esimerkissä (77) sanan merkitys on supistunut. Sanan alkuperäisen merkityksen rinnalle voi tulkita slangikäytössä muita suppeampia merkityksiä. Sekä uusi että vanha merkitys viittaavat konkreettiseen tarkoitteeseen. Ainoa merkityksen supistumisen läpikäynyt verbi on *bír* 'sietää'. Keskustelupalstalla sitä käytetään yleensä merkityksessä 'pitää, tykätä' kuten esimerkissä (36).

Esimerkissä (77) sanalla *gönc* 'rätti' on vaateen merkitys. Nuhjaista kangaspalaa merkitsevän substantiivin merkitysala käsittää viestissä kuluneet ja rumat vaatteet. *Népszótárissa* vaate täsmennetään naistenvaatteeksi. *Hogymondom* antaa lisätietona sanan ironisen käyttötavan. *Gönc* voi viitata käyttäjän mielestä muodikkaisiin, mutta ulkopuolisten mielestä mauttomiin vaatteisiin pukeutumiseen. Viestiketjun keskustelijat käyttävät sanaa määrittelemättömän vaatekappaleen negatiivisessa merkityksessä.

- (77) Orsi pucéran, ez nekem is furcsa volt, általában adnak rá valami kórházi göncöt. [Barackmano 4.3.2011]

Orsi oli alasti, ja minustakin se oli outoa. Yleensä annetaan ylle joku sairaalavaate.

4.6.3. Metaforat ja metonyymit

Tässä luvussa olen järjestänyt viestiketjusta keräämäni metaforat temaattisesti metaforisten mallien mukaisesti. Esittelen ensin eläinmetaforien ryhmän, sillä yhdistämättömistä metaforista suurin osa (11 sanaa) kuuluu IHMINEN ON ELÄIN -mallin mukaan tuotettuihin metaforiin. Kaksi metaforaa on muodostettu IHMINEN ON KASVI -mallin kautta.

Esinemetaforia on myös kaksi. Metonyymejä, joissa ruumiinosa edustaa yksin koko ihmistä, on kaksi kappaletta.

Aineistossani esiintyy 11 metaforaa, joissa erilaisia ihmisiä verrataan eläimiin skeeman IHMINEN ON ELÄIN avulla. Palstan keskustelijat käyttävät nimityksiä televisiosarjan hahmoista, joiden sukupuoli selviää viesteistä. Slangisanakirjat antavat lisätietoa nimitysten mahdollisesta sukupuolittumisesta. Eläinmetaforista kolmea käytetään erityisesti naisten nimityksinä. Kaksi nimityksistä viittaa vain miehiin. Lähes kaikki eläinmetaforat tuottavat pejoratiivisen sävyn, mikä käy ilmi sekä slangisanakirjojen sana-artikkeleista että keskustelijoiden viesteistä.

Esimerkin (78) *béka* 'sammakko' viittaa erityisesti nuoreen naiseen tai tyttöön. *Népszótár* kertoo nimityksen merkitsevän ulkonäöltään rumaa tai luonteeltaan ilkeää tyttöä. Sammakoksi tyttöä on kutsuttu myös koululaisslangissa. Keskustelija Fru käyttää metaforaa kuvaamaan henkilön luonnetta.

(78) Amúgy ez a lány mindig nyafog, duzzog valamiért. Nem szimpi a kis béka. [Fru 30.1.2011]

Muuten tämä tyttö aina ruikuttaa ja murjottaa jostain syystä. Se pikku sammakko ei ole miellyttävä.

Yleiskielessä kanaa merkitsevä *tyúk* viittaa naiseen ottamatta kantaa hänen ikäänsä. Nimityksellä on negatiivinen sävy. Kana esiintyy myös viestiketjussa yhdyssanassa *tyúkanyó* 'kanaemo', jonka merkitykseksi *Népszótár* antaa äidillisen ja toisista huolehtivan naisen. Kanaemossa läsnä on myös positiiviseksi tulkittavia piirteitä.

(79) Egy ötvenes tyúk és egy pasi, akinek meg vannak számlálva a napjai, mi a fenéért rendezi egyik bulit a másik után? [Gerdamama 5.1.2011]

Miksi helvetissä viisikymppinen kana ja tyyppi, jonka päivät ovat luetut, järjestävät bileet toisensa perään?

Naiseen viitataan lisäksi nimityksellä *pipi* 'kana'. Substantiivin taustalla on ekspressiivinen karjankutsuntaan käytetty interjektio (Korchmáros 2007: 193). *Pipi* esiintyy naisen merkityksessä vankilaslangissa, mutta verkon slangisanakirjojen käyttäjyhteisö ei anna merkitykselle vahvaa tukea. *Hogymondom* tarkoittaa merkitystä erityisen kauniiksi nuoreksi naiseksi. Esimerkin (80) konteksti tukee *Hogymondomia*. *Pipi* esiintyy myös metaforisen yhdyssanan *pipihusi* 'kananliha' määriteosana. Perusosana on deminutiivisuffiksillinen *hús* 'liha'. Metonymian kautta muodostettu nimitys merkitsee nuorta naista. Merkitykseltään *pipi* ja *pipihusi* eivät näytä eroavan toisistaan, mutta yhdyssana luo pejoratiivisen mielleyhtymän yhdistämällä naisen olemuksen lihanpalaan.

- (80) Nehogy már lecserélje a párdugatyás egy fiatalabb pipire? [Barackmano 6.5.2011]
 Ettei vain pantterihousuinen vaihda (häntä) nuorempaan kanaan?
- (81) --de Clau épp ma fejtette ki, hogy egy fiatal pipihusi. [Gerdamama 3.3.2011]
 --mutta Clau selitti juuri, että hän (on) nuorta lihaa.

Csóka-sanaa 'naakka' käytetään miehen metaforana. *Népszótár* listaa määritelmäksi myös viehättävän, mutta tyhmästi käyttäytyvän henkilön. *Hogymondomin* mukaan naakalla voidaan viitata lisäksi alemmassa asemassa olevaan työntekijään. Naakkalinnun kimeä ääni ja parvissa toteutuva arvohierarkia selittävät mielleyhtymät. Esimerkissä (82) naakka voi olla molemmissa merkityksissä.

- (82) Autószalonos nyálgép csóka undorító. [Szemirámisz 9.2.2011]
 Autokaupan mielistelijänaakka on inhottava.

Esimerkin (83) nimitystä *gorilla* käytetään *Népszótárin* mukaan miehistä. Eläimen massiivinen ruumiinrakenne yhdistetään isokokoiseen mieheen. Viestissä taas saatetaan viitata eläimen ja sitä myötä miehen hallitsemattomaan käytökseen, mikä antaa negatiivisen sävyn.

- (83) Az volt a legjobb tegnap mikor Claudia mondta hogy löjjenek egy altatólövedéket Lacia. A felbőszült gorilla. [Barackmano 28.6.2011]
 Eilen oli parasta, kun Claudia, että heidän pitää ampua Lacia nukutusnuolella. Onpas raivostunut gorilla.

Positiivisempaa sävyä edustaa eläinmetafora *csődör* 'ori'. Sille annetaan merkitykseksi 'sydämentykytyksiä aiheuttava mies', jolla viitataan oletettavasti naisten ihaileviin reaktioihin. Keskustelija on saattanut haluta ilmaista ihailun rinnalla tai sen sijaan myös liioittelua. Vanhemman mieshahmon vertaaminen oriin korostaa tämän maskuliinisuutta ja tuo mukaan ironisia merkitysvivahteita. Viestiketjussa keskustellaan suhteesta kahden hahmon välillä, ja nimimerkki Diana80 pitää juonikuviota yllättävänä ja ehkä ylilyöntinä.

- (84) Vili bá' a csődör!! [Diana80 28.1.2011]
 Vili-setä on ori!

Mieheen viittaa myös *ürge* 'siiseli'. Vankilaslangista muissakin yhteyksissä käyttäväksi yleistynyt eläinmetafora ei esiinny vain kertaluontoisesti viesteissä. Eläimen vikkellä liikehdintä voi kuvata tietynlaisen miehenkin käytöstä. *Hogymondomin* mukaan siiseliin verrattava mies on olemukseltaan merkityksetön ja huomaamaton. Viestissä (85)

keskustelunaiheena oleva mieshahmo on tehnyt kuitenkin päinvastaisen vaikutuksen. Hahmon käytös on keskustelijan mielestä huomiota herättävää, eikä vikkelän huomaamatonta. Toisen näkökulman antaa muun muassa esimerkin (86) konteksti. Se tukee *ürge*-substantiivin vähättelevää sävyä ja näyttää kantavan *Hogymondomin* antaman merkityksen lisäsävyjä. Keskustelija MGAgika viittaa viestissä (86) vähäpätöiseen televisiosarjan takaumassa esiintyvään miessivuhahmoon.

Siiseliä negatiivisemman sävyn saa petollisen ihmisen metaforana toimiva *görény* 'hilleri'. Pienen ja yöllä aktiivisen petoeläimen elintapa antaa mielleyhtymän epäluotettavuudesta, jotakin yöllä saalistavasta ihmisestä. Sotilasslangissa sille on annettu merkitykset 'tarkkailija' tai 'pääesikunnan sotilas'. Sanan tarkoite on todennäköisesti ollut mies, mutta *Népszótarin* suosituin määritelmä ei rajaa tarkoitteen sukupuolta vain mieheen. Viestin (87) kontekstista keskustelunaiheena olevan hahmon sukupuoli on nainen, mutta substantiivilla viitataan palstalla myös mieheen. Nimimekki Barackmano viittaa esimerkissä (88) sanalla *görény* myös kokonaiseen televisiokanavaan ja sen henkilökuntaan.

- (85) Az *ürge* tényleg olyan, mint ha egyenesen a sittről szerződötték volna (by Qtyi), viszont olyan jól alakítja ezt a tényérbe mászó figurát, hogy "kénytelen voltam" utánanézni. [Gerdamama 8.1.2011]

Siiseli todella näyttää siltä kuin tosiaankin olisi palkattu suoraan vankilasta (by Qtyi), mutta hän esittää niin hyvin ylimielistä tyyppiä, että minun "piti" tarkistaa asia.

- (86) Azóta meg egy csomó időnek el is kellett telnie, h az *ürge* ilyen "menő" stúdiót csinálhasson. [MGAgika 7.1.2011]

Siitä on täytynyt kulua paljon aikaakin, jos *siiseli* sai rakennettua niin "siistin" studion.

- (87) Micsoda kis *görény* ez a Szabi! [Gerdamama 22.3.2011]

Millainen pieni *hilleri* tämä Szabi on!

- (88) De szerintem az *rtl* most is egy nagy *görény*-- [Barackmano 22.3.2011]

Mutta mielestäni *RTL* on nyt myös yksi iso *hilleri*.

Seuraavassa esimerkissä (89) keskustelija on käyttänyt sanaa *féreg*, joka on yleiskielessä 'mato', kuvaamaan Attilan epämiellyttävästi käyttäytyvää vaimoa. Slangisanakirja *Népszótár* ei ota kantaa nimityksen saavan henkilön sukupuoleen. *Féreg* merkitsee alhaista, laiskaa ja muiden kustannuksella elävää ihmistä. Keskustelija Oneminute käyttää nimitystä juuri tässä merkityksessä.

- (89) Hú, ez az Attila feleség de idegesítő volt. Egyél csak édességet, úgyis apád fizeti. De egy élösködő féreg. [Oneminute 17.1.2011]

Huh, olipa tuo Attilan vaimo oli ärsyttävä. Syö vain herkkua, isäsihän maksaa. Mikä loismato.

Eläimen nimitys esiintyy seuraavassa adjektiiviattribuuttina. *Nyuszi* 'jänis, pupu' merkitsee ujoa tai arkaa *Népszótárissa* ja nimimerkki Barackmanon antamassa esimerkissä.

- (90) Kár hogy az egyetlen pasi akibe egy kis józan ész is szorult egy nyuszi kis papucs. [Barackmano 13.5.2011]

Harmi, että ainoasta tyyppi, jolla on hieman maalaisjärkeäkin on ujo pikku pelkuri.

Nimimerkki Kristine kutsuu itseään viestissään nimityksellä *dög* 'raato, haaska'. *Népszótárissa* sanalle on äänestetty useita merkityksiä. Substantiivina se voi tarkoittaa 'alhaista ihmistä' tai prostituoitua. Sillä voidaan tarkoittaa myös naista yleensä. Esimerkissä (91) viitataan oletettavasti alhaisen ihmisen merkitykseen. *Hogymondomissa* substantiiville on annettu päinvastainen merkitys 'ystävä, kaveri', mikä vaikuttaa sanan ironiselta käytöltä. Adjektiivina *dög* voi tarkoittaa aistillisuutta tai naisellisuutta. Viestiketjussa siitä on myös johdettu adjektiivin johtimella -*Os* merkitty *dögös*. *Hogymondom* kertoo sen tarkoittavan kaunista, ulkoasultaan huoliteltua tai eroottisesti kiinnostavaa naista. Adjektiivisessakin käytössä sanalle voi tulkita ironisen tai alentuvan sävyn. Adjektiivia on käytetty myös yhdyssanan määriteosana esimerkissä *dögunalom* 'todella tylsä'. Yhdyssanassa se vahvistaa edusosan adjektiivin merkitystä.

- (91) és még jól el is perelném a gyereket, ha dög lennék... [Kristine 18.1.2011]

Minäkin riitelisin kovasti lapsesta, jos olisin haaska.

Keräämieni metaforien eläimet edustavat neljää eri eläintyyppiä. Nisäkkäät saavat kolme mainintaa, linnut kaksi mainintaa ja selkärangattomat sekä sammakkoeläimet vain yhden. Kari Nahkolan (1992: 239) mukaan nisäkkäiden luokka on eläinmetaforien tärkeimpiä. Uusissakin eläinmetaforissa verrattava on usein juuri nisäkäs. Suppeassa eläinmetaforien valikoimassani nisäkkäät ovat niukasti enemmistössä. Olen sijoittanut eläinmetaforiin myös kuollutta eläintä merkitsevän substantiivin *dög* 'haaska', joka viittaa alhaiseen ja sitä myötä vastenmieliseen ihmiseen.

Esimerkeissä (83), (89) ja (91) metaforat asettuvat omaan lauseeseensa tai lausekkeeseensa, jota ennen keskustelija on luonnehtinut henkilöhahmoa tai tilannetta, jossa tämä elää. Esimerkin (90) *nyuszi* 'jänis, pupu' on adjektiivi. Muut ovat substantiiveja. Eläinmetafora

tuntuu korostavan keskustelijan negatiivista käsitystä henkilöahmasta. Hahmon piirteet ja käytös ovat mahdollisesti tuottaneet keskustelijoissa mielleyhtymiä eläinten olemukseen, liikkumistapaan ja käytökseen. Esiintymät slangisanakirjassa kertovat ajatustavan olevan yleinen. Negatiiviset metaforat voivat erota sävyltään. Se saattavat olla avoimesti pilkkaavia tai hyödyntää ironiaa, jolloin ilmaus voi vaikuttaa myönteiseltä, mutta tuottaa kielteisiä mielleyhtymiä. (Nahkola 1992: 244.) Aineistoni eläinmetaforat ovat kanaemoja ja oria lukuun ottamatta suoraan pejoratiivisia. Kanaemoon ja oriin on liitettävissä perinteisiin naisen ja miehen sukupuolirooleihin mielletty positiiviset piirteet, äidillisyyys ja maskuliinisuus.

Eläinmetaforia huomattavasti pienemmän ryhmän muodostavat yksittäiset ihmistarkoitteiset kasvi- ja esinemetatforat. IHMINEN ON KASVI –skeemaan kuuluu kolme metaforaa, joista yhdellä viitataan yksinomaan naiseen.

Yleiskielen *dinnye* 'meloni' on viestissä tyhmän ihmisen merkityksessä. *Dinnye* vertautuu henkilön älynlahjoihin samaan tapaan kuin kasvi *tök* 'kurpitsa'. Päämetonymian sisältävästä bahuuvehistä poiketen *dinnye* edustaa yksin koko henkilöä ja hänen käytöstään. Viestissä se on substantiivi. Google-haun perusteella analoginen *dinnyefej* on mahdollinen. Kurpitsa ja meloni ovat tyhmän merkityksessä synonyymejä. Esimerkin (92) meloni on voinut syntyä elliptisen kehityksen kautta. Yksittäisissä esimerkeissä tyhmän käsitettä näyttää tuottavan kasviaiheisissa metaforissa ihmisen tai hänen päänsä vertaaminen pyöreämuotoiseen ruokakasviin. Kasvien pyöreä muoto muistuttaa ihmisen päätä. Kurpitsan ja melonin kovan kuoren alla oleva pehmeä sisus vertautuu heikkoon älyyn.

- (92) Gizi is milyen lüke lett, a tramplisága ellenére is normális, két lábbal a földön járó nőszemélyvolt, józan paraszti ésszel, most meg tiszta dinnye. [Gerdamama 19.3.2011]

Miten tyhmä Gizistä onkaan tullut. Ennen kompurointia hän oli normaali, jalat maassa oleva naishenkilö Nyt hän on täysi typerys.

Yleiskielessä herukkaa tarkoittava *ribizli* saa slangisanakirjoissa kaksi eri määrittelyä. *Népszótárin* mukaan se tarkoittaa irtosuhteita harrastavaa naista tai prostituoitua. *Hogymondom* rajaa käsitteen tiukasti murrosikäiseen tyttöön, joka pyrkii vaikuttamaan ikäistään vanhemmalta muuttamalla ulkoasuun ja käytöstään. Ensimmäinen merkitys voisi olla ensisijaisesti alkuosaltaan äänteellisesti *ribliziä* muistuttavan sanan *ribancs* tai *ribi* 'prostituoitu' motivoima. Lisäksi houkutteleva marja voisi assosioitua naiseen. Siirtymä prostituoitusta nuoreen tyttöön säilyttää pejoratiivisen sävyn. Esimerkissä (93) keskustelija viittaa aikuiseen naiseen. Palstan ketjun kontekstissa substantiivin *ribizli* on laimeammassa

löyhämoraalisen nuoren naisen merkityksessä.

(93) Ez a Bori egy kis ribizli !!! [Bababetű 24.6.2011]

Tämä Bori on pikku pissis!

IHMINEEN ON ESINE -skeeman piiriin tulkittavista kolmesta metaforasta kahden tarkoitteiksi täsmentyy selkeästi miespuolinen henkilö.

Yleiskielen kannua tarkoittava *köcsög* on vankilaslangissa tarkoittanut naiseen tyypillisesti yhdistettävää käytöstä toteuttavaa homoseksuaalista miestä (BSS: 138). Sotilasslangissa sillä on viitattu niin upseereihin kuin yleisesti hulluun, tyhmään, inhottavaan tai epänormaalisti käyttäytyvään ihmiseen (KSS: 191). *Hogymondomissa* annetaan lisäksi määritelmä 'heikko ja pieni ihminen'. Nimitystä voi sen mukaan käyttää myös hellittelynimenä ystävistä. Esineen homoseksuaaliseen mieheen liittyvän assosiaation kautta sanan merkitys näyttää laajentuneen kuvaamaan yleisesti ei-toivotusti käyttäytyvää miestä. Taustalla lienevät negatiiviset asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan. Foorumin viestiketjussa viestin teemana on Attila-hahmon entisen vaimon ja uuden naisystävän asumisjärjestely, jota mies ei ole ratkaissut. Tässä kontekstissa substantiivin *köcsög* merkitys vaikuttaa olevan 'inhottava tai heikko ihminen'. Kannuksi nimittäminen riisuu hahmon stereotyyppisestä miehen roolista.

(94) Attila meg egy köcsög lett. [Diana80 3.2.2011]

Attilasta on tullut inhottava mies.

Esimerkissä (90) esiintyvä *papucs* 'tohveli' tarkoittaa pelkurimaista miestä. Nimitys on syntynyt elliptisesti vaimonsa kontrollissa olevaa aviomiestä tarkoittavasta substantiivista *papucsférj* 'vihtori, tohvelisankari'. Yhdyssanan määriteosana se voi olla henkilöhahmoa luonnehtimassa: *papucsandrás* 'pelkuri-András'.

Tapló 'taula, taulapää' merkitsee slangisanakirjojen mukaan huonosti käyttäytyvää ja tölkeää ihmistä. Määritelmät eivät ota kantaa metaforan tarkoitteen sukupuoleen. Ensyklopedinen yksikielinen sanakirja *Wikiszótár*²⁷ puolestaan ilmoittaa tarkoitteeksi miehen. Foorumiviestissä keskustelija käyttää nimitystä naispuolisen hahmon kuvailuun, mikä myös tukee tulkintaa tarkoitteen määrittelemättömästä sukupuolesta. Kipinöitä varastoivasta sytykkeenä toimivasta taulasta voi vetää mielleyhtymän typerästi käyttäytyvään henkilöön.

27

wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Tapl%C3%B3

- (95) Hú de tapló ez a Márta. Csodálkozom is hogy a fia még vele akar lakni. [Barackmano 18.1.2011]

Huh, tämä Márta on tyhmä. Olen yllättynyt siitä, että hänen poikansa haluaa silti elää hänen kanssaan.

Ihmistarkoitteisista substantiiveista kolme on muodostunut metonymian kautta. Kahdessa tapauksessa sukupuolielimen nimitys edustaa naista tai miestä. Kummatkin ilmaisut ovat affektiivisesti värittyneitä. *Picha* 'pillu' on itsessään negatiivisen sävyn sisältävä substantiivi, joka voi olla naisen merkityksessä myös yhdyssanan osana.

- (96) Meg egy szanaszét álló hajú, arrogáns szöke picha, aki mindig cirkuszol. [Gerdamama 10.1.2011]

Ja yksi säälittävä hapsottavatukkainen ylimielinen blondi pillu, joka aina temppuilee.

Nimitys *faszi* 'mulkku' on johdettu sukupuolielintä merkitsevästä substantiivista *fallosz* 'penis'. Keskeltä typistettyyn muotoon *fasz* on liitetty deminutiivisuffiksi *-i*. Prosessin myötä substantiivi erottuu neutraalista variantista affektiiviseksi sanaksi. *Faszi* on keskusteluketjun viesteissä ainoastaan itsenäisenä miestä tarkoittavana substantiivina. Yhdyssanan osana esiintyy merkitykseltään synonyyminen *pöcs* 'kulli'.

- (97) Ha jól emlékszem ez a faszi csak másnap reggel ment oda mikor már Orsi fel volt öltözve és beszélgetni is képes volt. [Barackmano 5.3.2011]

Jos oikein muistan, se mulkku meni sinne seuraavana aamuna, kun Orsi oli jo pukeutunut ja pystyi puhumaan.

Naista merkitsee myös hiustenväriä tarkoittava *szözi* 'blondi'.

- (98) Majd Miklós felcsípi a szöszikét, vásár- és ünnepnapokon pedig Balázssal osztoznak rajta. [Gerdamama 13.5.2011]

Miklós hankkii sitten itselleen seurustelukumppaniksi blondin. He jakavat sen pyhä- ja juhlapäivinä Balászin kanssa.

4.6.4. Kiertoilmaisut

Tietyt tabuaiheet ilmaistaan keskustelupalstalla käyttämällä asiasta eufemismeja eli kiertoilmaisuja. Niistä esitän yhdeksän esimerkkiä.

Naisen rintojen seksuaalisesti värittyneessä merkityksessä käytetään substantiivia *didkó*. Sen taustalla on verbi *didereg* 'hyllyä', joka on katkaistu toisen tavun konsonanttiaineksen jälkeen. Katkaistuun vartaloon on liitetty on johdin *-kó*.

- (99) Jó jelenet volt, amikor Linda pofon vágta Petit, mert Peti dicsérte az anyja didkóit. [Bababetű 1.2.2011]

Se oli hyvä kohtaus, jossa Linda löi Petiä naamaan, koska Peti kehui tämän äidin tissejä.

Esimerkissä (100) hullua ilmaistaan yhdyssanalla *csekélyértelmű* 'niukasti ymmärrettävä'. *Népszótárissa* ilmaus on merkitty sanaliitoksi ja sen merkitykseksi on annettu 'hullu'. Esimerkissä ilmaus on adjektiivina. Toinen mahdollinen merkitys 'yksinkertainen, tyhmä'. Adjektiivi voi olla peräisin unkarinkielisestä Nalle Puh –lastenkirjahahmon²⁸ nimityksestä *Micimackó, a csekély értelmű medvebocs* 'Nalle Puh, yksinkertainen nallekarhu'.

- (100) Azon már nem szoktam fennakadni, hogy a csekélyértelmű fk-író gárdának dunsztja sincs. [*Boriska 8.5.2011]

Minua ei yleensä häirinnyt se, ettei hullua roskaa kirjoittavalla joukolla ei ole aavistustakaan mistään.

Suurimman ryhmän muodostavat seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyvät ilmaisut. Verbit *dug* 'panna sisään' ja *pakolászik* 'pakkailla' kiertävät aiheen tavaroiden siirtämistä kuvaavien verbien kautta. *Dug* esiintyy myös prefiksiverbissä *eldugul* 'hiljentyä', joka yleiskielessä tarkoittaa tukkeutumista. Seksin harrastamista ilmaistaan myös äänen kautta kuten esimerkin (101) verbeissä *dönget* 'tömistää' tai *kuffantani* 'kopistella'. Jälkimmäisen alkuperä on epäselvä. Esimerkiksi kiertoilmaisuja käsittelevässä Hwsu.hu-keskustelupalstan²⁹ viestiketjussa keskustelijat pitivät mahdollisena, että se on johdettu onomatopoeettisesta verbistä *kufircsol* 'kopistella korkokenkiä'. Mahdollinen on myös slangisanakirjoihin merkitsemätön, mutta *Barátok közt* -ketjun viestissä esiintyvä *akciózni* 'toimia'.

- (101) Vagy már pont döngetnek a színpadon, akkor Zsófi is Zsolt is aztán... ott kuffantanak az íróasztalon, a szalagfüggöny meg el sem van húzva... szóval értitek [Adelinus 28.1.2011]

Vai vaan jyystää homman menemään näyttämöllä. Zsófi ja Zolt puolestaan rynkyttävät siellä kirjoituspöydällä. Säleverhoakaan ei ole suljettu... siis ymmärrättehän.

Kiertoilmaisuja käytetään myös muista tabuaiheista. Affektiivinen ilmaus *baszd meg* 'painu vittuun, vittu, painu helvettiin' on kierretty äänteellisesti lähellä olevalla sanalla *basszus* 'bassokitara'. *Hogymondomin* mukaan ilmaisu lieventää alkuperäisen

²⁸ J.V. 12.11.2015: Henkilökohtainen sähköpostiviesti.

²⁹ forum.hwsu.hu/topic/66942-a-sex-szinonimai/page__st__30

affektiivisuutta. Viestin kontekstissa se voi ilmaista harmistumista.

(102) De ez az Attila exe, basszus, kibotam volna, mint macskát anyagcserére!!!ez nem normális!!! [Kristine 18.1.2011]

Mutta tämä Attilan eksä, harmi, olisin heittänyt sen ulos kuin kissan pissalle! Se ei ole normaalia!

4.7. Lainat

Olen valinnut lainat mukaan käsittelyyn sanojen yleisyyden ja niiden tuoman variaation demonstroimisen vuoksi. Poimimiani esimerkkisanoja käytetään keskustelupalstan viestiketjussa, ja ne ovat saaneet verkon slangisanakirjoissa omat merkintänsä. Suurin ryhmä on romanikielestä lainatut sanat. Myös englannista, saksasta ja ranskasta on lainattu useampia verkon slangisanakirjoihin päätyneitä sanoja. Lainat tuovat variaatiota erityisesti ihmistarkoitteisten substantiivien joukkoon. Kirjoitusasultaan sanat on yleensä unkarilaistettu palstan viesteissä ja sanakirjoissa. Deminutiivisuffiksit *-i* ja *-ka* sisältävät muodot lisäävät varianttien määrää.

Romanikielestä peräisin olevien sanojen erottamisessa olen käyttänyt verkon slangisanakirjojen ohella Ágnes Pallan (2009) opinnäytetyötä, joka on romanikielestä lainattujen slangisanojen sanasto. Romanikielestä on lainattu useita ihmisten nimityksiä. Miehestä käytetään nimityksiä *csávó*, *fózer* ja *manus*. Tyttöä tai nuorta naista merkitsee *csaj* ja variantti *csajsi*. Alun perin varasta merkinnyt sana *csóró* on saanut slangisanakirjoissa merkityksen 'raukka'. Palstalla on käytössä myös muodot *csóri* ja *csórikám*. Muita romanikielestä peräisin olevia substantiiveja ovat *gógyij* 'äly', *kéro* 'asunto', *pia* 'juoma'. *Népszótárin* mukaan monet romanikielestä tulleet sanat ovat käytössä vankilaslangissa ja koululaisten keskuudessa.

Adjektiiveista esillä on *dilinyós* 'hullu', joka esiintyy myös luvussa 4.1. muodossa *dili* yhdyssanan *diliház* 'hullujenhuone' määriteosana. Samaan lukuun sijoitin myös substantiivin *cimbora* 'ystävä' deminutiivimuodon *cimbi*. Molemmat lainat esiintyvät yleiskielisessä sanakirjassa (MFS), mikä kertoo niiden vakiintuneisuudesta. Deminutiivimuodot antavat sanoille tuoreen sävyn ja palauttavat lainat slangikäyttöön.

Kahdeksan sanaa on lainattu englannista. Niistä kolme on keskustelupalstan käyttöön liittyviä termejä. Niiden lisäksi palstalla käytetään substantiiveja *business* → *biznis* 'liiketoimi', *loser* → *lúzer* 'häviäjä', ja *story* → *sztori* 'tarina'. Suoraan englannista on

lainattu lisäksi verbi *to check* → *csekkol* 'tarkastaa'.

Esimerkissä (103) keskustelija ilmoittaa puheenvuoronsa poikkeavan käsiteltävästä asiasta. Kapiteeleilla kirjoitettu *off* on lyhennetty ilmaisusta *offtopic* 'aiheen vierestä'. Suoraan englannista lainattu sana on verkon slangisanakirjojen mukaan ominainen juuri keskustelupalstoille. Viestin alkuun sijoitettuna ja kapiteelein kirjoitettuna keskustelija kiinnittää lukijan huomion. Lukija voi itse päättää heti, ohittaako aiheeseen kuulumattoman viestin vai ottaako osaa metakeskusteluun. Keskustelun pääaiheesta poikkeaminen ei yleensä ole toivottava, joten keskustelija tähdentääkin viestinsä olevan vain hieman *offtopic*. Viestiketjusta ei selviä, mitä nimimerkki Gerdamama tarkoittaa ilmaisulla *Békások Békán kívül*, joten sen käännös jää hämäräksi.

(103) OFF, de azért nem annyira: Békások Békán kívül. [Gerdamama 1.9.2011]

Offtopic, mutta ei niin paljon: Sammakkojen Sammakoiden lisäksi.

Keskustelupalstan toimintaan liittyviä käsitteitä ovat myös esimerkkien (104) ja (105) *topik* 'viestiketju' ja *smiley* 'hymiö'. Molemmat käsitteet on lainattu englannista. Viestiketjua merkitsevä sana saa *Népszótárin* slangisanakirjassa yksityiskohtaisen määrittelyn, jonka mukaan *topik* on verkon keskustelupalstalle tietyn teemakokonaisuuden ympärille rakentunut viestikokoelma tai keskustelun teema. Nimimerkki Gerdamama käyttää käsitettä ensimmäisen määrittelyn mukaisessa merkityksessä. *Hogymondom* ehdottaa *topikin* merkitykseksi ainoastaan keskustelun teeman. Viestiketjua tarkoittava kokonaisuuteen viitattaisiin sen mukaan käsitteellä *thread* 'lanka'. *Barátok közt* -ketjun keskustelijat eivät käytä termiä *thread* tarkastelemani jakson aikana.

(104) Dominikot sem ismertem föl, és a szöveget se tudtam elolvasni, de nagyon bíztam benne, hogy nem vagyok egyedül, és valaki lesz olyan kedves, hogy beírja a topikba Kösz. [Gerdamama 1.7.2011]

En tunnistanut Dominikia enkä voinut lukea tekstiäkään, mutta luotin siihen kovasti, etten ole yksin ja joku olisi niin kiltti ja kirjaisi asiat ketjuun. Kiitos.

Viestissä (105) keskustelija on merkinnyt televisiosarjaan kuulumattoman puheenvuoron sulkeisiin. Viestinsä mukaan hän ei osaa käyttää viesteissään palstan käyttöliittymän valmiita tunneikoneja. Keskustelijoille tunneikonit ovat keskeisessä asemassa muun muassa huumorin tuottamisessa. Lopun interjektioilla näyttää kirjoittajan turhautumisen. Nimimerkki Kincsem6 liittyy vierasperäiseen käsitteeseen *smiley* 'hymiö' deminutiivin ja akkusatiivin päätteet *-ka* ja *-t* yhdysmerkin avulla. Hän on ottanut käsitteen käyttöön sellaisenaan sitaattilainana.

(105) (már megint nem tudok smiley-kat betenni, grrrrrrrrrrrr) [Kincsem6 1.4.2011]
Taaskaan en osaa lisätä hymiöitä.

Saksasta on lainattu esimerkissä (47) esiintyvä *bubi* → *pubi* 'teini-ikäinen poika'. Kapakkaa merkitsevä *csehó* on alun perin merkinnyt juomakauppaa. Substantiiveja on yksi *pancér* 'typerys', samoin adjektiiveja *über* 'erittäin hyvä'. Jälkimmäisestä on johdettu myös verbi *überel* 'olla kaiken yli'. Prefiksiverbi *elslisszol* 'hiippailla pakoon' on peräisin saksan verbistä *schleichen* 'hiipä'.

Ranskasta on otettu palstalla tiheästi esiintyvä *pasas* 'tyyppi, mies', joka on peräisin matkustajaa merkitsevästä substantiivista *passanger*. Palstalla käytetään myös variantteja *pasi* ja *pasika*. Adjektiiveja on kaksi: *petit* → *piti* 'merkityksetön ja nonsense' → *nonszensz* 'hölynpöly'. Jälkimmäinen on saatettu lainata englannin kielen kautta. Syrjähyppyn merkityksessä käytetään substantiivia *affaire* → *affér*.

Yksittäiset muista kielistä lainatut sanat ovat esiintyvät viestiketjussa ja slangisanakirjoissa. Juhlia merkitsevä *banzáj* on peräisin japanista. Adjektiivi *piszlicsáré* 'mitätön' on slaavilaisperäinen sana. Jiddišistä on lainattu verbi *smúzol* 'suudella' ja adjektiivi *böhöm* 'valtava'. Lepoaikaa merkitsevän yhdyssanan *sziesztaidő* määriteosa on espanjasta. Pienet lainasanaryhmät eivät muodosta temaattisia kokonaisuuksia.

5. KOKOAVA TARKASTELU

Nök lapja cafe fórum -keskustelupalstan televisiosarjaa käsittelevän *Barátok közt* -viestiketjun asynkroninen keskustelu mahdollistaa sanamateriaalin keräämisen helposti rajattavalta ajanjaksolta. Tutkin työssäni viestiketjussa noin vuoden ajanjaksona (1.1.–29.12.2011) lähtetyistä kommenteista kerättyä sana-aineistoa. *Barátok közt* -viestiketjussa esiintyy runsaasti yleiskielestä poikkeavaa sanastoa. Käsittelen tässä työssä yhteensä 183 slangisanaa ja -ilmaisua. Olen valinnut esimerkit havainnollistamaan mahdollisimman monipuolisesti keinoja, joilla slangia tuotetaan viestiketjun kommentoijien muodostamssa sosiaalisessa ryhmässä. Tarkastelen myös slangi-ilmaisujen saamia erilaisia merkityksiä, jotka käyvät ilmi viestiketjussa ja verkon slangisanakirjoissa.

Slangia voi luonnehtia tietyn ryhmän käytössä olevaksi tehokkuutta ja ilmaisuvoimaa painottavaksi erikoissanastoksi, joka liittyy normaalityylin kanssa. Slangi ei kuitenkaan ole vain tyyli-ilmiö, vaan sillä on lisäksi sosiaalinen funktio. Slangi voi lujittaa ryhmää, jonka sisällä sitä käytetään. Slangia käyttämällä puhujat voivat erottaa itselleen tärkeän ryhmän muista.

Nök lapja cafe fórum -keskustelupalstan *Barátok közt* -ketjuun osallistuvat keskustelijat vaikuttavat muodostavan harrastusryhmään verrattavissa olevan yhteisön, jota yhdistävät kiinnostus televisiosarjaan ja verkkopohjainen kommunikaatioalusta. Tarkastelemallani ajanjaksolla 43 keskustelijaa tuotti kommenteissaan tutkimuksen kannalta oleellisia slangi-ilmaisuja. Heistä alle puolet käyttää profiililomakkeita, joiden pohjalta oli mahdollista kerätä taustatietoja. Kaikki sukupuolensa profiililomakkeeseen merkinneet keskustelijat (25 nimimerkkiä) ovat naisia. Syntymävuotensa ilmoittaneista suurimman ryhmän muodostavat 1970-luvulla syntyneet, mutta keskustelijoiden ikäjakauma on laaja. Otoksen suppeuden ja taustatietojen vähyyden vuoksi keskustelijaryhmän profiili ei ole täysin selkeä. *Nök lapja cafe forum* on suunnattu erityisesti naisille. Pidän profiililomakkeiden tietojen ja sivuston tarkasti määritellyn kohderyhmän vuoksi todennäköisenä, että tarkasteleman keskustelu käydään naisten välillä.

Naisten on esitetty pyrkivän standardin mukaiseen kielenkäyttöön ja noudattavan kohteliaisuusnormeja miehiä useammin. Siksi naisten katsotaan välttävän slangi-ilmausten käyttöä. Kotiin ja perheeseen liittyvät teemat mielletään tyypillisiksi naisten keskustelulle.

Tarkastelemani keskustelijaryhmä ei kuitenkaan välttä slangin käyttöä ja puhekielenomaista tyyliä kommenteissaan. Taustalla voi olla keskustelupalstan antama osittainen anonymiteetti tai keskustelun teeman nostattama tarve affektiiviseen ilmaisuun. Televisiosarjan fiktiivisiä henkilöhahmojen luonnehtimista ja niihin viittaamista eivät näytä koskevan kohteliaisuusnormit. Viestiketjun sisällä keskustelu on vapaamuotoista, eivätkä käyttäjien itse asettamat säännöt sensuroi sitä.

Internetin slangisanakirjoilla on painettuja sanakirjoja laajempi kokoajajoukko, sillä käyttämäni verkkosanakirjat *Népszótár* ja *Hogymondom* perustuvat kollektiiviselle sisällöntuotolle. Tutkimuksen aikana verkon slangisanakirjat ovat olleet jatkuvan muokkauksen alaisina. Käyttäjyhteisön kokoamat slangisanakirjat voivat tarjota uutta tietoa slangisanojen merkityksistä. Niiden ylläpitäjät antavat käyttäjäkunnan päättää, mitkä ilmaisut ovat slangisanastoon kuuluvia. Verkon slangisanakirjat sisältävät usein monen erilaisen ryhmän käyttämää erikoisslangia. Suuri osa verkon slangisanakirjoista antaa mahdollisuuden antaa ääniä sana-artikkeleille. Sanojen merkitysten osuvuus ja tunnettuus käyvät ilmi käyttäjyhteisön antamista äänistä, jotka kirjautuvat sana-artikkelien yhteyteen. Esiintymät verkon slangisanakirjoissa ja äänestysysteemin antama positiivinen kannustus antavat ymmärtää, että osa keräämistäni slangisanoista kuuluu yleisslangin piiriin, eli sanat ovat laajalti ymmärrettyjä ja käytettyjä. Esimerkkisanoista 23 sanaa on mahdollisesti levinnyt laajempaan käyttöön jonkin erityisryhmän käyttämästä slangista. Internetin slangisanakirjat mainitsevat näiden slangisanojen syntyneet alun perin koululaisten, vankien ja sotilaiden piirissä.

Internetin slangisanakirjojen koostamisprosessi ei kuitenkaan ole läpinäkyvä. Niiden keskeisiä ongelmia ovat epätarkkuus, sana-artikkelien laadun epätasaisuus ja lähdeviitteiden epä johdonmukainen merkintä. Käyttäjäkunta koostuu oletettavasti lähinnä harrastelijoista. Puutteista huolimatta sanakirjojen suuren käyttäjäkunnan laatimat ja editoimat sana-artikkelit sekä merkityksille annetut positiiviset ja negatiiviset äänet ovat antaneet tukea aineistoni slangisanojen mahdollisten eri merkitysten punnitsemiseen. Yhdessä keskustelupalstan viestiketjun antaman kontekstin kanssa sana-artikkelit antavat monipuolisen kuvan slangi-ilmaisujen mahdollisista merkityksistä ja käyttökonteksteista.

5.1. Yleiskielestä poikkeavan sanaston tuottamisen keinot ja aineiston sanaluokkajakauma

Olen jakanut slangisanat ryhmiin niiden muodostustapojen mukaan. Kuvion 2

prosenttiosuudet kertovat, mitkä slangisanojen tuottamisen keinot ovat yleisimmät aineistossani. Kielen sisäiset innovaatiot ovat tuottaneet 54 % esittelemistäni slangi-ilmaisuista. Merkityksenmuutosten kautta on syntynyt 30 %. Lainasanoja on 16 % koko aineistosta. Slangisanojen tuottamisen keinot limittyvät usein aineistossani. Esimerkiksi osa yhdyssanoista on metaforan kautta tuotettuja, ja deminutiivijohdoksia voi tuottaa lainasanoista. Pyrin sijoittamaan sanat ryhmiin sanan tuottamisessa olennaisimman keinon mukaan. Aineistossani yleisin keino tuottaa yleiskielestä poikkeavia sanoja ovat erilaiset merkityksenmuutokset ja metaforat. Esitän tässä alaluvussa slangisanojen tuottamisen keinot järjesteltyinä niiden yleisyyden mukaan aineistossa.

Merkityksenmuutoksista olen esitellyt työssäni yhteensä 53 esimerkkiä (30 %), joihin lukeutuvat abstraktistuneet sanat sekä merkitykseltään laajentuneet tai supistuneet sanat. Merkityksenmuutoksiin olen sijoittanut lisäksi yhdistämättömät metaforat, metonyymit ja kiertoilmaukset. Abstraktistumisen kautta on syntynyt 17 sanaa, jotka ovat suurimmaksi osaksi verbejä ja adjektiiveja. Merkityksen laajentumisen tai supistumisen on käynyt läpi 7 sanaa. Ne ovat yhtä verbiä lukuun ottamatta substantiiveja. Kiertoilmaisuja on 9.

Yhdistämättömiä metaforia ja metonyymejä on 20. Metaforien kategorioista tärkein on luontoaiheiset ihmisen metaforat. Metaforiset yhdyssanat ovat suurehko ryhmä ja niitä on yhteensä 13 kappaletta. Niiden merkitys on pääteltävissä ainoastaan kontekstin perusteella. Kahta esimerkkiä lukuun ottamatta ne ovat kaikki ihmisten metaforia. Lisäksi jo termiytynyt *pletykafészek* 'juorupesä' viittaa kokonaiseen ihmisjoukkoon.

Ihmisen metaforia sitoo omiksi ryhmäkseen metaforien samat lähdedomeenit. Metaforat korostavat esimerkeissäni yleensä tarkoitteidensa negatiivisia piirteitä. Aineiston pohjalta voi hahmottaa kolme skeemaa, joiden pohjalta ihmisen metaforat on tuotettu. Niistä yleisin on IHMINEN ON ELÄIN, jonka avulla on tuotettu valtaosa sekä yhdistämättömistä metaforista että metaforisista yhdyssanoista. Prototyypisessä skeemaa noudattavassa metaforassa verrattava on nisäkäs, sillä aineistossani ihmistä verrataan nisäkkäisiin eniten. Prototyypistä poikkeaa kuollutta eläintä merkitsevä vertailukohta *dög* 'raato'. Olen sijoittanut skeemaan myös yliluonnollista elämää edustavat verrattavat, vaikka niitä ei välttämättä tulkita eläimiksi. Yhteistä skeeman IHMINEN ON ELÄIN mukaan muodostetuille metaforille on kognitioltaan ihmisen alapuolella oleva vertailukohta. Keskustelupalstan viestit ja verkon slangisanakirjat antavat ymmärtää yliluonnollisten vertaajien rinnastuvan enemmän eläimiin kuin ihmisiin. Esimerkkien vähyyden vuoksi ne eivät muodosta omaa selkeää kategoriaa

Metaforia on muodostettu lisäksi skeemojen IHMINEN ON KASVI ja IHMINEN ON ESINE pohjalta. Kasvimetaforissa pyöreät, sisältä pehmeälihaiset hedelmät ovat ihmisen pään ja heikon älyn metaforia. Kasveja verrataan myös naisiin. Esimerkiksi metaforisen yhdyssanan *peneszvirág* 'homekukka' ja metaforan *ribilzi* 'herukka' tarkoite on nainen. Vain miestä merkitseviä kasvimetaforia ei aineistossani ole. Eläin- ja kasvimetaforia hämärärajaistemman luokan muodostavat esinemetaforat. IHMINEN ON ESINE -skeemalla tuotettujen metaforien ryhmän sisällä pienen kategorian muodostavat kolme esimerkkiä, joissa ihmistä verrataan koneeseen. Ne korostavat ihmisen aktiivista toistuvaa toimintaa, esimerkiksi *pofazógép* 'pälätyskone'. Muut esinemetaforat eivät luonnehdi henkilöä toiminnan kautta, vaan painottavat epämiellyttäviksi koettuja henkisiä ominaisuuksia ja passiivista olemista, esimerkiksi pelkuria merkitsee *papucs* 'tohveli'. Yhdistämättömät esinemetaforat kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään. Metonyymejä on aineistossa kolme kappaletta. Niistä kaksi viittaa naiseen, yksi mieheen. Kahdessa tapauksessa koko ihmisen merkityksessä käytetään affektiivisia sukupuolielimen nimityksiä *picha* 'pillu' ja *pöcs* 'kulli'. Naiseen viitataan myös metonymisesti vaaleiden hiusten kautta.

Lainasanojen ryhmässä on 29 sanaa (16 %). Tarkastellut lainat ovat sitaattilainoja. Lainasanoista suurimmat ryhmät muodostavat romanikielestä ja englannista lainatut sanat. Romanikielen lainoja esittelen luvussa 4.6. seitsemän kappaletta. Lisäksi kaksi romanikielestä lainattua sanaa olen käsitellyt deminutiivijohdosten yhteydessä luvussa 4.1. Englannista lainattuja sanoja on kahdeksan, saksasta kuusi, ranskasta neljä ja muista kielistä viisi. Lainasanat tuovat variaatiota erityisesti substantiivien joukkoon. Englannista on lainattu myös mahdollisesti yleisessä käytössä olevaan verkkoslangiin kuuluvia sanoja, esimerkiksi varsinaisen keskustelunaiheen ohittavan viestin merkki *OFF*. *Barátok közt* -keskustelussa slangikäyttöön lainattujen sanojen määrä ei ole kovin suuri.

Yhdyssanoja on 28 (15 %). Summayhdyssanoihin lukeutuvat sanaparit, joista valitsin työhöni neljä vakiintunutta ja neljä vakiintumatonta esimerkkiä. Sanapareille ominaista on äänteellinen leikkittely. Toisto vaikuttaa korostavan sanaparin ilmaisemaa ominaisuutta, toiminnan tapaa ja intensiteettiä. Usein sanaparilla vaikuttaa olevan liioitteleva merkitys. Sanapareista kolme on adjektiiveja, kaksi verbejä ja kaksia adverbejä. Tavallisia määritysyhdyssanoja on kolme. Niistä kaksi on ihmistarkoitteisia substantiiveja ja yksi on substantiivikantainen adjektiivi. Määritysyhdyssanoihin kuuluvat myös bahuvriihit ja metaforiset yhdyssanat.

Bahuvriiheistä on neljä esimerkkiä. Niissä edusosana on metonymisesti käytetty ihmisen ruumiinosaa merkitsevä substantiivi. Kahdessa esimerkissä sukupuolielimen nimitystä

käytetään pejoratiivisessa miehen ja naisen merkityksessä. Kahden määriteosana on materiaalia tai ruoka-ainetta ilmaiseva substantiivi. Aineiston bahu-vrihit ovat ihmistarkoitteisia substantiiveja, joissa korostuvat keskustelunaiheena olevien henkilöhahmojen negatiiviset ominaisuudet: joustamattomuus, tyhmyys ja pehmeys. Viimeinen liitetään sekä henkisiin että fyysisiin ominaisuuksiin.

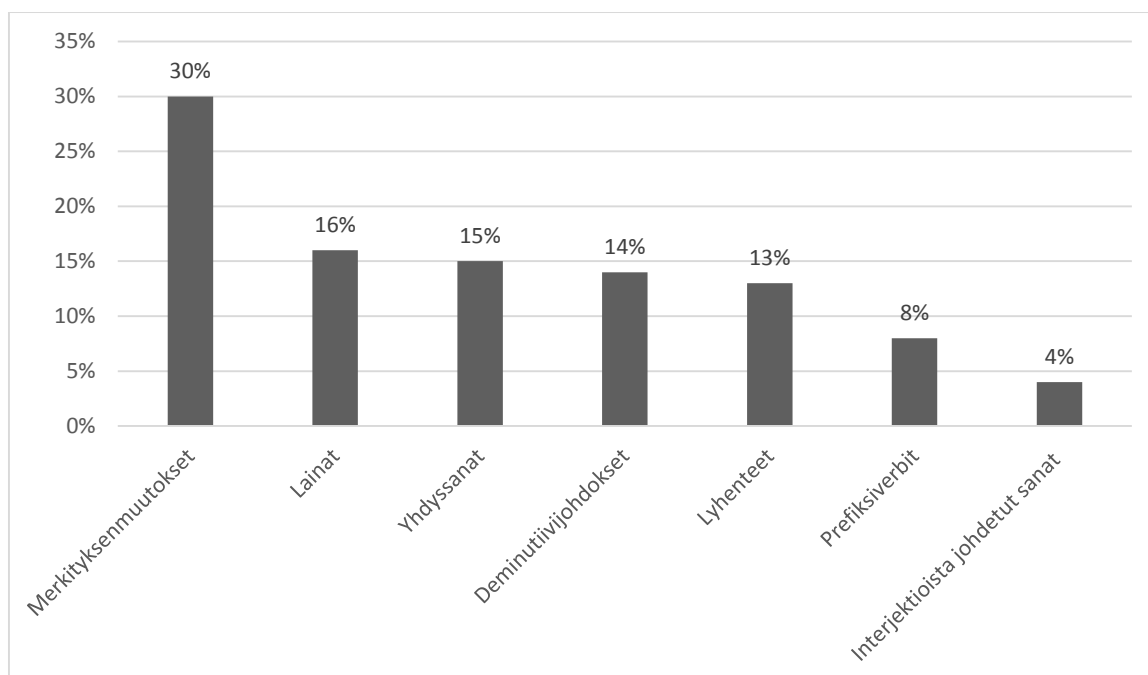
Deminutiivijohdoksia olen kerännyt 26 (14 %), ja ne ovat pääasiassa adjektiiveja ja substantiiveja. Johdokset on muodostettu liittämällä kantasanan lyhennettyyn muotoon deminutiivisuffiksi. Varsinaisena deminutiivinä voi pitää erisnimistä muodostettujen lempinimien lisäksi aineistossani vain yhtä esimerkkiä (5). Muissa deminutiivijohtimet merkitsevät sanan yleiskielisen vastineensa slangivariantiksi. Merkityseroa niillä ei ole. Aineistoni esimerkkien pohjalta on tulkittavissa, että deminutiivijohtimia *-i*, *-ci*, *-csi* ja *-nyó* käytetään myös slangijohtimien tehtävissä. Deminutiivijohtimilla näyttää siis olevan kaksi funktiota, varsinaisten hellittelynimien johtaminen ja slangivarianttien tuottaminen. Suffiksia *-nyó* ei mainita käyttämissäni unkarin yleiskieltä kuvaavissa kieliopissa.

Erilaisia lyhenteitä olen kerännyt 23 (13 %). Niistä typistesanoja on 17. Typistäminen on tapahtunut yleensä tavurajalta. Verbimudoista ja pidemmistä ilmaisuista typisteitä on muodostettu myös keskeltä lyhentämällä. Typistesanojen merkitys ei eroa niiden yleiskielisistä vastineista. Typistesanat ovat substantiiveja, verbejä, interjektioita ja monisanaisia lyhentämällä tiivistettyjä fraaseja. Osaa käytetään lähinnä kirjallisissa ympäristöissä ja Internet-palveluissa kommunikoitaessa. Kirjanlyhenteitä on kolme. Niiden merkitys selviää vain verkon slangisanakirjojen sana-artikkelien perusteella. Esimerkiksi adjektiivi *gyp-s* 'häiriintynyt' on muodostettu hoitotieteen opiskelijaa merkitsevästä sanasta *gyógypedagógiás*. Myös yhdyssanoista ellipsin kautta muodostettuja slangisanoja on kolme.

Prefiksiverbejä on 16 (8 %). Verbiprefiksit ilmaisevat esimerkkisanoissa suuntaa ja aspektia. Lisäksi niillä voidaan ilmaista olotilan muutosta. Yleisimmät prefiksit aineistossani ovat *be* ja *el*.

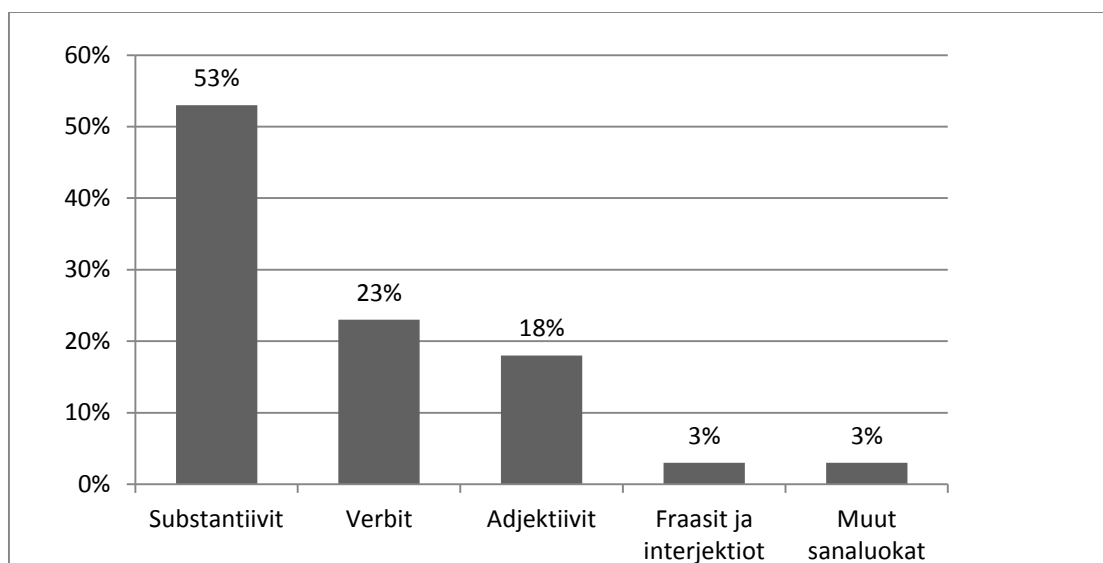
Interjektioista johdetut sanat ovat aineistoni pienin ryhmä, johon olen sijoittanut seitsemän sanaa (4 %). Ääntelyä kuvaavista sanoista on muodostettu ärsyttävää puhetapaa ilmaisevia verbejä. Naisten puhetta kuvataan lintujen ääntelyllä: *kotkodácsol* 'kotkottaa' ja *csicsereg* 'visertää'. Muut verbit ja substantiivi *puffogás* 'mutina' on johdettu ihmisen toiminnan tuottamaa ääntä kuvaavista sanoista. Substantiivi *punnyadt* 'laiskuri, vetelys' on johdettu ihmisen olotilaa kuvaavasta ekspressiivisesta sanasta.

KUVIO 2. Yleiskielestä poikkeavan sanaston muodostuskeinot keskustelupalstalla.

Kuvioon 3 olen merkinnyt aineiston sanaluokkajaon prosenttiosuuksineen. Sanaluokan olen määritellyt käsitellyille sanoille keskustelupalstan viestien perusteella. Aineiston sanoista 96 (53 %) on substantiiveja. Unkarissa adjektiiveja voi käyttää lauseessa samoissa tehtävissä kuin substantiiveja, sillä adjektiivien morfologiset ominaisuudet eivät estä sitä. (Korchmáros 2007: 53.) Esimerkeissä (26) ja (27) esiintyvä kirjainlyhenne *HP* 'hullu ämmä, hullu' on viestiketjussa käytössä sekä adjektiivina että substantiivina. Siksi olen sijoittanut sen sanaluokkajaottelussa kumpaankin sanaluokkaan. Substantiivien suuri määrä on todennäköisesti keskustelun televisiosarjateema, joka vaatii runsasta henkilöhahmoin viittaamista. Adjektiiveja aineiston sanoista on 33 kappaletta (18 %), verbejä on 42 (23 %). Muiden sanojen ryhmään olen lajitellut muihin sanaluokkiin kuuluvat sanat kuten adverbis ja konjunktiois. Niitä on yhteensä seitsemän kappaletta (3 %). Sanaa pidempiä fraaseja ja interjektioita on viisi (3 %).

KUVIO 3. Aineiston sanaluokkajakauma.

5.2. Semanttiset keskittymät

Semanttisia keskittymiä eli attraktiokeskuksia ovat ne tarkoiteryhvät, joita on nimetty viestiketjussa eniten. Semanttiset keskittymät kuvaavat keskustelun tärkeimpiä aihealueita ja käsitteitä. Nämä käsitteet ovat saaneet paljon slangivariantteja.

Ihmistarkoitteiset substantiivit muodostavat aineiston suurimman semanttisen keskittymän. Ihmiseen viittaavia slangisanoja on yhteensä 60 kappaletta. Kuviossa 4 on ihmistarkoitteiset substantiivit jaoteltu ilmauksen sävyn mukaan. Prosenttisouudet kertovat, kuinka suuri osa semanttisen keskittymän substantiiveista on sävyltään positiivisia, negatiivisia tai neutraaleja ja mitkä niistä viittaavat naiseen tai mieheen. Olen merkinnyt sukupuolineutraaleiksi substantiiviryhmät, joilla voi viitata sekä naiseen että mieheen tai ihmisjoukkoon. 17 substantiivin tarkoite on selkeästi verkon slangisanakirjojen ja keskustelijoiden viestien perusteella nainen. Miehiin viittaa yhteensä 16 substantiivia. Ihmistarkoitteisista substantiiveista 56 % on sukupuolittuneita. Sukupuolineutraaleista substantiiveista olen kerännyt yhteensä 27 esimerkkisanaa. Niitä on 44 % ihmistarkoitteisista substantiiveista.

Ihmiseen viittaavista substantiiveista 43 (73 %) on sävyltään negatiivisia ja selkeästi pejoratiivisia. Ne kuvaavat ihmistä hänen ulkonäkönsä tai käytöksensä kautta.

Sukupuolineutraaleista substantiiveista 22 on sävyltään negatiivisia. Niissä korostuu epämiellyttävänä pidetty käytös. Esimerkiksi yleisesti negatiivisesti käyttäytyvää ihmistä merkitsee *szenyó* 'öykkäri', alhaista ihmistä eläinmetafora) *féreg* 'mato' ja typerystä

kasvimetafora *dinnye* 'meloni'. Kaikki metaforista skeemaa IHMINEN ON ESINE toteuttavat substantiivit, joissa ihmistä verrataan koneeseen, keskittyvät negatiivisesti tulkittavaan toimintaan. Ulkonäköä kuvaa yksi esimerkkisana, substantiivisesti käytetty *kalácsképu* 'pullanaamainen'. Viesteissä käytetyt sävyiltään neutraalit substantiivit ovat lähinnä ammattien nimityksiä. Ainoa positiivinen substantiivi on kiltin lapsen metafora *angyalka* 'enkeli'.

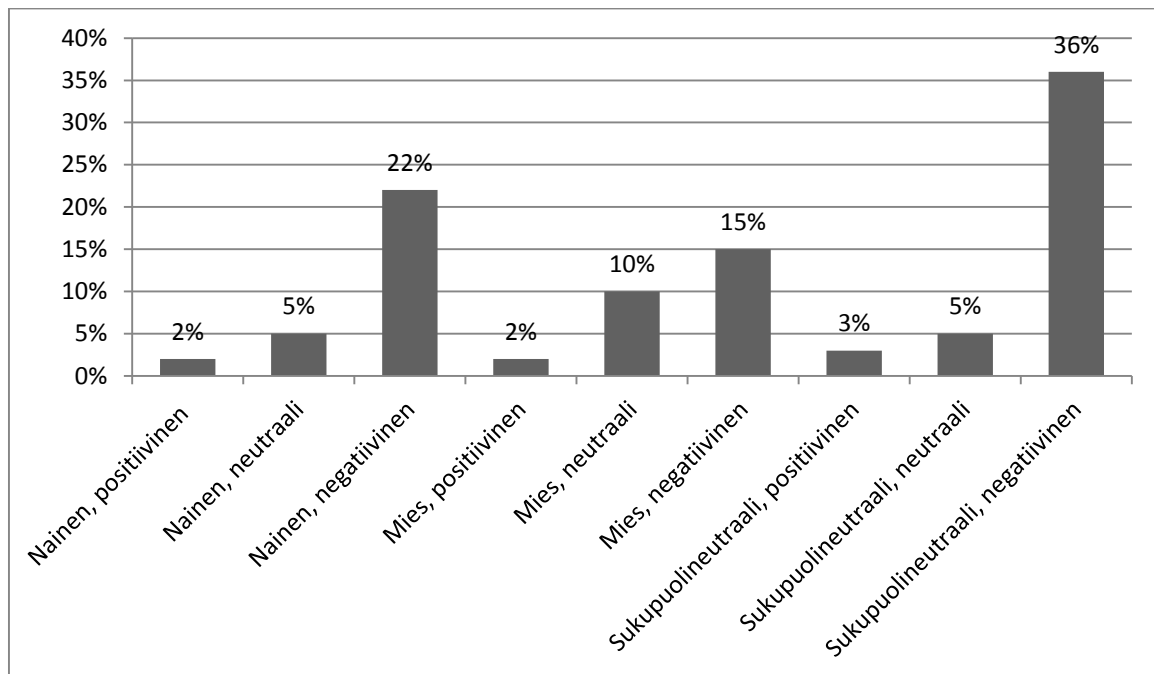
Naiseen viittaavia negatiivisiksi tulkittavia substantiiveja on 13. Niistä viiden merkitys on yksinkertaistettuna 'ulkonäöltään epämiellyttävä nainen'. Esimerkiksi eläinmetafora *béka* 'sammakko' ja metaforinen yhdyssana *penészvirág* 'homekukka' keskittyvät naisen ulkonäköön. Sen sijaan osa substantiiveista, esimerkiksi *tyuk* 'kana' ja *plázacica* 'ostoskeskuksissa aikaa viettävä tyttö, pissis', voivat sisältää ulkonäköön liittyvine mielikuvien lisäksi ennako-odotuksen negatiivisesta käytöksestä. Neljä pejoratiivista naiseen viittaavaa substantiivia ilmentää negatiivisia sävyjä naisen käytöksen kautta. Ei-toivottavaa käytöstä vaikuttaa olevan erityisesti useiden miessuhteiden ylläpitäminen. Yksinkertaistettuna merkitys 'kevytkenkäinen nainen' on esimerkiksi sanoilla *lotyó* 'huora' ja *sutturaa* tai *pissistä* tarkoittavalla kasvimetaforalla *ribizli* 'herukka'. Naisen ominaisuuksiin liitetään myös kylmäkiskoisuus, liiallinen puheliaisuus ja hulluus. Sävyiltään neutraaleja naiseen viittaavia substantiiveja on kolme. Positiiviseksi olen tulkinnut ainoastaan äidillisen naisen nimityksen *tyúkanyó* 'kanaemo'.

Miestä merkitsevistä substantiiveista yhdeksän on negatiivisesti sävyttyneitä. Kaikki kuvaavat kohdettaan ei-toivottavan käytöksen kautta. Suureen osaan liittyy mielikuvia tyhmästä tai aggressiivisesti käytöksestä. Esimerkiksi eläinmetaforien *gorilla* 'gorilla' ja *csóka* 'naakka' merkitys on 'typerästi käyttäytyvä mies'. Stereotyyppisesti naiseen mielletävä käytös ja heikkouden ilmentäminen antavat negatiivisen sävyn esimerkiksi esinemetaforassa *köcsög* 'kannu' ja metaforisessa yhdyssanassa *puhapöcs* 'pehmokulli'. Sävyiltään neutraaleja mieheen viittaavia substantiiveja olen kerännyt kuusi. Niistä viisi on lainasanoja. Typistesana *ba* 'setä' esiintyy yleensä erisnimen kanssa. Lainasanat viittavaat aikuiseen mieheen tai teini-ikäiseen. Myös miehestä käytettyjen substantiivien joukossa on yksi sävyiltään positiivinen esimerkki: *csődör* 'ori'.

Ihmistarkoitteisia substantiiveja on tuotettu erityisesti metaforan ja metonymian kautta sekä lainaamalla. Vain naisia kuvaillaan ulkonäön kautta. Ihmistarkoitteisten substantiivien semanttisessa keskittymässä pääosassa ovat kuitenkin ei-toivotusti käyttäytyvät ihmiset. Kielteisten käsitteiden runsaus on slangille tyypillistä (Saanilahti & Nahkola 2000: 99). Sävyiltään neutraalit substantiivit näyttävät tuovan hahmovetoiseen keskusteluun variaatiota

ihmisen nimitysten joukkoon. Positiivisiksi miellettyjen sanojen kohdalla keskustelijoiden viestit antavat mahdollisuuden ironiseen tulkintaan. Slangisanojen negatiivisuuden ja positiivisuuden arviointi ei ole siksi ongelmattonta.

KUVIO 4. Ihmistarkoitteiset substantiivit.

Muiden substantiivien joukosta on hahmotettavissa pienempiä semanttisia keskittymiä. Arkielämää kuvaavaa televisiosarjaa kommentoiva keskustelu sisältää paikkojen (7 substantiivia) ja käyttöesineiden (7 substantiivia) nimityksiä. Slangivariantit on pääasiassa muodostettu yleiskielisistä vastineistaan deminutiivimuotoja johtamalla tai sanoja lyhentämällä typistämisen tai ellipsin muodostamisen keinoin. Loput substantiivit eivät vaikuta muodostavan attraktiokeskuksia. Ne nimeävät erilaisia abstrakteja käsitteitä, joita aineiston suppeuden vuoksi ei ole mahdollista ryhmitellä selkeästi.

Adjektiiveista semanttisen keskittymän muodostavat hullun käsitteet. Hullua ilmaisevia adjektiiveja on neljä. Hulluuden kanssa esiintyy usein myös tyhmyys. Selkeästi tyhmää ilmaisee kaksi adjektiivia. Herttaista merkitsee kolme sanaa, jotka ovat kaikki sanapareja. Valtaosa adjektiiveista näyttää ilmaisevan negatiivisia tunnetiloja. Adjektiiveista seitsemän on sävyiltään positiivisia, kaksi neutraaleja. Loput 25 ovat selkeästi negatiivisia. Adjektiivit ovat pienehkö ryhmä aineistossani. Selviä attraktiokeskuksia ei ole helppo hahmottaa.

Normaalista poikkeavaa liikettä ilmaisevat verbit muodostavat pienet semanttiset attraktiokeskukset. Prefiksiverbit *elslisszol* 'hiippailla pakoon' ja *lelécel* 'paeta' merkitsevät

pakenemista. Kaksi verbiä, *pattog* 'liikkua levottomasti' ja *pireg-pörög* 'pyöriä ympäriinsä', ilmaisevat levotonta liikehdintää. Epäonnistumista ilmaisee kolme prefiksiverbiä: *befuccsol* 'epäonnistua' *elbaltáz* 'pilata' ja *elcseszik* 'erehtyä, tyriä'.

Muut verbit eivät muodosta selkeitä ryhmiä. Keskustelijoiden viestien ja verkon slangisanakirjojen perusteella sekalaisten verbien ryhmästä 11 ilmaisee negatiivisesti sävyttynyttä käytöstä tai toimintaa, jolla on negatiivinen lopputulos. Näitä ovat esimerkiksi *paraz* 'pelätä', *megszív* 'pahastua', *elköt* 'varastaa' ja *pumpol* 'lainata jatkuvasti'. Muut ovat sävyltään neutraaleja. Vain verbi *bír* 'jaksaa, kyetä', slangimerkityksessä 'tykätä, pitää', vaikuttaa olevan viestiketjussa sävyltään yksinomaan positiivinen.

6. LOPUKSI

Barátok közt -viestiketjun keskustelijat erottaa omaksi ryhmäkseen muista *Nők lapja café fórumin* keskustelijoista paneutuminen televisiosarjaan ja kielenkäyttö, jota ei rajoiteta keskustelijoiden itsensä laatimin säännöin. Verkkoympäristö rajaa osaltaan ryhmää. Affektiivinen suhtautuminen televisiosarjan hahmoihin ja tapahtumiin on todennäköisesti lisännyt värittyneiden ilmausten käyttöä. Slangille on ominaista juuri affektiivisen sanaston käyttö ja pyrkimys tehokkuuteen. *Barátok közt* -viestiketjun keskustelijat kuvaavat televisiosarjan hahmoja ja tapahtumia pääsääntöisesti niiden ei-toivottavan toiminnan kautta epäonnistumisten sävyttämänä. Myös hahmojen ulkonäköä ja luonnetta lähestytään ensisijaisesti heikkouksien kautta. Sanaston polaarisuus on nähtävissä aineistostani.

Fiktiiviset tapahtumat ja hahmot ovat viihteellisen ja vapaamuotoisen keskustelun ytimessä. Viihteellisyys käy muun muassa ilmi tavasta, jolla raskaita aiheita käsitellään viestiketjussa. Slangi-ilmaisuja voidaan käyttää keventämään keskustelun sävyä. Esimerkiksi lapsen kuolemaa tai eroa kuvailtaessa käytetään käsiteltävän asian vakavuutta lieventäviä slangisanoja *bibi* '(pieni) vika' ja *pireg-pörög* 'pyöriä ympäriinsä'. Negatiivisuuteen perustuvan tapahtumien ja henkilöhahmojen kuvailun tehtävänä voi viestiketjussa olla käsiteltävien teemojen etäännyttäminen tosielämästä, jolloin traagisiakin tapahtumia voi käsitellä viihteenä.

Viestiketju näyttäytyy turvallisena ympäristönä jyrkkien mielipiteiden ilmaisuun ja tabuaiheista keskusteluun. Fiktiivisten hahmojen arvostelu ja mielipiteiden vaihto kuljettavat keskustelua eteenpäin. Nimimerkkien tarjoama anonyymiys ja ryhmän koheesio voivat rohkaista affektiivisten ilmaisujen käyttöön. Keskustelun teemana oleva arkielämää kuvaava televisiosarja selittää semanttisten keskittymien painottumisen ihmistarkoituksiin substantiiveihin, jotka ilmaisevat ihmisen huomiota herättävään toimintaa ja ominaisuuksia.

Osa sanoista on lähtöisin koululais-, vankila- tai sotilasslangista. Tietäntyyppisten sanojen, esimerkiksi tunnistettavien koululaisslangiin kuuluvien ilmaisujen käyttö voi selittyä osittain palstan keskustelijoiden iällä. Ennen 1990-lukua syntyneiden käyttämä sanasto eroaa todennäköisesti nykyslangin pääasiallisen käyttäjäkunnan kielestä, sillä uudet slangisanaston innovaatiot syntyvät tavallisesti nuorison parissa. Vanhemmat keskustelijat voivat säilyttää aiemmin tuotettuja innovaatioita, jotka nykyään ovat menettämässä tehokkuuttaan tai uutuusarvoaan. Käsittelemäni esimerkit on suurimmaksi osaksi dokumentoitu verkon

slangisanakirjoihin, mikä antaa ymmärtää sanojen olevan yleisesti tunnettuja.

Käsittämäni aineisto on pieni otos unkarin Internetissä käytettävästä yleiskielestä poikkeavasta sanastosta. Yhdessä laajan käyttäjäkunnan päivittämien verkon slangisanakirjojen kanssa otos toimii esimerkkinä yleisslangin piiriin kuuluvien sanojen merkitysten moninaisuudesta ja tavoista, joilla värikkäitä ilmaisuja voi muodostaa. Osaltaan aineistoni kuvaa aikuisten naisten käyttämää arkityylistä kieltä. Tutkimuksen haasteita ovat olleet aineiston rajaaminen, yleiskielestä poikkeavien ilmaisujen tuottamisen tapojen limittyminen ja sanojen merkitysten tulkinta.

Tutkimuksessani en ota kantaa sanojen frekvenssiin. Verkon slangisanakirjoihin kirjattujen sanojen esiintymistiheyden tutkiminen verkon keskusteluympäristöissä saattaisi antaa lisätietoa ilmausten levikistä eri puhujaryhmien käyttöön ja vakiintumisen asteesta. *Barátok közt* -viestiketjun keskustelijat viittaavat henkilöhahmoihin affektiivisesti latautuneilla nimityksillä. Kiinnostavaa olisi selvittää, viitataanko verkkokeskusteluissa myös todellisiin henkilöihin samaan tapaan kuin fiktiivisiin. Jatkossa mielenkiintoista olisi myös vertailla keskenään koostumukseltaan toisenlaisten verkossa toimivien ryhmien käyttämää sanastoa ja tarkastella semanttisia attraktiokeskuksia. Internetissä käytettyjen erikoisslangien sanasto on jatkuvan muutoksen alaisena. Esimerkiksi uudet peliyhteisöt ja sosiaalisen median palvelut voivat tarjota kiinnostavia tutkimuskohteita unkarin verkossa käytetyn yleiskielestä poikkeavan sanaston tutkimukseen.

LÄHTEET

AINESLÄHTEET

Hogymondom, unkarinkielinen slangisanakirja. Viitattu 30.9.2014. Saatavissa: hogymondom.hu/index.php.

Népszótar, unkarinkielinen slangisanakirja. Verkkosivu nepszotar.com/ ei ole saatavissa.

Népszótár Internet Archive palvelussa, arkistosivusto. Viitattu 27.10.2015. Saatavissa: web.archive.org/web/20150801220021/.

Nők lapja café fórum -keskustelupalstan Barátok közt -viestiketju. 1.1.2011–31.12.2011. Yhteensä 3203 viestiä. Saatavissa: nlcafe.hu/forum/id=1057&fid=441&topicid=19151&step=2&page=1955.

KIRJALLISUUS JA VERKKOLÄHTEET

Andersson, Lars & Trudgill, Peter 1990: *Bad Language*. Blackwell. Oxford.

Arpro, Robert 2007: Kenen keskustelu, kenen kulttuuri? Internet-keskusteluryhmien konteksteista. Viitattu 24.4.2014. Saatavissa: web.archive.org/web/20110620043824/http://www.m-cult.net/mediumi.

Barátok Közt Official, Barátok Közt –televisiosarjan virallinen Facebook-sivu. Viitattu 4.9.2015. Saatavissa: facebook.com/BaratokKoztOfficial.

Bitfeldolgozó , Központi Bitfeldolgozó –yhtiön verkkosivut. Viitattu 2.10.2014. Saatavissa: bitfeldolgozo.hu.

Brainstorming, aivoriihi-menetelmää esittelevä sivusto. Viitattu 6.5.2015. Saatavissa: brainstorming.co.uk/tutorials/historyofbrainstorming.html.

Büky László 1974: A diáknyelv képzőhasználatáról. *Magyar Nyelvőr* 98. S. 282–283.

BS = Szabó Edina 2008: *A magyar börtönszleng szótára*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen.

Börtönszleng, unkarinkielinen vankilaslangia käsittelevä blogi. Viitattu 1.10.2014. Saatavissa: bortonszleng.blog.hu.

E-nyelvmagazin. Viitattu 18.1.2015. Saatavissa: e-

nyelvmagazin.hu/feltoltes/2010/05/35.L%C3%A9cci.pdf.

ES = Zaicz, Gábor 2006: Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete. TINTA könyvkiadó. Budapest.

Fejes, László 2014: Egy kis seggdugasz. Nyel és tudomány. Viitattu 6.2.2015. Saatavissa: nyest.hu/hirek/egy-kis-seggdugasz.

Felhasználási feltételek, Nők lapja cafe forum -keskustelupalstan käyttöehdot. Viitattu 10.4.2014. Saatavissa: nlcafe.hu/felhasznalasi_feltetelek.

FinnHun, kolmikielinen verkkosanakirja. Saatavissa: finnhun.com.

Forgács, Tamás 2001: Ungarische Grammatik. Edition Praesens. Wien.

Érsök Nikolett Agnes 2007: Az internetes kommunikáció műfajai (különös tekintettel az interaktív magánéleti műfajokra). Váitöskirja. Viitattu 3.10.2015. Saatavissa: doktori.btk.elte.hu/lingv/ersoknikolett/diss.pdf.

Hegedüs Attila: Punnyadt, avagy adalék a nyelvi változás mechanizmusához. Szó- és szólasmagyarázatok. Aikakaushlehdessä Magyar Nyelvör, 130. S. 498–501.

Heinonen, Tarja 2001: Harmaaturkit herkkusuut -bahuuvriihit sanakirjassa ja kieliopissa. Virittäjä 105. Saatavissa: doria.fi/handle/10024/19457.

Helle Eleonóra 1992: A debreceni diáknyelv szótára. Opinnäytetyö. Debreceni Egyetem.

Herring, Susan, C. 2004: Computer-Mediated Communication and Woman's Place. Teoksessa Language and Woman's Place. Texts and Commentaries, toim. Mary Bucholtz. Oxford University Press.

Holmes, Janet 1992: An Introduction to Sociolinguistics. Longman. Lontoo.

HWSW, a sex szinonimai, unkarinkielisen viihteellisen keskustelupalstan viestiketju. Viitattu 1.6.2015. Saatavissa: forum.hws.w.hu/topic/66942-a-sex-szinonimai/page__st__30.

Idegen szavak, unkarin lainasanoja esittelevä sivu. Saatavissa: idegen-szavak.hu.

Idström, Anna 2010: Inarinsaamen käsittemetaforat. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 260. Helsinki.

Ison suomen kieliopin verkkoversio. Saatavissascripta.kotus.fi/visk/etusivu.php.

János Mulvai szlengje, slangisanakokoelma. Viitattu 1.6.2015. Saatavissa: mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/mulvai.html.

Károly, Minya 2013: Mi ez punnyadás, fiatalok? Viitattu 1.6.2015. Saatavissa: nyiregyhaza.hu/mi-ez-a-punnyadas-fiatalok.

Kangasniemi, Heikki 1997: Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan

perusteisiin. Finn Lectura Ab. Helsinki.

Karttunen, Kaarina 1989: Stadi on hervoton pleisi. S. 148–164 Teoksessa Nykysuomen sanavarat, toim. Jouko Vesikansa. Werner Söderström osakeyhtiö. Porvoo–Helsinki–Juva.

Kiefer, Ferenc 1998: Alakat. Teoksessa Kiss Katalin, Kiefer, Ferenc, Siptár, Péter 1998: Új magyar nyelvtan. Osiris Kiadó. Budapest.

Kiefer, Ferenc & Ladányi, Mária 2000: Strukturális magyar nyelvtan. Szegedi Egyetemi Kiadó. Szeged.

Kis, Tamás 1997: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. Teoksessa A szlengkutatás útjai és lehetőségei. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen.

-----2012: A magyar szlengszótárakról. Teoksessa Szabó Dávid és Kis Tamás 2012: Szleng és lexicográfia. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen.

Korchmáros, Valéria M. 2007: Lépésenként magyarul. Unkarin kielioppi -muillekin kuin unkarilaisille. SZTE. Szeged.

KSS = Kis, Tamás 2008: A magyar katonai szleng szótára. Második, javított, bővített kiadás. Szlengkutatás 6. Debrecen.

Központi Bitfeldolgozó. bitfeldolgozo.hu/ viitattu 2.10.2014.

Lakoff, George 1987: Women, Fire, and. Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind. University of Chicago Press. Chicago.

Lakoff, George & Johnson, Mark 1980: Metaphors we live by. University of Chicago Press. Chicago.

Lakoff, Robin Tolmach 2004: Language and Woman's Place. The Original Text. Teoksessa Language and Woman's Place. Texts and Commentaries, toim. Mary Bucholtz. Oxford University Press.

Leino, Pentti 1993: Polysemia — kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kielioppia 1. Kieli 7. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.

Magyar szleng, unkarilaista slangintutkimusta esittelevä verkkosivusto. Saatavissa: mnytud.arts.klte.hu/szleng/index.php.

Magyar szleng blog, unkarinkielinen slangiblogi. Viitattu 1.10.2014. Saatavissa: magyarszleng.blog.hu.

Malmivaara Terhi 2004: Luupää, puupää, puusilmä: Näkymiä sananmuodostuksen analogisuuteen ja bahuvriihyhyssanojen olemukseen. Virittäjä 108. Saatavissa: doria.fi/handle/10024/22434.

MFS = Papp, István & Jakab, László 1985: Magyar-Finn szótár. Akadémiai Kiadó. Budapest.

MNS = Czuczor Gergely & Fogarasi János 1862: A magyar nyelv szótára. Saatavissa: osnyelv.hu/czuczor/.

Nahkola, Kari 1999: Nykyslangin sananmuodostusoppia. Virittäjä 103. Saatavissa: elektra.helsinki.fi/se/v/0042-6806/103/2/nykyslan.pdf.

Napi szleng, unkarinkielinen slangisanakirja. Viitattu 1.9.2015. Saatavissa: napiszleng.hu.

Nyitkos, István 2009: Suomi–unkari–suomi -taskusanakirja. 5. painos. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki.

Nők lapja café –portaalin Facebook-sivu. Viitattu 10.4.2014 Saatavissa: facebook.com/noklapjacafe/info?ref=page_internal.

Offline.hu, unkarilainen viihdesivusto. Viitattu 15.8.2015. Saatavissa: offline.hu/kikapcs/2014/07/dracula-untold-vegre-nem-tinivampir-nyaltenger-jon.

Palla, Ágnes 2009: A magyar és cigány nyelv kölcsönhatásának vizsgálata. Opinnäytetyö. Debreceni Egyetem. Saatavissa: mnytud.arts.unideb.hu/szakdolgozat/1619/palla_a_1619.pdf.

Parapatics, Andrea 2011: Közzévaló személynevek a mai magyar szlengben. Teoksessa Félúton 6. (A hatodik Félúton konferencia (2010) kiadványa). Toim. Andrea Parapatics. ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola. Budapest.

Partridge, Eric 1960: Slang To-day and Yesterday. (With a Short Historical Sketch and Vocabularies of English, American, and Australian Slang. Kolmas painos. Routledge & Kegan Paul. Lontoo.

Rácz, Endre & Takács Etel 2006: Kis magyar nyelvtan. 15. painos. Akkord kiadó. Budapest.

Rónaky, Edit 1995: Hogyan beszél ma az ifjúság? (Avagy: Hogy hadováznak a skacok?). Saatavissa: mek.oszk.hu/01700/01778/01778.html.

Saanilahti, Marja & Nahkola, Kari 2000: Suomalainen slangi kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä. Sananjalka 42. . S. 87–112. Suomen Kielen Seura. Turku.

Saeed, John I 2009: Semantics. Third Edition. Blackwell Publishing Ltd.

Sólyom Réka 2011: Becéloz, betámad, bevállal — be igekötős neologizmusaink szemantikájáról. Teoksessa Félúton 6. (A hatodik Félúton konferencia (2010) kiadványa). Toim. Andrea Parapatics. ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola. Budapest.

SMS = Tekniikan Sanastokeskus 2010: Sosiaalisen median sanasto. Saatavissa: tsk.fi/tsk/fi/sosiaalisen_median_sanasto_tsk_40-513.html.

Szlang, vironkielinen slangisanakirja. Viitattu 1.9.2015. Saatavissa: szlang.ee.

Szó Jelentése, etymologiaa esittelevä unkarinkielinen sivusto. Viitattu 30.5.2015. Saatavissa: szojelentese.com.

Szlengblog, unkarinkielinen slangiblogi. Viitattu 2.10.2014. Saatavissa: szleng.blog.hu.

Szleng.hu, unkarinkielisiä slangia käsitteleviä verkkosivuja listaava sivu. Viitattu 1.10.2014. Saatavissa: www.szleng.hu.

The Alternative Dictionaries, Hungarian kaksikielinen slangisanakirja. Viitattu 1.10.2014. Saatavissa: alternative-dictionaries.net/dictionary/Hungarian.

Vandorcirkusz, Vigyazat nyáltenger, yksityinen blogi. Viitattu 15.8.2015. Saatavissa: vandorcirkusz.com/category/vigyazat_nyaltenger.

Varis, Markku: 1998: Sumea kieli: kiertoilmauksen muoto ja intentio nykysuomessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 717. Helsinki.

WikiSzótár, ensyklopedinen unkarinkielinen sanakirja. Viitattu 18.4.2015. Saatavissa: wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar.

World, Wide Words, sanojen alkuperää käsittelevä englanninkielinen sivusto. Viitattu 1.3.2015. Saatavissa worldwidewords.org.

